

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-02-27

Diarienummer 0271/23

Handläggare

Lars Ekberg

Telefon: 031-368 05 30

E-post: lars.ekberg@stadshuset.goteborg.se

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2023-2035

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2023-2035, i enlighet med bilaga 3 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, antas.
2. Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035, beslutat av kommunfullmäktige 2018-03-22 § 24, upphör att gälla.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige antog 2018-03-22 § 24 Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035, I beslutet fick Business Region Göteborg AB (BRG) och kommunstyrelsen i uppdrag att i samband med ny mandatperiod under programperioden, samt vid behov, utvärdera och föreslå eventuella förändringar i det näringslivsstrategiska programmet till kommunfullmäktige. BRG fick också i uppdrag att redovisa programmets måluppfyllelse till kommunfullmäktige i samband med programmets revidering 2023 och därefter vart fjärde år.

Styrelsen i BRG beslutade 2022-12-12 § 125 att godkänna förslaget till revidering av programmet samt 2023-02-06 § 13 att godkänna utvärderingen av programmet och överlämna båda till kommunfullmäktige.

BRG har under 2022, i samarbete med stadsledningskontoret, genomfört en översyn och justering av delar av innehållet i programmet. De väsentliga förändringarna är:

- En uppdatering av statistik och de indikatorer som definieras av denna statistik.
- Att tydliggöra kopplingen mellan programmets insatser och målen i Agenda 2030.
- Ett omarbetat avsnitt Globala trender med utgångspunkt från de senaste årens omvärldsförändringar.

Målbild, mål samt de strategiska utvecklingsområdena med dess insatser är oförändrade.

Programmets resultat hittills, som beskrivs närmare i beslutsunderlaget till BRG:s styrelse, är att 95 procent av alla aktiviteter i handlingsplan 2019-2021 är genomförda och har uppnått de satta målen. I handlingsplan 2022-2023 pågår 80 procent av alla aktiviteter enligt plan. BRG:s bedömning är att samtliga blir genomförda.

BRG har också genomfört en utvärdering av implementeringen av programmet, bilaga 2. Denna konstaterar att programarbetet har påverkat hur Göteborgs Stads förvaltningar och bolag arbetar med näringslivsutveckling på flera sätt. Programmet och dess strukturerade

process är enligt utvärderingen en uppskattad arena för dialog om hur näringslivets behov kan mötas och ökar uppmärksamheten på näringslivsfrågor. Programarbetet synliggör, skyndar på och förstärker det samlade arbetet och möjliggör samordning och samsyn mellan förvaltningar och bolag. Utvärderingen riktar också viss kritik mot programmets process och har förslag på hur arbetet skulle kunna förbättras ytterligare.

Arbetet med översynen av programmet har genomförts av en revideringsgrupp med representanter från BRG, stadsledningskontoret samt Göteborgsregionens kommunalförbund, GR.

Eftersom ingen förändring sker av programmets målbild, mål, strategiska utvecklingsområden samt insatser, har ingen remissbehandling genomförts i nämnder respektive styrelser. BRG har däremot genomfört en tjänstepersonsdialog med berörda förvaltningar och bolag samt de så kallade referensorganisationerna utanför stadens organisation.

Några redaktionella ändringar är gjorda i förslaget till program i samråd med BRG efter dess antagande i BRG:s styrelse.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Ett beslut att godkänna ändringarna i Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2023-2035 innebär inga tillkommande ekonomiska konsekvenser. Genomförande av programmet sker inom ramen för tvååriga handlingsplaner där de angivna medansvariga verksamheterna i staden, i nära samarbete med BRG, definierar sina insatser inom de strategiska områdena. Insatserna har hittills genomförts inom ordinarie budgetram för respektive verksamhet. Handlingsplanerna redovisar de ekonomiska konsekvenserna och beslutas av BRG:s styrelse samt av berörda nämnder och styrelser.

Programmet bedöms ha positiv samhällsekonomisk effekt då det bidrar till att öka antalet jobb. Därmed minskar samhällets kostnader för dem som står utanför arbetsmarknaden, under förutsättning att dessa minskar i motsvarande grad.

Bedömning ur ekologisk och social dimension

Den ekologiska dimensionen lyfts fram tydligare i förslaget jämfört med hittillsvarande programversion. Av de underliggande målen i Agenda 2030 har 19 identifierats som dem de regionala utmaningarna i det näringslivsstrategiska programmet relaterar till.

Hållbarhetsperspektivet har också lyfts fram i den sammanfattande graf där utvecklingen redovisas med utgångspunkt från de tre indikatorer som BRG valt som representativa för hållbarhetsperspektivet (sidan 35 i programmet). Bilden redovisar sammantaget utvecklingen av index för bruttoregionalprodukt per capita, CO2 utsläpp samt sysselsättningsgrad för utrikes födda. Denna sammanställning är enligt BRG sammanfattande för hela programarbetet utifrån de tre dimensionerna av hållbarhet.

Det näringslivsstrategiska programmet har angett prioriterade indikatorer samt ett önskat läge avseende CO2-utsläpp, utan att ange några värden, men refererar till stadens miljö- och klimatprogram. Kommunfullmäktige har beslutat om stadens klimatmål i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030. Målet är att Göteborgs klimatavtryck är nära noll. Det innebär att utsläppen inom Göteborgs geografiska område ska minska med minst 10,3 procent per år och de konsumtionsbaserade utsläppen ska minska med minst 7,6 procent per år till 2030. Det finns indikatorer, nuläge och målvärde för detta mål där

indikatorerna är ”Utsläpp av växthusgaser per invånare och år inom Göteborgs geografiska område (inkluderar både utsläpp från den handlande och icke handlande sektorn)” och ”Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser per invånare i Sverige”. Miljö- och klimatprogrammet har även fyra delmål avseende klimat som fokuserar på Göteborg Stads egen verksamhet där staden har större rådighet, även dessa med indikatorer och målvärden. Både mål och delmål påverkar på vilket sätt näringslivets kan/ska utvecklas. Stadens uppföljning av tillståndet avseende utsläpp av växthusgaser sker genom uppföljningen av miljö- och klimatprogrammet – vilket sker vartannat år. Även miljö- och klimatprogrammets mål om natur och människa är viktiga utgångspunkter när stadens och regionens näringsliv utvecklas.

Programmet konstaterar att Göteborgs förmåga att utbilda, behålla och attrahera kompetens är en av de nio utmaningar som särskilt lyfts fram. Tillväxt bygger på kompetensförsörjning. Jämlik utbildning är viktigt såväl för att stärka forskning och innovation, som för kompetensförsörjning i de företag som skapas och utvecklas. Idag ser vi att alla göteborgares resurser inte tas till vara och det är en stor förlust för utveckling och tillväxt. Etablering av företag bygger på en välutbildad befolkning samt en sammanhållen stad.

Bilagor

1. Business Region Göteborg AB:s styrelsehandlingar 2022-12-12 § 125 och 2023-02-06 § 13
2. Utvärdering - Implementering av Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program
3. Göteborgs Stads Näringslivsstrategiska program 2023-2035

Ärendet

Ärendet innebär redovisning av förslag till ändringar i Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035 enligt uppdrag från kommunfullmäktige 2018-03-22 § 24. Det innebär att det ursprungliga programmet ersätts av Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2023-2035. Ärendet innehåller också en extern utvärdering av programmets implementering.

Beskrivning av ärendet

Inledning

Kommunfullmäktige antog Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035, 2018-03-22 § 24. I beslutet fick Business Region Göteborg AB (BRG) och kommunstyrelsen i uppdrag att i samband med ny mandatperiod under programperioden, samt vid behov, utvärdera och föreslå eventuella förändringar i det näringslivsstrategiska programmet till kommunfullmäktige. BRG fick också i uppdrag att redovisa programmets måluppfyllelse till kommunfullmäktige i samband med programmets revidering 2023 och därefter vart fjärde år.

BRG har under 2022, i samarbete med stadsledningskontoret, genomfört en översyn och justering av delar av innehållet i programmet. De väsentliga förändringarna är

- En uppdatering av statistik och de indikatorer som definieras av denna statistik
- Att tydliggöra kopplingen mellan programmets insatser och målen i Agenda 2030
- Ett omarbetat avsnitt Globala trender med utgångspunkt från de senaste årens omvärldsförändringar

Målbild, mål samt de strategiska utvecklingsområdena med dess insatser är oförändrade.

Programmets måluppfyllelse hittills, som beskrivs närmare i beslutsunderlaget till BRG:s styrelse, bedöms av BRG vara god.

Arbetet med översynen av programmet har letts av en revideringsgrupp med representanter från stadsledningskontoret, BRG samt Göteborgsregionens kommunalförbund, GR.

Eftersom ingen förändring sker av programmets målbild, mål, strategiska utvecklingsområden samt insatser, har ingen remissbehandling genomförts i nämnder respektive styrelser. BRG har däremot genomfört en tjänstepersonsdiallog med berörda förvaltningar och bolag samt de så kallade referensorganisationerna utanför stadens organisation.

BRG har också genomfört en extern utvärdering av processen att implementera det näringslivsstrategiska programmet. Denna redovisas nedan under rubriken "Utvärdering".

Resultat

Programmet syftar till att skapa bättre förutsättningar för företagande. Det övergripande målet är 120 000 fler jobb under perioden 2016-2035. Enligt BRG:s beräkningar har det till och med november 2022 skapats 40 000 nya jobb, trots pandemin. BRG:s bedömning är att utvecklingen är i fas med det övergripande målet.

Genomförande av programmet sker i sex strategiska områden; Kompetensförsörjning, Attraktionskraft, Infrastruktur, Markberedskap, Företagsklimat samt Innovationskraft. De

åtgärder som genomförs inom respektive område definieras i tvååriga handlingsplaner. Dessa tas fram gemensamt av BRG och de medansvariga nämnder och styrelser som är utpekade i programmet.

Totalt 25 förvaltningar och bolag i staden deltar i arbetet. Handlingsplan 1 genomfördes 2019-2021 och omfattade 91 aktiviteter varav 95 % genomfördes. Handlingsplan 2 genomförs 2022-2023 innehåller 46 aktiviteter. I december 2022 pågick 80 % av aktiviteterna enligt plan och alla förväntas bli genomförda. Fram till 2035 ska totalt 8 handlingsplaner vara genomförda.

Idag har också alla regionkommunerna inom GR antagit lokala näringslivsprogram som i tillämpliga delar innehåller relevanta mål och aktiviteter från Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program. Samtliga kommunfullmäktige i GR-kommunerna har beslutat att arbeta för samma mål.

BRG:s uppföljning av utvecklingen de senaste fem åren för de 15 indikatorerna inom de tre målområdena visar att 12 har förbättrats, medan tre har haft en sämre utveckling (arbetslösheten, flyttnetto högutbildade samt förädlingsvärde per capita).

Utvärdering

BRG har genomfört en extern utvärdering av genomförandet av programmet avseende åren 2018 – 2022. Utvärderingen är en processuppföljning av arbetet med att utforma och genomföra programmets två första handlingsplaner under perioden 2018-2022.

Uppföljningen är kvalitativ och bygger på en webenkät samt djupintervjuer med representanter för de bolag och förvaltningar som har deltagit i arbetet med handlingsplanerna.

Uppföljningen visar att programarbetet har påverkat hur Göteborgs Stads förvaltningar och bolag arbetar med näringslivsutveckling på flera sätt. Programmet och dess strukturerade process är en uppskattad arena för dialog om hur näringslivets behov kan mötas och ökar uppmärksamheten på näringslivsfrågor. Programarbetet synliggör, skyndar på och förstärker det samlade arbetet och möjliggör samordning och samsyn mellan förvaltningar och bolag. Det finns också viss kritik mot programmets process samt förslag på hur arbetet skulle kunna förbättras ytterligare.

De synpunkter som de intervjuade lämnat inför arbetet med nästa handlingsplan 2024- 2025 är i huvudsak:

- Gör handlingsplanerna mer fokuserade. Definiera vilka aktiviteter som kan genomföras endast om berörda verksamheter samarbetar. Beskriv hur omvärldens snabba förändring påverkar förutsättningarna.
- De arbetsgrupper som träffas inom ramen för arbete med handlingsplanen ska ha fokus på att arbeta tillsammans, inte rapportering.
- Förvaltningar och bolag inom staden kan göra mer av intern samordning, koppla ihop med annat utvecklingsarbete och organisationsförändringar. Ta större ansvar för egna aktiviteter i handlingsplanen.
- BRG kan lära mer och ta till sig förvaltningarnas och bolagens perspektiv. Utveckla sin kapacitet som analytiker med kunskap om näringslivets behov. Ta ansvar för att kommunicera ett mer balanserat och samlat budskap om stadens möjligheter till näringslivet.

Uppföljningen lämnar några rekommendationer till BRG, de förvaltningar och bolag inom Göteborgs stad som medverkar i programarbetet och stadsledningskontoret.

Rekommendationer till BRG:

- Hitta sätt att stödja en mer samstämmig berättelse om programmet. Tydligare beskrivning varför näringslivsutveckling är viktig för Göteborg.
- Fortsätt att utveckla BRG:s roll i staden, dels genom att BRG får ökad förståelse och agerande utifrån medverkande förvaltningar och bolags perspektiv, dels identifiera luckor i de strategiska områdena där BRG skulle kunna fylla en funktion.
- Stärk programmets processledare i de sex strategiska områdena.

Rekommendation till medverkande förvaltningar och bolag:

- Skapa utrymme för att arbeta med det näringslivsstrategiska programmet på ett ändamålsenligt sätt

Rekommendation till stadsledningskontoret:

- Hitta sätt att stödja förvaltningar och bolag att utforma, genomföra och utvärdera stadens program genom ett gemensamt lärande.

BRG konstaterar att de rekommendationer som föreslås ska vidarebefordras till respektive aktör och att BRG tar rekommendationerna för egen del vidare in i organisationen.

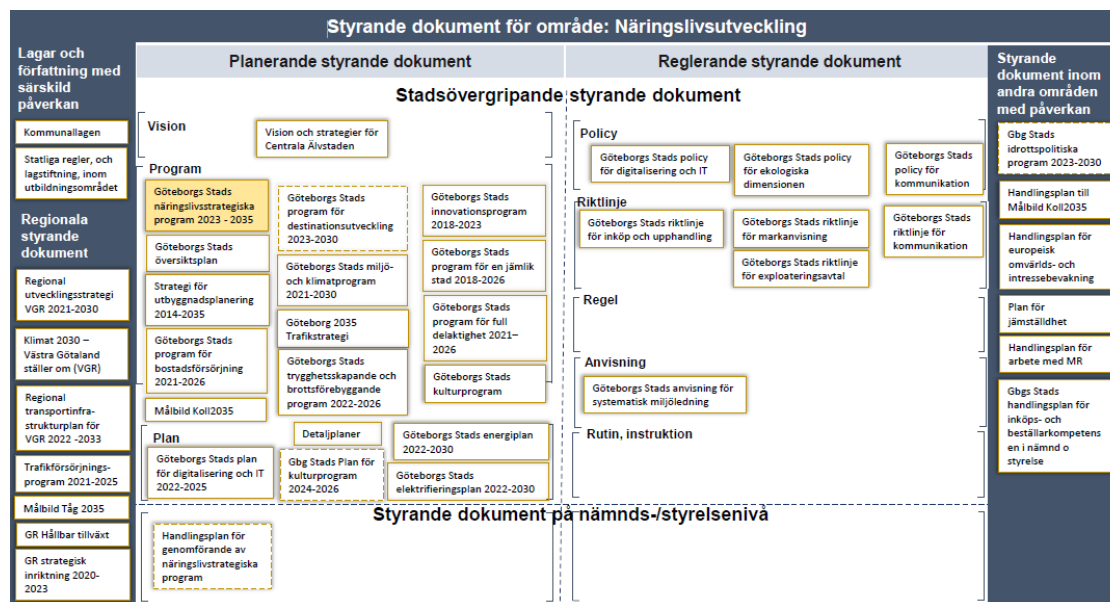
Jobbmål

I kommunfullmäktiges budget 2022 fick BRG ett uppdrag att skapa ett jobb mål. I BRG:s verksamhetsplan 2022, som beslutades av styrelsen 2021-12-13 § 123, definieras jobbmålet som Göteborgs andel av de 120 000 nya jobb som ska skapas inom ramen för det näringslivsstrategiska programmet. Det motsvarar 79 810 nya jobb under perioden 2016-2035.

Styrmiljön för programmet

I styrmiljöbilderna nedan ges en översikt över de styrande dokument som har en direkt eller indirekt koppling till programmet.

Bilden visar på vikten av samarbete och samverkan med berörda nämnder, styrelser och andra aktörer, bland annat för att hantera målkonflikter mellan befintliga program och planer.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontorets bedömning är att det näringslivsstrategiska programmet skapat förutsättningar för en ökad samverkan och samsyn mellan stadens verksamheter i frågor som har betydelse för utveckling av näringslivets förutsättningar. Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program har också fått en tydlig regional förankring då alla regionkommunerna använder programmet som utgångspunkt för sina lokala näringslivsprogram.

De föreslagna förändringarna i programmet är främst en uppdatering av statistik, med tillhörande indikatorer, och innebär ingen genomgripande revidering av programmet. Stadsledningskontoret konstaterar att målbild, mål, strategiska utvecklingsområdena med dess insatser fortfarande är giltiga som utgångspunkt för stadens arbete.

Stadsledningskontoret bedömer att det är relevant att bedöma de olika insatserna i programmet utifrån hur de motsvarar målen i Agenda 2030. Dessa fångar alla relevanta aspekter av de tre hållbarhetsdimensionerna. Däremot bedömer stadsledningskontoret att den grafiska sammanställningen av tre valda indikatorer visserligen är relevant för programmet, men kan ge en förenklad bild av vilka faktorer som bidrar till ett hållbart samhälle. En hållbar samhällsutveckling är komplex och beroende av ett stort antal faktorer.

Den utvärdering som BRG genomfört visar att programmet haft betydelse för att samordna och utveckla stadens arbete att stärka förutsättningarna för näringslivets utveckling. Utvärderingen pekar också på några åtgärder hur arbetet kan förbättras.

Stadsledningskontoret instämmer i dessa och förutsätter att BRG i sitt fortsatta arbete beaktar dessa, även om det inte tydligt framgår av underlaget från BRG hur detta ska ske.

Slutligen konstaterar stadsledningskontoret att den av rekommendationerna i BRG:s utvärdering som är riktad till kontoret; ”hitta sätt att stödja förvaltningar och bolag att utforma, genomföra och utvärdera stadens program genom ett gemensamt lärande” i stora delar stämmer överens med den bild som kontoret har av sin roll, men där förutsättningarna att utöva den är beroende av omfattningen i stadens sammantagna planerande styrning. Stadsledningskontoret har konstaterat i ett antal ärenden att antalet program och planer behöver minska, då mängden i nuläget är hindrande för att åstadkomma en mer sammanhållen styrning men också för att minska den administrativa belastningen. Stadsledningskontoret bedömer fortsatt att kommunstyrelsen bör ha en roll i framtagande av de stadengemensamma program som ska finnas framöver, för att ytterligare stödja en sammanhållen styrning. Kontoret bedömer att arbetet med stöd till att utforma program är relativt väl utvecklat. Att ytterligare utveckla stödet i genomförande och uppföljning finns med i stadsledningskontorets arbete framgent.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Utdrag ur protokoll fört vid styrelsesammanträde vid Business Region Göteborg 2022-12-12.

§ 125 Beslut revidering av Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program

Pia Areblad presenterade materialet gällande revidering av Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program.

Styrelsen för Business Region Göteborg beslutade

Att den reviderade versionen av Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2023-2035 godkändes.

Omedelbar justering och överlämnas till SLK för beslut i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige

Rätt utdraget intygar:

.....
Jessica Nilsson
VD-assistent
Business Region Göteborg AB

Beslutsunderlag/Information (ange)

Styrelsen 2022-12-12

Ärende/Paragraf: 125

Handläggare: Pia Areblad, verksamhetsstrateg

Telefon: 0761-282400

E-post: pia.areblad@businessregion.se

Beslutsunderlag för revidering av Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program

Förslag till beslut

I styrelsen för Business Region Göteborg:

1. Att den reviderade versionen av Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2023 - 2035, godkänns med omedelbar justering och överlämnas till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Sammanfattning

Då Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018 – 2035 antogs mars 2018 framgick i beslutet att programmet skulle revideras 2023. Av de 120 000 nya jobb som ska etableras enligt programmets övergripande mål har 40 000 etablerats och 80 000 nya jobb kvarstår till 2035. Revideringen har utgått från den omvärldsanalys som BRG gör löpande. De årliga stormötena där avstämning med näringslivet sker för att stämma av framdrift av programmet har även varit viktiga grundbultar för revideringen. De viktigaste inspelen som inlemmats i programmet är agenda 2030 och hållbarhetsperspektivet samt en indikator där alla tre hållbarhetsperspektiven syns i en graf.

Bedömning ur ekonomisk, social och ekologisk dimension *(om vi inte några särskilda aspekter så kan rubriken slås samman med ekologisk och social dimension)*

Programmet syftar till att skapa bättre förutsättningar för företagande. Övergripande mål är 120 000 fler jobb. I nov 2021 har vi 80 000 nya jobb kvar att "skapa" fram till 2035. Vi ligger helt i fas med det övergripande målet. Genom att skapa nya jobb påverkas ekonomisk hållbarhet och social hållbarhet. I den reviderade versionen framkommer

BUSINESS REGION GÖTEBORG AB

Besöksadress: Östra Hamngatan 5, Postadress: Box 11119, 404 23 Göteborg
Telefon växel: 031-367 61 00, www.businessregiongoteborg.se

hållbarhetsperspektivet och Agenda 2030 i betydligt högre grad än tidigare version.

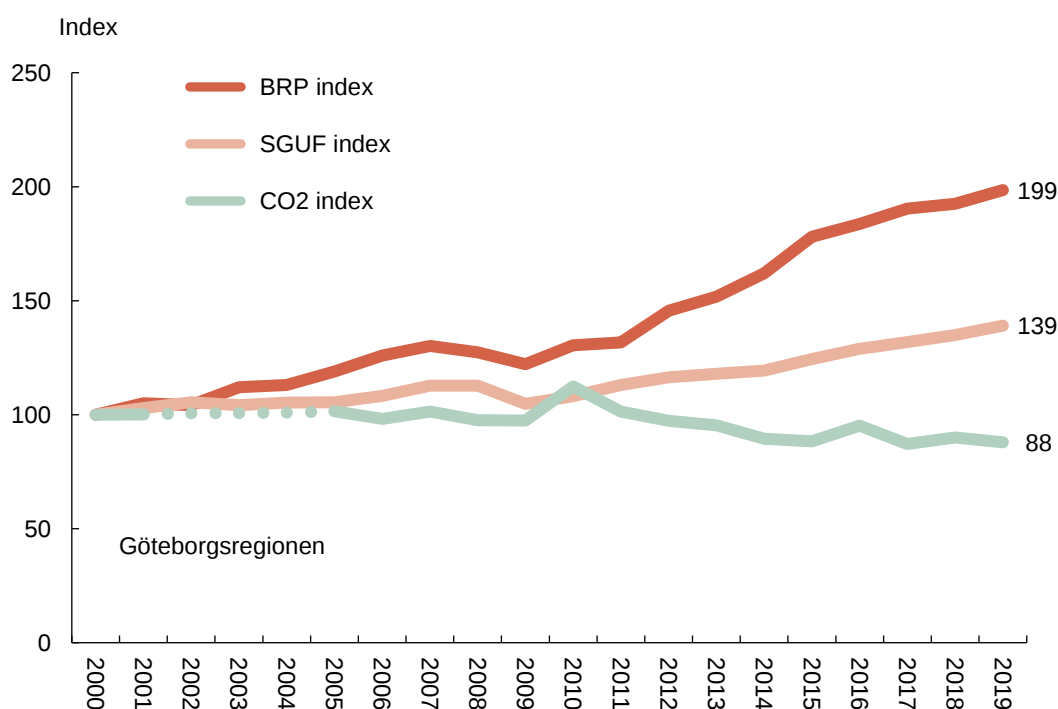
Det syns på följande sätt:

1. Agenda 2030 lyfts under Globala trender
2. Vi har korstabulerat de sex strategiska områden med de åtta Agenda 2030 mål vi i första hand relaterar till. (se nedan)

		Strategiska områden					
		Kompetensförsörjning	Attraktionskraft	Infrastruktur	Markberedskap	Företagsklimat	Innovationskraft
Utmaningar för Göteborgsregionen	Utbilda, behålla och attrahera kompetens						
	Öka delaktigheten på arbetsmarknaden						
	Planera för tillväxt						
	Möta klimatutmaningen – med näringslivet						
	Stärka arbetsmarknadsregionen och Göteborgs stadskärna						
	Stärka regionens globala tillgänglighet						
	Fler växande små och medelstora företag						
	Förbättra företagsklimatet						
	Stärka resurserna inom FoU						
Globala mål i Agenda 2030	God utbildning för alla (4)						
	Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (8)						
	Hållbar industri, innovationer och infrastruktur (9)						
	Minskad ojämlikhet (10)						
	Hållbara städer och samhällen (11)						
	Hållbar konsumtion och produktion (12)						
	Fredliga och inkluderande samhällen (16)						
	Genomförande och globalt partnerskap (17)						
Samhälls- vinster	Ökad produktivitet						
	Minskad miljöpåverkan för mindre klimatpåverkan						
	Ökad inkludering						

- Vi har identifierat de 19 underliggande mål i Agenda 2030 som vi i första hand relaterat till och kopplat ihop dem med de regionala utmaningarna. Se sid 22–25 i bilaga 1 till beslutsunderlaget; Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2023–2035.

För att ytterligare betona hållbarhetsperspektivet har vi tagit fram en graf där de tre hållbarhetsperspektiven syns på samma gång. I bilden nedan framgår ekonomisk hållbarhet genom bruttoregionalprodukt per capita. Den linjen strävar uppåt. Den gröna linjen beskriver ekologisk hållbarhet; CO2 utsläpp och strävar nedåt. Den aprikosa linjen visar sysselsättningsgrad för utrikes födda och ska ligga så nära den röda linjen som möjligt. En ekonomisk tillväxt som inte är inkluderande är inte önskvärd i Göteborgsregionen. Den här grafen är den vi betonar som övergripande och sammanfattande för hela programarbetet.

Bilagor

- Göteborgs Stadsnäringslivsstrategiska program 2023–2035

Ärendet

2018 antogs Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program. I beslutet framgick att programmet skulle revideras 2023. Under 2022 har revideringen ägt rum och i bilaga ett syns det föreslagna reviderade programmet.

Styrelsen behöver ta ställning till det reviderade programmet för vidare behandling av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Beskrivning av ärendet

Då Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018 - 2035 antogs mars 2018 framgick att Business Region Göteborg skulle koordinera och processleda arbetet med implementeringen samt att programmet skulle revideras 2023 och sedan vid behov vart fjärde år.

Resultat av programmets implementering sedan 2018

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program antogs mars 2018 av kommunfullmäktige. Övergripande mål är 120 000 nya jobb räknat från 2016 till 2035. Vid 2022 års utgång har 40 000 nya jobb etablerats och programmet har 80 000 nya jobb kvar att etablera till 2035.

Arbetet bedrivs i sex strategiska områden. Totalt 25 förvaltningar och bolag i staden deltar i arbetet. Handlingsplan 1 genomfördes 2019–2021 och omfattade 91 aktiviteter varav 95 % gick i mål. Handlingsplan 2 genomförs 2022–2023 innehåller 46 aktiviteter. Dec 2022 går 80 % av aktiviteterna i handlingsplan 2 enligt plan och alla förväntas genomföras. Fram till 2035 planeras totalt 8 handlingsplaner vara genomförda.

Arbetet följs upp av ett antal indikatorer som är kopplade till de målen i programmet.

En av de storstadsregioner i Europa som

1. är bäst på att tillvarata kompetens och attrahera talang.
2. erbjuder bäst förutsättningar för en hög och hållbar tillväxt.
3. har bäst klimat för företagande och innovation.

Förflyttning indikatorer (2018–2022) i näringslivsstrategiska programmet sedan antagande:

	Indikatormål	Lång sikt (jämfört 5 år tillbaka)		
		Försämrats	Oförändrat	Förbättras
Mål 1	Arbetslöshet (GR)	2022 jmf 2018		
	Flyttnetto högutbildade (GR)	2020 jmf 2016		
	RCI (Västsverige)			2019 jmf 2013
	BRP per capita (GR)			2019 jmf 2015
Mål 2	Euro per capita (Västsverige)	2019 jmf 2015		
	Decoupling (GR)			2019 jmf 2015
	Folkmängd (LA Göteborg)			2021 jmf 2017
	Sysselsatta (LA Göteborg)			2021 jmf 2017
Mål 3	Folkmängd (GR)			2021 jmf 2017
	Sysselsatta (GR)			2021 jmf 2017
	Insiktsmätning (GR)			2021 jmf 2017
	Svenskt Näringslivs mätning (GR)			2022 jmf 2018
	FoU-utgifter per sysselsatt i privat sektor (VG)			2021 jmf 2017
	Varuexport per sysselsatt i privat sektor (GR)			2021 jmf 2017
	RIS (Västsverige)			2021 jmf 2017

Källa: Göteborgs Stads Näringslivsstrategiska Program 2023-2035 – uppföljning år 2022 (basår: 2016)

För detaljerad beskrivning av varje indikatorns utveckling. Se bilaga 2 i Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2023-2035.

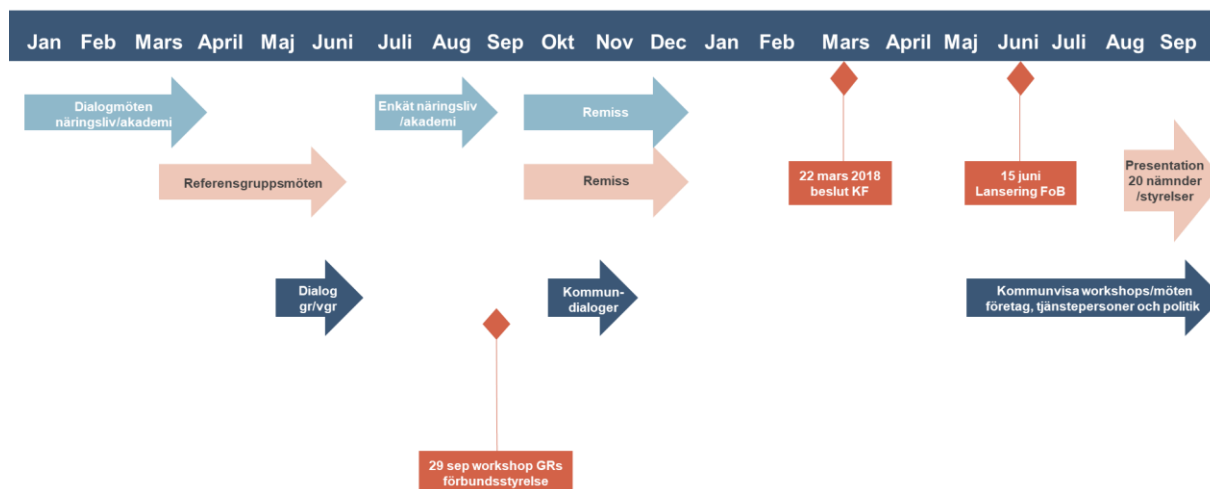
Viktigaste förändringarna i det reviderade programmet:

I det reviderade programmet har hållbarhetsperspektivet samt agenda 2030 arbetats in i betydligt högre grad. Stycket globala trender är helt omskrivet. Vad gäller process så har samarbetet inom Göteborgsregionen intensifierats då alla kommunfullmäktigeförsamlingar i Göteborgsregionen beslutat att arbeta mot samma mål. En bilaga är tillagd som visar övriga styrdokument med betydelse för näringslivet.

Process programmets implementering sedan 2018

Direkt efter att programmet antogs i kommunfullmäktige mars 2018 lanserades programmet på ett av stadens möten för förvaltningar och bolagschefer. Därefter presenterades programmet i de nämnder och styrelser som getts delansvar att implementera programmet. Parallellt startade arbetet med att se hur alla kommuner i Göteborgsregionen kunde bidra till övergripande mål och engageras i arbetet.

Process framtagning samt lansering av program 2017-2018

Hösten 2018 startade arbetet med att ta fram den första handlingsplanen som skulle löpa 1 juli 2019–2021.

Drygt ett år efter att programmet antogs i kommunfullmäktige var den första 2-åriga handlingsplanen beslutad i de nämnder/styrelser som deltar i arbetet.

Då implementeringen påbörjats skapades en form för kontinuerlig dialog med näringslivet, akademien och arbetsmarknadens organisationer. Basen i det arbetet är en struktur med referensorganisationer.

Följande organisationer är programmets referensorganisationer:

Västsvenska Handelskammaren, Svenskt Näringsliv, Företagarna, LO, Unionen, Studentforum och Göteborgs universitet. Chalmers tillkom 2022.

Rollen som referensorganisation innebär att:

- Vara "bollplank" och löpande diskussionspartner för programmet
- Delta i förberedelser av det årliga stormötet samt rekrytera de företag och studenter som deltar i stormötet

Förväntad effekt:

Ökad kunskap om och informationsspridning av programmet

Upplägg:

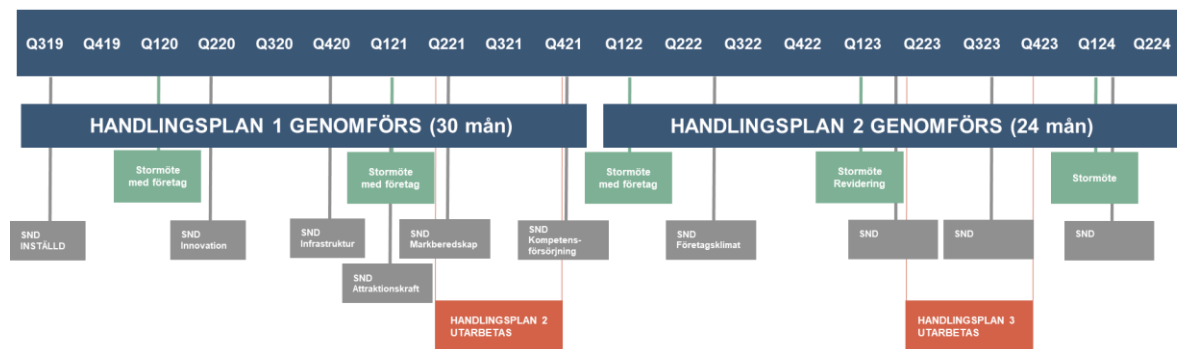
Separata möten med respektive organisation årligen, där processledare deltar utifrån önskemål från referensorganisationen.

Årligt planeringsmöte där alla referensorganisationer deltar.

Struktur för löpande dialog med näringslivet

En årsstruktur för löpande dialog/avstämningar kring framdriften av programmet har etablerats. En gång per år sker stormöten med näringslivet och 2–3 gånger per år äger strategisk näringslivsdialog rum. Vid varje stormöte medverkar ett 80-tal företag och ett 20-tal studenter. Dessutom deltar representanter för referensorganisationerna. Stormötena innehåller en återkoppling kring vad som hänt i programarbetet sedan förra året följt av ett längre rundabordssamtal. De 24 parallella rundabordssamtalen ledd av en förvaltningsdirektör eller vd i staden. 3 företag, 1 student, 1 representant från en referensorganisation samt två repr från staden har fört samtal runt varje bord. Strategiska näringslivsdialoger (SND) där kommunstyrelsens arbetsutskott möter akademien och 8 vd:ar för att diskutera ett av de strategiska områdena har skett 2–3 ggr per år.

Se femårsplan nedan.

Tidplan**Uppföljning handlingsplan 1**

I arbetet med att ta fram Handlingsplan 1 (2019–21) påbörjade förändringsarbetet med att försöka få alla delar av staden engagerade i att skapa bättre förutsättningar för företagande.

Aktiviteter som hade bäring på respektive insats samt relaterade till det övergripande målet 120 000 nya jobb formulerades. Handlingsplanen

omfattade 91 aktiviteter och spände över många olika områden. 95 % av aktiviteterna genomfördes och nådde mål trots pandemin. De som ej genomfördes blev ej genomförda i huvudsak pga pandemin.

Handlingsplan 2

Inför handlingsplan 2 försökte vi se hur vi kunde avgränsa och skapa mer skärpa i de aktiviteter vi tog fram. Vi började med att tydliggöra vilken funktion det övergripande programmet har samt vad respektive handlingsplan har för roll i framdriften av arbetet.

Programmets funktion-

- Stadens gemensamma karta för att skapa bättre förutsättningar för företagande
- I programmet ingår det *mesta* (utan trygghetsfrågan och bostadsfrågan)

Handlingsplanen (HP) funktion/roll:

- Här syns de *aktiviteter som vi gör tillsammans för att flytta fram positionerna och skapa ännu bättre förutsättningar för företagande de kommande två åren.*
- **Respektive HP kommer inte:**
 - vara **heltäckande**
 - med säkerhet omfatta det **viktigaste** (det sker ibland i en förvaltnings kärnverksamhet)

Under programperioden 2018–2035 kommer åtta handlingsplaner genomföras. Intentionen är att varje handlingsplan ska etablera en starkare samsyn kring vad som behöver göras för att skapa bättre förutsättningar för företagande och därmed lägga grund för kraftsamling.

För att kunna kraftsamla bättre i handlingsplan 2 identifierades de indikatorer vi utifrån omvärldsanalys i första hand vill ha effekt på.

Under mål ett identifierades arbetslöshet, under mål 2; decouplingeffekt, under mål tre företagsklimat och privata kostnader för FoU.

För att begränsa antalet aktiviteter sattes följande begränsningar:

- Fokusera på det som är genomförbarhet på två år (2022–23)
- Säkerställa att aktiviteten ger effekt på övergripande mål

- Säkerställa att aktiviteten är kompatibel med målen i Agenda 2030

Rekommendation var även att:

- sträva mot högst två aktiviteter per insats samt skärpa utfallet

Handlingsplan 2 behandlades (mellan nov 2021 och maj 2022) i alla de 25 nämnder och styrelser som har delansvar för implementeringen av programmet. Handlingsplanen består av 46 aktiviteter.

Uppföljning av implementeringen av programmet

Hösten 2022 görs en extern uppföljning av arbetet med att implementera programmet. Syftet är att samla in, sammanställa och analysera medverkande aktörers erfarenheter av arbetet så här långt och deras tankar om kommande handlingsplaner. Slutsatserna kommer implementeras i det framtida arbetet. Uppföljningen är klar januari 2023.

Revideringsprocess 2022

Revideringen av programmet har letts av en revideringsgrupp bestående av:

Eva Hessman (stadsdirektör)

Magnus Sigfusson (direktör samhälle/omvärld), stadsledningskontoret

Patrik Andersson (vd), Eva-Lena Albihn (vice vd), Business region

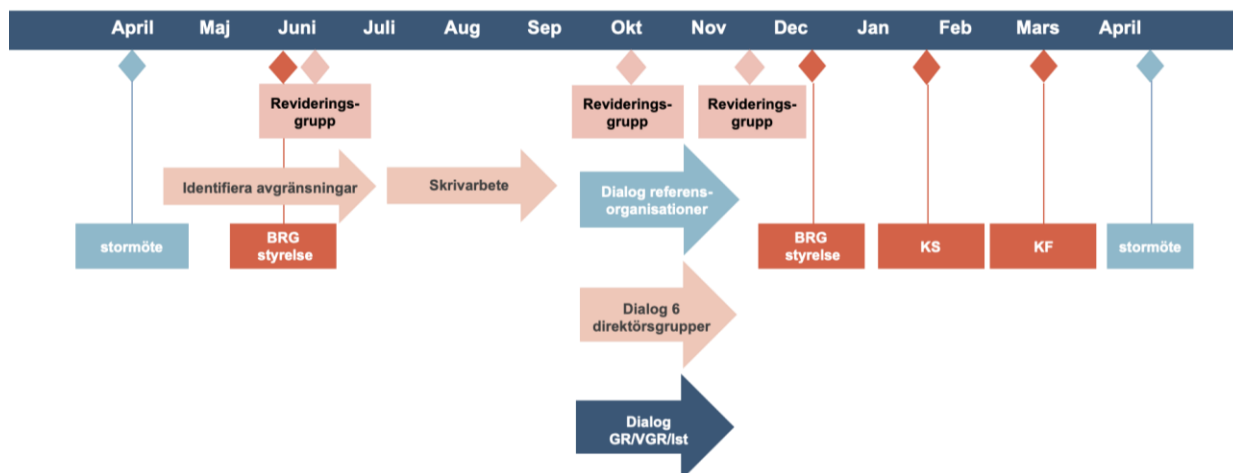
Göteborg

Gitte Caous, förbundsdirektör GR (Göteborgsregionens kommunalförbund)

Revideringsprocessen startade med de inspel som framkom på stormötet 8 april. Inspelen processades sedan med styrgruppen för programmet (BRG:s ledningsgrupp) och förslag till avgränsningar presenterades som sedan godkändes av BRG:s styrelse och revideringsgruppen.

Därefter vidtog skrivarbete och avstämningar med referensorganisationer samt regionala aktörer.

Revidering process

Avstämning har gjorts med nedan referensorganisationer samt regionala aktörer:

LO

Chalmers

Företagarna (styrelse)

Göteborgs Universitet, (vicerektor, m.fl.)

Göteborgsregionen (kommundirektörer)

Göteborgsuniversitet

Länsstyrelsen

Studentforum

Sv näringsliv (flera arbetsgivarorganisationer)

Unionen (styrelse)

Västra Götalandsregionen

Västsvenska Handelskammaren

Inspel från referensorganisationer m.fl

Flertal av de inspel som kom från dialogen med referensorganisationerna samt direktörsgrupperna handlar om konkretion av aktiviteter i nästa handlingsplan. T.ex- vikten av bättre attityder gällande företagsfrågor, hur staden kan förenkla för företag att bidra till social hållbarhet, stimulera nyutexaminerade i Göteborg att stanna kvar i staden et.c Frågor gällande krisberedskap, bostäder och trygghet som diskuterats har sammanställts i en bilaga med hänvisning i staden kring vem som ansvarar för dessa

frågor. Näringslivsstrategiska programmet omfattar inte dessa frågor.

Sammanfattande bedömning

I det reviderade förslaget till Göteborgsunds näringslivsstrategiska program 2023–2035 syns de viktigaste förändringarna som behövs för att vi ska nå övergripande mål 120 000 nya jobb. (80 000 nya jobb räknat från 2023–2035). De strategiska områdena samt de 25 insatserna ändras inte. Insatserna är så formulerade att det finns utrymme för konkretion i aktiviteterna.

Patrik Andersson

Vd, Business Region Göteborg AB

Utdrag ur protokoll fört vid styrelsesammanträde vid Business Region Göteborg 2023-02-06.

§ 13 Beslut uppföljning implementering av Näringslivsstrategiska programmet 2018-2022

Pia Areblad presenterade uppföljning av implementering av Näringslivs strategiska programmet 2018-2022.

Styrelsen för Business Region Göteborg AB beslutade att, godkänna rapporten om uppföljning av processen med att implementera näringslivsstrategiska programmet för att därefter biläggas revideringen av det näringslivsstrategiska programmet.

Rätt utdraget intygar:

.....
Jessica Nilsson

VD-assistent

Business Region Göteborg AB

Beslutsunderlag/Information (ange)

Styrelsen 2023-02-06

Ärende/Paragraf: 13

Handläggare: Pia Areblad, verksamhetsstrateg

Telefon: 0761-282400

E-post: pia.areblad@businessregion.se

Beslutsunderlag uppföljning implementering av näringslivsstrategiska programmet 2018 - 2022

Förslag till beslut

I styrelsen för Business Region Göteborg:

1. Godkänna rapporten om uppföljningen av processen med att implementera näringslivsstrategiska programmet för att därefter biläggas revideringen av det näringslivsstrategiska programmet.

Sammanfattning

Då Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program antogs mars 2018 framgick av beslutet att en uppföljning skulle ske i samband med revideringen. Uppföljning gällande handlingsplanernas utfall har rapporterats halvårsvis till styrelsen och de övergripande indikatorernas förflyttning har redovisats årligen. Den uppföljning som avses här har fokuserat på arbetet med att omsätta det näringslivsstrategiska programmet i handling och stärka Göteborgs Stads förmåga att arbeta samlat med att stärka förutsättningarna för företagande.

Uppföljningen genomfördes november – december 2022 av Jessica Algehed som följt upp miljö och klimatprogrammet samt innovationsprogrammet och är forskare på kommunforskning i väst (KFI). Den bestod av datainsamling via enkät samt 14 djupintervjuer. De som svarat har varit personer som deltagit i någon av de sex arbetsgrupper inom ramen för det näringslivsstrategiska programmet.

BUSINESS REGION GÖTEBORG AB

Besöksadress: Östra Hamngatan 5, Postadress: Box 11119, 404 23 Göteborg
Telefon växel: 031-367 61 00, www.businessregiongoteborg.se

Två huvudfrågor diskuterades;

- Dels hur har programmet påverkat hur delansvariga förvaltningar och bolag i staden arbetar med att skapa bättre förutsättningar för företagande
- Dels vilken förflyttning BRG som organisation gjort i staden

Utifrån analys av materialet gör följeforskaren följande rekommendationer:

BRG

Hitta sätt att möjliggöra en mer samstämmig berättelse om programmet – för att skapa mening och synliggöra konkreta resultat

Fortsätt utveckla BRGs roll i staden – stöd förvaltningar och bolag i staden och jobba som ett lag

Stärk programmets processledare – behöver resurser, uppmärksamhet och kompetensutveckling

Förvaltningar och bolag

Skapa utrymme för att arbeta med det näringslivsstrategiska programmet på ett ändamålsenligt sätt

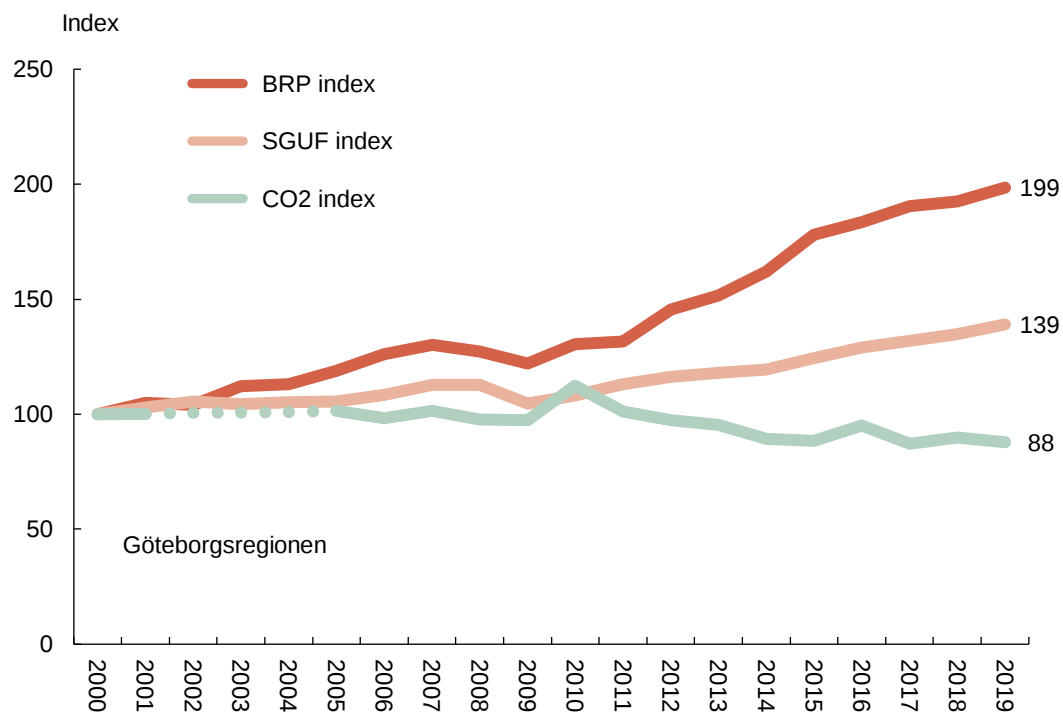
Stadsledningskontoret

Hitta sätt att stödja förvaltningar och bolag att utforma, implementera och utvärdera stadens program genom ett gemensam lärande

Bedömning ur ekonomisk, social och ekologisk dimension.

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program har som övergripande mål att skapa 120 000 nya jobb. Beslutsunderlaget rör den uppföljning som genomförts. Uppföljningen undersöker hur arbetet med att implementera programmet fungerat. Om programarbetet bygger kapacitet i staden så kommer det få allt större påverkan på ekonomisk dimension, ekologisk och social dimension. Bilden nedan visar de tre viktigaste indikatorerna vad gäller det näringslivsstrategiska programmet. Bruttoregionalprodukt (BRG) ska gå upp, CO2 ska gå starkare nedåt och SGUF (sysselsättningsgrad för utrikesfödda ska sträva efter samma linje uppåt

som BRP. En ekonomisk tillväxt som inte är inkluderande är inte önskvärd i Göteborgsregionen. Se tabell nedan.

Bilagor

1. 2023 01 12 _Uppföljning Näringslivsstrategiska programmet

Ärendet

En processuppföljning på arbetet med att implementera det näringslivsstrategiska programmet har genomförts november-december 2022. Fokus är på processen. Programmets mål och strategiska områden är starkt förankrade i Göteborg och i Göteborgsregionen. Avrapportering på utfall av respektive handlingsplan har skett till BRG:s styrelse så även utfall av indikatorer. Av en anledning fokuserar uppföljningen på processen.

Processuppföljning av implementering Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program

Då Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program antogs mars 2018 framgick av beslutet att en uppföljning skulle ske i samband med revideringen. Revidering av programmet har skett under hela 2022 och ska behandlas av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige våren 2023. Uppföljning gällande handlingsplanernas utfall har rapporterats halvårsvis till styrelsen och de övergripande indikatorernas förflyttning har redovisats årligen. Den uppföljning som avses här har fokuserat på arbetet med att omsätta det näringslivsstrategiska programmet i handling och stärka Göteborgs Stads förmåga att samlat arbeta för att skapa bättre förutsättningar för företagande.

Uppföljningen genomfördes november – december 2022 av Jessica Algehed som följt upp miljö och klimatprogrammet samt innovationsprogrammet och är forskare på kommunforskning i väst (KFI). Den bestod av datainsamling via enkät samt 14 djupintervjuer. De som svarat har varit personer som deltagit i någon av de sex arbetsgrupper inom ramen för det näringslivsstrategiska programmet.

Tre referensorganisationer har även deltagit i djupintervjuer. (se komplett lista på intervjuade personer i bilaga 1.)

Frågeställningar

Uppföljningen har bestått av dels en enkät som gått till alla som i nov 2022 deltog i en arbetsgrupp inom programmet samt djupintervjuer av 14 personer. För frågeställningar se bilaga 1 2023 01 12 _Uppföljning Näringslivsstrategiska programmet.

Utifrån enkäten framgår att det finns många olika berättelser inom Göteborgs Stad om programmet, dess effekter och BRGs roll.

Sammantaget kan svaren tolkas som att de som deltagit i undersökningen anser att programmet haft en viss effekt på hur deras verksamheter arbetar med att bidra till företagande, om än av olika slag och i varierande grad.

Dessutom framkommer att BRGs har upplevts stödjande, kunniga och förstående i sin roll som processledare, samt att rollen har utvecklats över tid. Men svaren visar också att det finns de som inte har en lika positiv bild av hur BRG har skött uppdraget som samordnare, vilket delvis även intervjuerna bekräftar.

Hur har programmet påverkat förvaltningar och bolag?

De svarande uppger att programmet påverkat respektive förvaltning och bolag på följande sätt:

- Bidragit till bättre självkännedom och ökad motivation
- Bidragit till mer kontakt med och kunskap om målgruppen företag
- Ökat takten i arbetet
- Bidragit till högre kvalitet i arbetet genom samverkan med andra
- Gett ökad kapacitet att utveckla helt nya initiativ

Vad upplevs som utmanande i programarbetet?

1. Prioritering – målträngsel och konkurrerande initiativ (omvärldsförändringar, omorganisation), ointresse från ledning, begränsade resurser (tid, personal, kunskap osv)
2. Samverkan – Perspektivkrockar, intressekonflikter, driv i arbetsgrupperna, att inte ha en egen aktivitet
3. Strategisk höjd - Jobbar vi med rätt saker, anpassar vi oss till snabb förändring i omvärlden? Vad innebär det att höja vår förmåga? Vad påverkar vad egentligen?

Utveckling över tid enligt deltagarna

- Programarbetet har hittat sin plats, blivit mer integrerat med ordinarie uppdrag och andra pågående processer
- Diskussioner i arbetsgrupper och aktiviteter som genomförs inom ramen för programmet har successivt blivit mer strategiska

- Ökad perspektivmedvetenhet - Mindre konfliktfyllt – Ömsesidigt lärande

Deltagarnas tankar inför nästa handlingsplan

Tillsammans kan vi fortsätta den inslagna vägen genom att ställa oss följande frågor:

- Vassa programmet: Gör vi rätt saker i handlingsplanerna? Vad är egentligen viktigast? Vad kan vi *bara göra* om vi samarbetar? Hur påverkar omvärldens snabba utveckling?
- Nyttja arbetsgruppsträffarna mer för att jobba och lära ihop än för att rapportera till varandra

Vad kan förvaltningar och bolag i staden göra mer utav:

- samordna internt, koppla ihop med annat utvecklingsarbete och organisationsförändringar som sker, ta ansvar för en egen aktivitet i HP 3

Vad kan BRG göra mer utav:

Lär mer och förvaltningarna och bolagens perspektiv, Ta lead som analytiker med kunskap om näringslivets behov, Kommunicera ett mer balanserat och samlat budskap till näringslivet

Deltagarnas använder programmet olika –både en extern och intern logik

Arena för dialog och meningsskapande

Skyltfönster

Experimentverkstad

Deltagarna använder programmet olika och programmet fyller alla tre funktioner ovan på olika sätt. För att skapa mening behövs hela tiden ömsesidig dialog om VARFÖR, VAD, HUR och VEM.

Rekommendationer till BRG, förvaltningar och bolag i staden samt SLK BRG

- Hitta sätt att möjliggöra en mer samstämmig berättelse om programmet – för att skapa mening och synliggöra konkreta resultat

- Fortsätt utveckla BRGs roll i staden – stöd FoB och jobba som ett lag
- Stärk programmets processledare

Förvaltningar och bolag

- Skapa utrymme för att arbeta med det näringslivsstrategiska programmet på ett ändamålsenligt sätt

Stadsledningskontoret

- Hitta sätt att stödja förvaltningar och bolag att utforma, implementera och utvärdera stadens program genom ett gemensam lärande

Sammanfattande bedömning

Uppföljningen har gett ytterligare ett perspektiv på programarbetet. De rekommendationer som föreslås vidarebefordras till respektive aktör och BRG tar rekommendationerna vidare in i organisationen.

Patrik Andersson

Vd, Business Region Göteborg AB

Implementering av Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program

En processuppföljning av arbetet med att utforma och genomföra programmets två första handlingsplaner under perioden 2018 - 2022

Jessica Algehed

Göteborg, januari 2023

Sammanfattning

Den här processuppföljningen handlar om implementeringen av Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program. Fokus för uppföljningen är programmets två första handlingsplaner. Uppföljningen är kvalitativ och bygger på en webenkät och djupintervjuer med representanter för de bolag och förvaltningar som har deltagit i arbetet med handlingsplanerna.

Uppföljningen visar att programarbetet har påverkat hur Göteborgs Stads förvaltningar och bolag arbetar med näringslivsutveckling på flera sätt. Programmet och dess strukturerade process är en uppskattad arena för dialog om hur näringslivets behov kan mötas och ökar uppmärksamheten på näringslivsfrågor. Programarbetet synliggör, skyndar på och förstärker det samlade arbetet och möjliggör samordning och samsyn mellan förvaltningar och bolag. Det finns också viss kritik mot programmets process och många förslag på hur arbetet skulle kunna förbättras ytterligare.

Uppföljningen lämnar rekommendationer till BRG, de förvaltningar och bolag inom Göteborgs stad som medverkar i programarbetet och stadsledningskontoret.

Rekommendationer till BRG:

- *Hitta sätt att stödja en mer samstämmig berättelse om programmet*
- *Fortsätt att utveckla BRGs roll i staden*
- *Stärk programmets processledare*

Rekommendation till medverkande förvaltningar och bolag:

- *Skapa utrymme för att arbeta med det näringslivsstrategiska programmet på ett ändamålsenligt sätt*

Rekommendation till stadsledningskontoret:

- *Hitta sätt att stödja förvaltningar och bolag att utforma, genomföra och utvärdera stadens program genom ett gemensamt lärande*

Innehållsförteckning

1.	INLEDNING	4
	Kort om det näringslivsstrategiska programmet.....	4
	Uppföljningens syfte och frågeställningar.....	5
	Så här har uppföljningen genomförts	5
	några viktiga begränsningar.....	6
2.	WEBENKÄT GER EN FÖRSTA GROV BILD AV PROGRAMMETS IMPLEMENTERING	7
	Vem har svarat?	7
	Programmets påverkan på Göteborgs Stads förmåga att bidra till företagande.....	8
	BRGS roll som programledare	8
3.	VAD SÄGER DELTAGARNA I DJUPINTERVJUerna	10
	Ris och ros	10
	Svårt att avgöra ”vad som beror på vad”	10
	Arbetet med Handlingsplanerna har utvecklats över tid.....	10
	Programmet har flera funktioner	11
	inverkan på arbetet med näringslivsutveckling på flera sätt.....	11
	Begränsade resurser och samordningsutmaningar försvårar arbetet.....	12
	Arbetsgrupperna har fungerat på olika sätt.....	13
	Perspektiv som krockar och målträngsel	13
	Intressekonflikter	14
	Förbättringsförslag riktade till förvaltningar och bolag.....	14
	Förbättringsförslag riktade till BRG	15
	Referensorganisationernas perspektiv	16
4.	SAMMANFATTANDE ANALYS	18
	Programmet har stärkt Göteborgs Stads förmåga att bidra till företagande.....	18
	Flera berättelser om varför programmet finns och vilken funktion det fyller	19
	Vag effektlogik.....	19
	De sex strategiska områdena är olika – ställer krav på anpassade arbetssätt och avancerad processledning	20
	Genom arbetet med det näringslivsstrategiska programmet har BRG utvecklat Göteborgs Stads verktygslåda för programstyrning	20
5.	REKOMMENDATIONER TILL MEDVERKANDE AKTÖRER INFÖR DET FORTSATT PROGRAMARBETET.....	22
	Rekommendationer till BRG	22
	Rekommendation till medverkande förvaltningar och bolag.....	23
	Rekommendation till stadsledningskontoret.....	23

BILAGOR

Bilaga 1: Programmets implementering

Bilaga 2: Informanter och grundfrågeställningar, semistrukturerade djupintervjuer

Bilaga 3: Webenkätens frågor och svarsalternativ

Bilaga 4: Webenkätens fritextsvar

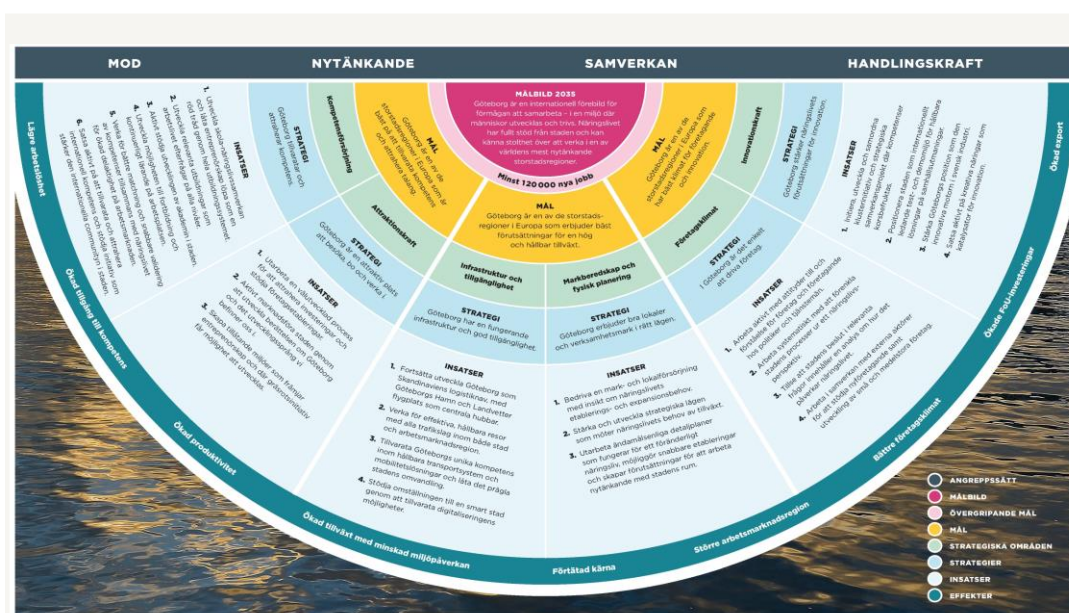
1. Inledning

KORT OM DET NÄRINGSLIVSSTRATEGISKA PROGRAMMET

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program är framtaget i bred samverkan med Göteborgs näringsliv, akademien och Göteborgsregionens tretton medlemskommuner. Programmets målbild uttrycker Göteborgs Stads viljeriktning för vad som ska uppnås genom det samlade arbetet med näringslivsutveckling. En grundläggande tanke med programmet är att det ska stärka Göteborgs Stads gemensamma kapacitet att skapa bättre förutsättningar för företagande. Programmets andra mening lyder därför: ”Syftet med programmet är att tydliggöra och stärka Göteborgs Stads samlade arbete gentemot näringslivet för att skapa goda förutsättningar för företagande.” (Se sid 4 i Göteborgs Stads Näringslivsstrategiska program 2018 – 2035).

Som stöd för arbetet innehåller programmet sex strategiska områden, se figur 1 nedan. De beskriver hur Göteborgs Stad ska arbeta för att bidra till programmets övergripande mål om 120 000 nya arbetstillfällen till 2035.

Figur 1 Programmets insatser är indelade i sex strategiska områden: kompetensutveckling, attraktionskraft, infrastruktur och tillgänglighet, markberedskap och fysisk planering, företagsklimat och innovationskraft.

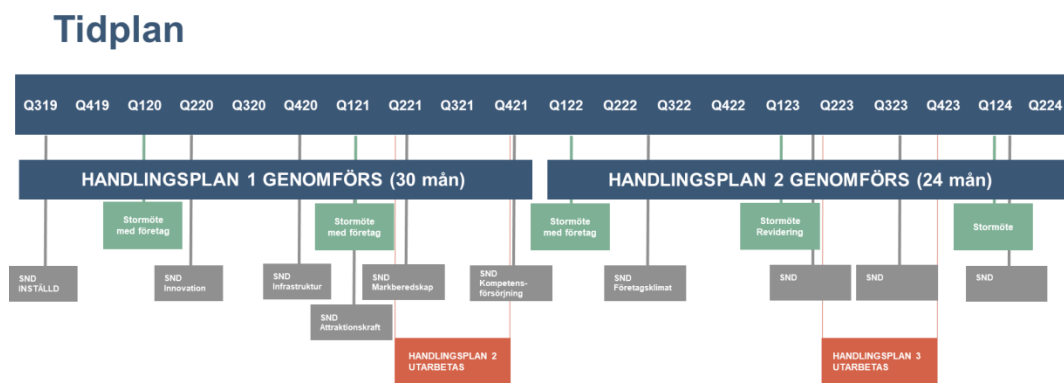
Sedan programmet antogs har två handlingsplaner beslutats, en för 2019-2021¹ och en för 2022-2023². I dessa bryts de sex strategiska områdena ner i konkreta aktiviteter. Handlingsplanerna arbetas fram av arbetsgrupper med deltagare från utsedda förvaltningar och bolag inom Göteborgs Stad under ledning av Business Region Göteborg. De stäms av med representanter för näringslivet vid programmets årliga stormöte och genom de särskilda

¹ För mer information om handlingsplan 1 se: <https://www.businessregiongoteborg.se/om-oss/naringslivsstrategiskt-program/goteborgs-stads-naringslivsstrategiska-programgoteborgs-stads>

² För mer informaton om handlingsplan 2 se: <https://www.businessregiongoteborg.se/om-oss/goteborgs-stads-naringslivsstrategiska-program>

referensorganisationer som finns utsedda, se figur 2. Handlingsplanerna innehåller kortfattade aktivitetsbeskrivningar och förväntat utfall för respektive strategi. Aktiviteterna följs upp och redovisas till BRGs styrelse halvårsvis, framförallt vad gäller genomförandestatus. I arbetet med handlingsplanerna har programledningen beskrivit det som att programmet utgör kartan och att handlingsplanerna framförallt ska fokusera på de aktiviteter som behöver göras tillsammans och inte sker inom ramen för respektive förvaltnings och bolags ordinarie verksamhet. En fördjupad beskrivning av processen för handlingsplanernas framtagande och genomförande finns i bilaga 1.

Figur 2 Tidplanen för arbetet med handlingsplanerna

UPPFÖLJNINGENS SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

När kunnunfullmäktige fattade beslut om det näringslivsstrategiska programmet 2018, beslutades också att en uppföljning skulle genomföras efter 4 år. Uppföljningen kartlägger Göteborgs Stads bolag och förvaltnings erfarenheter och lärdomar av arbetet med att implementera det näringslivsstrategiska programmet under perioden 2018 – 2022. Syftet med uppföljningen är att belysa hur programmet har bidragit till att tydliggöra och stärka Göteborgs Stads samlade arbete med att förbättra förutsättningarna för företagande. Syftet är också att ge rekommendationer inför det fortsatta arbetet med att implementera programmet.

Följande frågeställningar har varit utgångspunkt för uppföljningen:

- Har programarbetet synliggjort och påverkat Göteborgs Stads samlade arbete gentemot näringslivet, och i sådana fall hur?
- Vad har fungerat bra och vad har varit utmanande med programarbetet och den process genom vilket programmet omsätts i handling?
- Har BRGs roll i staden förändrats genom arbetet med programmet, och i sådana fall hur?
- Vad är viktigt för BRG, Göteborgs Stads förvaltningar och bolag och Göteborgs Stads högsta ledning att tänka på inför kommande handlingsplaner och det fortsatta arbete med programmets implementering?

SÅ HÄR HAR UPPFÖLJNINGEN GENOMFÖRTS

Uppföljningen är i första hand kvalitativ och bygger på personliga bedömningar och berättelser om arbetet med programmet. Material till uppföljningen har samlats in genom en webbenkät och djupintervjuer. Webbenkäten riktade sig till alla som nu medverkar i handlingsplanernas arbetsgrupper (tjänstepersoner inom förvaltningar och bolag i Göteborgs Stad). Den skickades till 46 chefer och utvecklingsledare i Göteborgs Stadsförvaltningar och bolag som är med i

programmets arbetsgrupper just nu, det vill säga som har medverkat under hösten 2022 eller längre. 23 av dessa besvarade enkäten.

För att fördjupa förståelsen gjordes semistrukturerade djupintervjuer med elva deltagare i arbetsgrupperna. De har medverkat i programmet under relativt lång tid och bedöms ha god överblick inom ett eller flera av programmets strategiska områden. Vidare genomfördes tre semistrukturerade djupintervjuer med representanter för programmets referensorganisationer. De är också deltagare med lång medverkan i programarbetet (LO, Svenskt Näringsliv och Företagarna). För en sammanställning av informanterna och de grundfrågeställningar som intervjuerna utgick från, se bilaga 2.

Tidsspannet för uppföljningens är november - december 2022. Uppföljningen har genomförts av Jessica Algehed. Jessica har mångårig erfarenhet av ledning och styrning av lokala utvecklingsfrågor, inte minst inom Göteborgs Stad, och forskar på deltid om styrning och förändringsledning på Kommunforskning i Väst vid Göteborgs Universitet. Pia Areblad, programledare på BRG och Lars Ekberg, programhandläggare på stadsledningskontoret har deltagit aktivt i arbetet med uppföljningen. De har medverkat i utformningen av frågeställningar, urvalet av respondenter och analysen av det insamlade materialet, samt korrekturläst rapporten. Även programmets processledare som ansvarar för handlingsplanernas strategiska områden har medverkat i uppföljningsarbetet. Dels informerades de om frågeställningarna och kom med synpunkter på dessa vid ett möte, dels diskuterades resultatet av webenkäten och intervjuerna med dem på ett möte inför analysarbetet för att få deras syn på det insamlade materialet.

NÅGRA VIKTIGA BEGRÄNSNINGAR

Uppföljningen är avgränsad till hur det näringslivsstrategiska programmet har implementerats på ledningsnivå, det vill säga hur de bolag och förvaltningar som medverkar i programmet har arbetat med programmet på ledningsnivå i sina organisationer. Den specifika implementeringsprocess som studerats är framtagandet och genomförandet av de två handlingsplaner som beslutats inom ramen för programmet. Uppföljningen omfattar inte de specifika aktiviteter som har genomförts inom ramen för handlingsplanerna.

2. Webenkät ger en första grov bild av programmets implementering

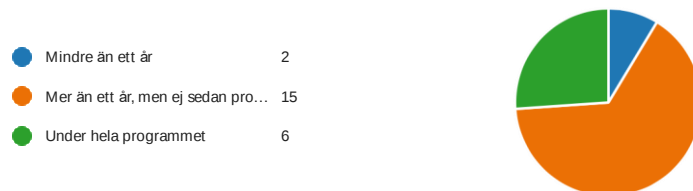
Enkätsvaren ger en grov bild av hur deltagarna uppfattar programarbetet och genomfördes som en snabb mätning inför de djupintervjuer som redovisas i nästa kapitel. I enkäten ombads deltagarna att bedöma den egna organisationens insatser inom programmet och programmets effekter på densamma, samt BRGs roll som programansvarig och vad som är viktigt att tänka på i det fortsatta programarbetet. Enkäten innehöll totalt sju frågor, varav två gav bakgrundsdata om de svarandes grad av medverkan i programarbetet och en var en frisvarsfråga med möjlighet att lämna idéer inför det fortsatta programarbetet. För att se enkätens frågor och svarsalternativ i sin helhet se bilaga 3.

DEM HAR SVARAT?

De som svarat på enkäten har medverkat i programarbetet under relativt lång tid. De bör därmed ha relativt god kännedom om programarbetet. 6 av de svarande har medverkat sedan programmet beslutades och arbetsgrupper bildades under våren 2018, 15 mer än ett år men ej hela programperioden och endast två mindre än ett år, se figur 3.

Figur 3 Svar på enkätfråga 1

1. Hur länge har du medverkat i en arbetsgrupp inom det näringslivsstrategiska programmet?

Alla som svarade att de har medverkat mer än ett år i programarbetet uppger i fråga 2 att de har deltagit på programmets årliga stormöte med näringslivet, se figur 4.

Figur 4 Svar på enkätfråga 2

2. Har du deltagit i något stormöte?

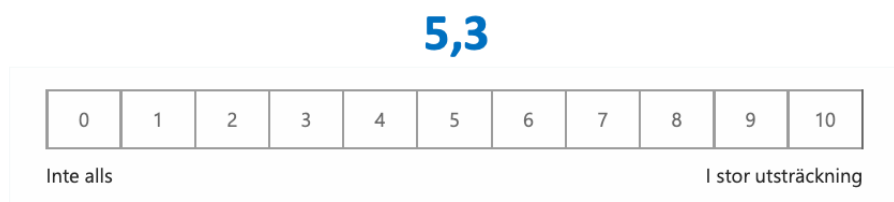
Vi vet dock inte mer än så om de som svarat och inte alls vilka som avstått från att svara. Det går därför inte att göra en bortfallsanalys. Vilket gör att det är viktigt att använda enkätsvaren med viss försiktighet.

PROGRAMMETS PÅVERKAN PÅ GÖTEBORGS STADS FÖRMÅGA ATT BIDRA TILL FÖRETAGANDE

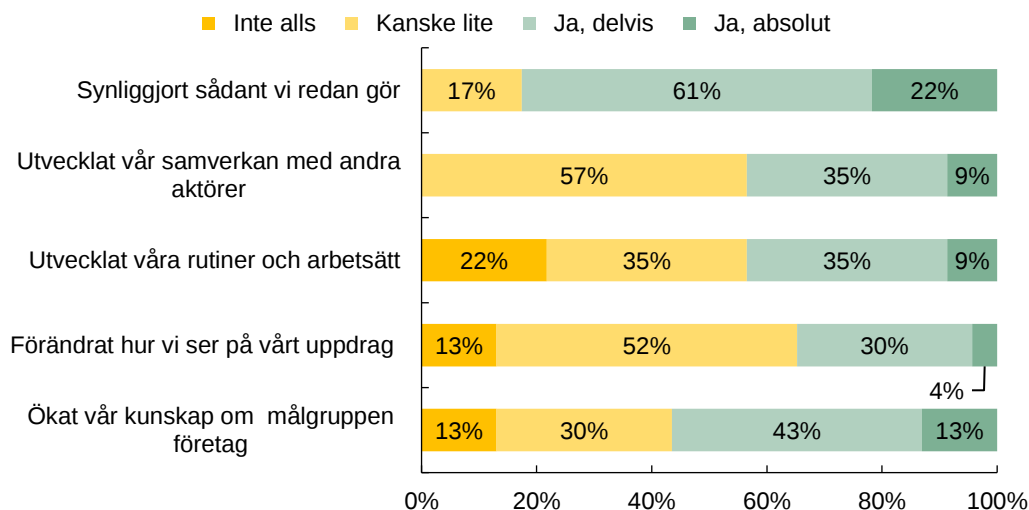
Enkätsvaren ger en bra första förståelse för hur det näringslivsstrategiska programmet uppfattas. Framförallt ger bredden i svaren en indikation om att det finns många olika berättelser inom Göteborgs Stad om programmet, dess effekter och BRGs roll. Sammantaget kan svaren på fråga 5 och 6 tolkas som att de som deltagit i undersökningen anser att programmet haft en viss effekt på hur deras verksamheter arbetar med att bidra till företagande, om än av olika slag och i varierande grad.

Figur 5 Svar på enkätfråga 3

3. I vilken grad upplever du att det näringslivsstrategiska programmet påverkat din förvaltnings/bolags förmåga att möta företag och bidra till ett konkurrenskraftigt näringsliv?

Figur 6 svar på enkätfråga 4: Genom att vi medverkat i det näringslivsstrategiska programmet har vi på min förvaltning/bolag

BRGS ROLL SOM PROGRAMLEDARE

Enkätsvaren indikerar också att de flesta som svarat anser att BRG skött sin uppgift som programansvariga på ett tillfredställande sätt. Deltagarnas uppfattning om BRGs bidrag till den egna förvaltningen/bolaget och roll i arbetet med det näringslivsstrategiska programmet är

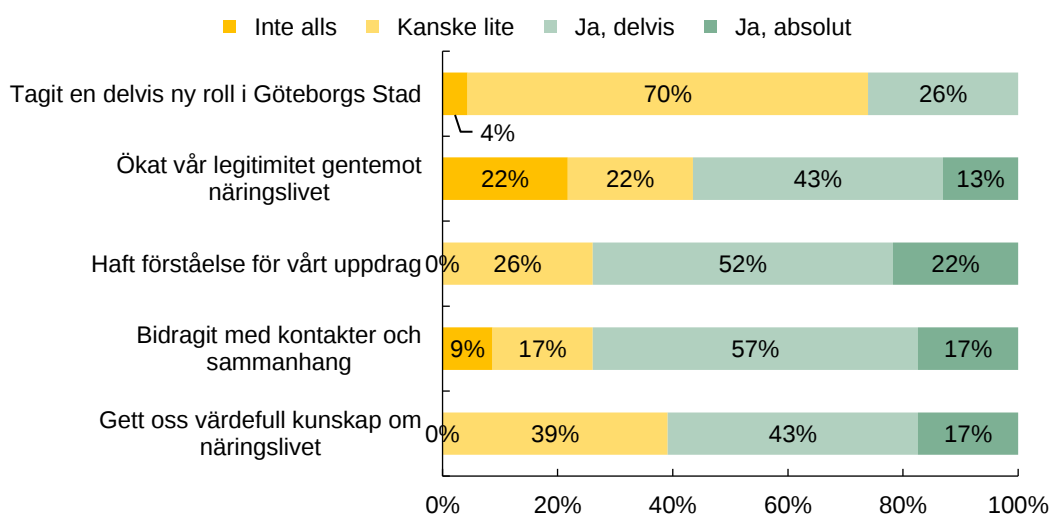
relativt positiv. Medelbetyget är 6,2 på den tiogradiga skalan, se figur 7 nedan.

Figur 7 Svar på enkätfråga 5

Enkätfråga 6 mäter hur deltagarna ser på BRGs roll som samordnare och huruvida de upplever att denna har förändrats över tid. Svaren indikerar att BRGs har upplevts stödjande, kunniga och förstående i sin roll, samt att rollen har utvecklats över tid. Men svaren visar också att det finns de som inte har en lika positiv bild av hur BRG har skött uppdraget som samordnare, vilket delvis även intervjuerna bekräftar.

Figur 8 svar på enkätfråga 6: Business Region Göteborg har i sin roll som samordnare

3. Vad säger deltagarna i djupintervjuerna

Intervjumaterialet bekräftar enkätsvaren och i samtalen framträder delvis olika berättelser om programmet och arbetet med handlingsplanerna. Det finns därmed inget tydligt narrativ om det näringslivsstrategiska programmet som delas av alla inom Göteborgs Stad. Det är inte en förvånande, Göteborgs Stad är en stor organisation med många olika verksamheter. De har alla sina specifika uppdrag, målgrupper och historia och förhåller sig till näringslivsrelaterade frågor och programstyrning på olika sätt.

RIS OCH ROS

Det blir tydligt i intervjuerna att deltagande förvaltningar och bolag förstår och använder programarbetet på olika sätt beroende på den egna kontexten. Såväl utfall som utmaningar skiljer sig åt mellan deltagarna, även om det går att se mönster i materialet. Överlag är informanterna nöjda med både programmet som helhet och sin förvaltnings eller sitt bolags medverkan i programmet. De är också överlag nöjda med de aktiviteter som genomförts i de två handlingsplanerna.

Ett fåtal har dock en mer kritisk hållning, vilken framförallt beror på att de menar att programmets mål och arbetssätt står i konflikt med andra mål, lagstiftning och processer som är viktiga. En svarande är också negativ till att verksamhets över huvud taget är utpekad att medverka i programmet. Anledningen är att det är svårt att hitta relevanta beröringspunkter mellan verksamhetens uppdrag och programmets mål.

Allt som inte funkar bra ska vi inte lasta BRG för, det ligger på vårt eget ansvar.

Oaktat kritik som framförs har alla svarande ett respektfullt och konstruktivt förhållningsätt till programarbetet. Vanan att arbeta i en komplex styrmiljö gör att deltagarna har lätt att reflektera över sin egen organisations bidrag och begränsningar i processen, vad de förväntar sig av andra och hur programarbetet skulle kunna utvecklas.

SVÅRT ATT AVGÖRA "VAD SOM BEROR PÅ VAD"

Exakt vad det innebär att skapa bättre förutsättningar för företagande är oklart för de flesta. Än mer oklart är huruvida det som Göteborgs stad gör egentligen påverkar programmets mål. Vidare påpekar i princip alla att det är svårt att bedöma vilka förändringar i Göteborgs Stads arbete som beror på programarbetet och vad som kanske hade hänt ändå. Det vill säga det upplevs som svårt att göra någon form av kontrafaktisk analys och urskilja just det näringslivsstrategiska programmets bidrag till att exempelvis ett visst utvecklingsprojekt har blivit till.

*Hade det hänt ändå – svårt att säga? Vi fäster vårt projekt i de olika programmen och kan jobba med olika frågor med de olika programmen i ryggen. Vi hade gjort projektet ändå, men kanske två år senare och med ett lite annat fokus.
Förmodligen.*

ARBETET MED HANDLINGSPLANERNA HAR UTVECKLATS ÖVER TID

De två handlingsplanerna som genomförts inom ramen för programmet innehåller en mängd aktiviteter av skilda slag. Utredningar och utveckling av nya typer av arbetssätt och rutiner är vanliga, men även aktiviteter som syftar till att förbättra redan etablerade arbetssätt genomförs. De insatser som finns med i handlingsplanerna beskrivs av de flesta som utvecklingsinsatser som är viktiga för den egna förvaltningen eller bolaget, och som förmodligen skulle ha genomförts ändå.

Vi avsätter inte tid i programmet för att göra något särskilt, vi gör sådant som vi ändå ska göra.

Några aktiviteter beskrivs också som ett direkt resultat av diskussioner i programmets arbetsgrupper. Nästan alla informanter har uppfattningen att det var för många aktiviteter och att dessa inte hängde samman på ett bra sätt i den första handlingsplanen. De menar dock att detta till del åtgärdats i den andra handlingsplanen, som upplevs innehålla färre, men mer strategiska aktiviteter.

PROGRAMMET HAR FLERA FUNKTIONER

Deltagarna beskriver programmets funktion eller roll visavi den egna verksamheten på flera sätt. När det gäller mötet med omvärlden ser många programmet som ett slags dialogarbete och skyltfönster gentemot omvärlden generellt och näringslivet specifikt. Genom programmet ges möjlighet att lyssna på företags behov och uppfattningar om Göteborg och Göteborgs Stad, diskutera vad som enligt privata aktörer är lämpliga strategier och handlingsalternativ. Programmet är också ett sätt att återrapportera vilka resultat som förvaltningar och bolag har uppnått inom ramen för olika processer, projekt och samverkansinitiativ.

För mig är programmet en gränsyta mot näringslivet.

Ett delvis annat, och parallellt, synsätt är att betrakta programarbetet som ett internt stöd för programmets genomförande. De talar om programmet som ett sätt att mötas över förvaltningsgränser för att samordna insatser. Några betraktar även programmet som en utvecklingsarena, katalysator eller experimentverkstad, där olika förbättringsförslag som kräver lärande och samverkan utvecklas och testas.

För oss har programmet fungerat som en igångsättare, en katalysator. Det har skapat avgränsning och kraft.

INVERKAN PÅ ARBETET MED NÄRINGSLIVSUTVECKLING PÅ FLERA SÄTT

Det är flera som menar att programarbetet har varit ett sätt att synliggöra insatser som den egna förvaltningen eller bolaget gör för att bidra till målen i det näringslivsstrategiska programmet. Programarbetet har också bidragit till en ökad förståelse för hur näringslivsutvecklingsfrågor hänger samman med andra målområden i staden och den egna förvaltningen eller bolagets uppdrag, men också vilka målkonflikter som finns.

Alla diskussioner har gjort att det hänger ihop bättre för mig nu. Vi har fått en ökad medvetenhet om var våra frågor går ihop i staden.

Nästan alla beskriver också att programarbetet inneburit ytterligare en arena för dialog med näringslivet. Dialogen har gett dem möjlighet att möta fler eller nya företag och har bidragit till bättre kunskap om näringslivets utmaningar och behov. Frågan om näringslivsutveckling upplevs på så sätt ha blivit ”bredare” och ihopkopplad med den egna verksamhetens mål och uppdrag på ett mer motiverande och meningsfullt sätt.

Vi har utökat våra kontakter med sådana som normalt inte är våra målgrupper. Och fått kontaktytor med aktörer som vi borde arbeta med men inte känner.

Det är också flera som beskriver att programarbetet har fungerat som en strålkastare som bidragit till att frågor som rör näringslivsutveckling kommit högre upp på dagordningen och diskuterats oftare. Fokus, uppmärksamhet och engagemang är ord som används i sammanhanget – både vad gäller företag som målgrupp och vikten av att arbeta med näringslivsutveckling.

Vad ger det för mervärde? Det blir mer dialog, man påminns, det blir regelbundet, man tänker "det här ett ju också viktigt". Och det är ju ett område som vi jobbar med hela tiden. Men kanske når vi en högre måluppfyllelse när det trycker på från flera håll.

Vidare menar flera att programarbetet har gjort att den egna förvaltningens arbete med näringslivsrelaterade frågor har blivit bättre. En viktig förstärkning är att programmet har underlättat samverkan med andra förvaltningar och bolag. Det kan handla om att man fått nya kontakter, fått möjlighet att lära av varandra och ökat sin förståelse för varandras roller och uppdrag. Arbetsgruppsträffarna har fungerat som ett tillfälle att stämma av och samordna insatser. Vidare uppskattas särskilt att framtagandet av handlingsplanerna inneburit ett tillfälle för gemensam reflektion och strategiska diskussioner.

Det har gett ringar på vattnet. Det är väl samverkanseffekten. Som att jag fått nya forum och att jag har hittat nya personer.

BEGRÄNSADE RESURSER OCH SAMORDNINGSUTMANINGAR FÖRSVÅRAR ARBETET

Att implementera ett integrerat politikområde, som i fallet med det näringslivsstrategiska programmet, i en sektorsindeldad och stor verksamhet som Göteborgs Stad är utmanade och fyllt med dilemman. Flera pekar på att förvaltningar och bolag förväntas hantera en brokig skara program, mål och andra styrande beslut, som inte alltid hänger ihop på ett självklart sätt. Exempelvis talar flera om mer generella utmaningar vad gäller styrningen av Göteborgs Stad och hur programstyrningen i staden förhåller sig till allt från Agenda 2030, budgetprocessen och den årliga verksamhetsplaneringen till arbetet med projektstyrning och portföljhantering, uppföljning och olika typer av ledningssystem för kvalitet och miljö. Svårigheterna att hantera programmen varierar beroende på den egna verksamhetens uppdrag, organisering och kontext. Det som är en möjlighet för en organisation med ett visst program kan upplevas som ett problem i en annan.

Det kommer dubbla och trippla uppdrag som ska rapporteras i budgeten, i program och i vårt ordinarie uppdrag. Vi försöker paketera dem så att de hänger ihop.

Det är intressant att notera att de flesta informanter tar avstamp i den egna verksamhetens bristande kapacitet att bidra till det näringslivsstrategiska programmet när de får frågan om vad som varit begränsande i arbetet med programmet, snarare än i stadens styrning mer generellt. Brist på resurser, i form av tid, kunskap eller personal är något som flera vittnar om. Vidare beskriver fler att omorganisationer har tagit kraft och saktat ner arbetet, men också lett till personalomsättning som ger brister i kontinuitet.

Omorganisationen har påverkat. Dom har bytt ut personer och så har saker fått börja om. Vi har behövt knyta nya kontakter. Man behöver ju känna varandra och sig själv för att kunna samverka med andra.

Några noterar också att de skulle kunna bli bättre på att koppla samman programmet med förvaltningens övriga arbete, inte minst vad gäller projekt. De menar att det finns mycket bra utvecklingsarbete som görs på förvaltningar och bolag med bäring på programmets mål som inte blir en del av handlingsplanerna, vilket gör att programmet inte täcker det som är viktigast.

Kanske hade programmet kunnat ge uppväxling i projektet – men vi har ju inte lagt in det som en del i programmet.

I det här sammanhanget är det flera som menar att programmet är statiskt, genom att såväl strategiska områden som specifika insatsområden redan är beslutade i programmet. Det är också många som ser brister i samordningen internt i den egna verksamheten, exempelvis

genom att de som deltar i olika arbetsgrupper inte känner till varandra, eller kommunicerar internt om programmet.

Nej vi har ingen intern samordning mellan programmets strategiska områden här hos oss. Så jag kan inte uttala sig om de andra delarna som vi på ---- gör.

Även det faktum att det varit många oförutsedda förändringar i omvärlden, som exempelvis pandemin, har gjort att ledningens resurser har behövt prioriteras hårt.

ARBETSGRUPPERNA HAR FUNGERAT PÅ OLIKA SÄTT

När det gäller arbetet i arbetsgrupperna är det flera som påpekar att det inte fungerat optimalt att medverka utan att ha ansvar för en egen aktivitet. De upplever att det delvis har varit ottydligt vad de förväntas göra och att de hade kunnat arbeta mer tillsammans även mellan arbetsgruppsmötena.

Det som varit svårast? Vad ska vi göra där vi har ett delansvar? Det tycker jag har varit oklart. Jag har undrat vad vi skulle kunna serva med, men det har varit tyst länge. Fast det är ju inte programmets fel utan ligger på oss som sitter i grupperna.

Arbetsgruppsmötena verkar för övrigt ha fungerat relativt olika inom de strategiska områdena. Det finns kritik från några som handlar om att träffarna upplevs ha för mycket fokus på rapportering och att de används till att berätta vad som pågår i den egna förvaltningen, istället för att de används för mer strategiska diskussioner, gemensamt arbete och lärande. Flera av informanterna önskar mer fokus på att rapportera innehåll snarare än huruvida olika aktiviteter är genomförda eller ej.

Man hade kunnat höja nivån och kraven på det vi rapporterar in. Känns frustrerande att man kan räkna både ditten och datten. Men när man räknar typ allt som görs så blir det mer fokus på att rapportera än att man faktiskt gör bra eller rätt saker.

Samtidigt är det andra som vittnar om att de haft stor nytta av arbetet i arbetsgrupperna och att de upplever det som att mötena varit ett sätt att analysera läget och utveckla förslag på lösningar tillsammans, samt att det är rimligt att man som deltagare rapporterar till programledningen.

Vi har haft bra samarbete i arbetsgruppen och hittat aktiviteter som vi kan göra tillsammans.

PERSPEKTIV SOM KROCKAR OCH MÅLTRÄNGSEL

Alla informanterna menar att målen i det näringslivsstrategiska programmet är angelägna och att det är viktigt att Göteborg har en stabil arbetsmarknad och ett välmående näringsliv. Samtidigt finns det förvaltningar där programmets breda ansats och höga ambitioner delvis står i motsats till andra mål som Göteborgs Stad också vill leva upp till. Det gör att några deltagare efterfrågar en större medvetenhet hos programledningen och BRG vad gäller dilemman och målkonflikter som uppstår när olika perspektiv krockar.

Agenda 2030 kanske kan lösa upp en del av det här åt oss. För genom att hantera flera program tvingas man reflektera över målkonflikter och synergier. Då inser man att det är problematiskt att göra handlingsplaner utifrån ett perspektiv.

Exempelvis är attraktiv mark en begränsad resurs som behövs för allt från bostäder och kommunal service till industrier och kontorsbyggnader och det är därför inte självklart att det går att möta näringslivets alla behov. På samma sätt är 120 000 nya jobb självfallet viktiga men helst inte till priset av ett mer ojämlikt samhälle eller försämringar för de som arbetar om vi ska

uppnå en socialt hållbar utveckling. Vidare anses vissa företag viktigare för en hållbar framtid än andra sett ur ett miljöperspektiv. På motsvarande sätt är små lokala företag angelägna att stödja, men ibland svåra att för en stor organisation som Göteborgs Stad att handla upp.

INTRESSEKONFLIKTER

Inom frågor som rör samhällsplanering och markanvändning upplever några också själva processen som byggts upp för det näringslivsstrategiska arbetet som problematisk. De ifrågasätter nyttan med att ha ett särskilt program för en specifik målgrupp när det redan finns andra lagstadgade processer för stadsplanering.

Det är resurskrävande – man har byggt en organisation som bara hanterar ett perspektiv. Men det finns ju redan processer som pågår.

Kritiken handlar till del om att BRG upplevs ställa sig på företagets sida snarare än kommunens och att BRG därmed uppfattas som lobbyister istället för lagkamrater. Istället efterfrågas ett arbetssätt där BRG i större utsträckning respekterar förvaltningarnas roller som myndighetsutövande aktörer och samspelar med och stödjer redan etablerade processer. Exempelvis genom att medverka i tidiga skeden i planeringsarbetet för att tillföra kunskap om näringslivets behov och perspektiv. BRG föreslås också kommunicera med näringslivet på ett delvis annat sätt och att synliggöra komplexiteten i samhällsplaneringsfrågor. Det, menar man, kan skapa rimliga förväntningar hos företag om vad som är möjligt för kommunen att åstadkomma, givet de begränsningar i form av politiska mål och lagar som finns.

Programmet är den yttersta symbolen för vårt näringslivsstrategiska arbete. Men jag tycker inte att kommunikationen speglar de avvägningar vi behöver göra som myndighet. Vi behöver var mer transparenta och öppna gentemot företagen om vilka begränsningarna faktiskt är.

I några sammanhang lyfts också formuleringar om att vara bäst som omöjliga att leva upp till och snarare spåda på näringslivets orimliga förväntningar. Det handlar inte om bristande vilja utan bristande förmåga att målen inte nås menar man. Om kommunen är långt under godkänt när det gäller grundläggande uppdrag och sådant som styrs av lagar och regler blir det konstigt att ha vad som anses vara frivilliga mål och ”vilja spetsa allt”.

Vi måste sända samma budskap. Det gör vi inte när vi säger att vi ska vara bäst. Hur kan vi ens försöka vara bäst när det är så många områden där vi inte ens når den lagstadgade nivån? När det är så många hål att fylla igen?

Samtidigt är det viktigt att poängtera att i princip alla, och särskilt de som framfört tydlig kritik mot arbetet, samtidigt menar att programarbetet succesivt har blivit tydligare och mer integrerat i förvaltningars och bolags ordinarie ledningsprocesser. Det tar tid att ta till sig de delvis nya ambitioner som programmet bär med sig. Genom lyhördhet och ömsesidig anpassning har processer sakta blivit mer samspelta menar man. Programarbetet upplevs genom denna anpassningsförmåga också blivit mindre konfliktfyllt och präglad av en större perspektivmedvetenhet. Det finns också en medvetenhet om att BRG, precis som den egna förvaltningen, inte alltid talar med en gemensam röst.

FÖRBÄTTRINGSFÖRSLAG RIKTADE TILL FÖRVALTNINGAR OCH BOLAG

Förbättringsförslagen som framkommer i intervjuerna speglar ovanstående beskrivning av det som upplevs ha fungerat bra respektive varit problematiskt, och ger till del även fördjupad förståelse för de förbättringsförslag som enkätsvaren ger uttryck för, se bilaga 4. Viljan att komma med förslag på vad som skulle kunna göras annorlunda och bidra till processens fortsatta utveckling är också stor. Förslagen rör både vad den egna förvaltningen eller bolaget kan göra och vad som möjligt att åstadkomma tillsammans.

"Vi skulle fundera mer på vilka insatser vi kan göra som skapar strukturer för att bli bättre på att jobba ihop. Och vad som faktiskt skulle göra att vi blir bättre på att möta näringslivet tillsammans. Varje förvaltning kan ju jobba på för sig, men de frågorna som vi bara kan lösa tillsammans - de borde komma in i handlingsplanerna."

De flesta menar att den inslagna vägen att fokusera på gemensamma utvecklingsinsatser bör fortsätta, men att arbetet kan och bör bli än mer spetsigt och strategiskt. Samtidigt tar förändring tid enligt flera. Det är enligt dem därför viktigt med uthållighet i det som beslutats om i handlingsplanerna och att inte göra allt för omvälvande justeringar mellan varje handlingsplan. Det återstår fortfarande mycket arbete bara med att förklara och diskutera varför näringslivsutveckling är en viktig fråga för Göteborgs Stad.

Vi skulle verkligen behöva göra en förflyttning förståelsemässigt i Göteborg att näringslivet är en grund för vår välfärd. Att vi ska gynna näringslivet för stadens skull. Inte för näringslivets skull. Den typen av förståelse. Då behöver vi träffas, ha goda samtal, föreläsningar. På olika nivåer. Det handlar om förtroende.

En stor del av förbättringspotentialen finns enligt de tillfrågade inom de egna förvaltningarna och bolagen. I sammanfattning är de flesta överens om att nästa handlingsplaneprocess i än högre utsträckning bör kunna integreras med det egna utvecklingsarbetet. Det handlar om bli ännu bättre på att förstå sambandet mellan det som görs i den egna verksamheten och programmets mål, men också att samordna arbetet internt i större utsträckning.

Det är inga chefer här som har frågat "hur går det med det näringslivsstrategiska programmet?" Vi hade säkert kunnat göra det här mer levande.

Vidare lyfter flera fram att de skulle kunna bli bättre på att delta i arbetsgrupperna på ett än mer aktivt sätt och att det finns mycket att lära av andra förvaltningar och bolag om hur de organiserar sitt programarbete. Det är också flera som lyfter fram att de nog borde ta ansvar för en egen aktivitet i den tredje handlingsplanen, för att på så sätt ge programmet en tydligare förankring och status visavi det egna utvecklingsarbetet.

Jag skulle vilja att vi själva tar ansvar för en aktivitet. Men också att vi samarbetar mer med andra under tiden när vi har en gemensam aktivitet. Vad är det vi jobbar med, varför då? Genom mer samtal skulle vi kunna öka vår kompetens om varandras arbete.

Flera pekar på vikten av att dra nytta av den nya organisationen av de stadsutvecklande förvaltningarna innebär för att hitta sätt att driva programarbetet på ett bättre och mer effektivt sätt. Det kan handla om att omfördela ansvaret för programarbetet internt och att öka samverkan med BRG, exempelvis vad gäller analyser av näringslivets framtida utveckling och behov.

Det är ett bra läge att revidera en del saker nu när det blir NOS. Det kommer bli rörigt nu i början och svårt att fokusera på måluppfyllelse i programmen, men vi skulle kunna bygga upp nya kapaciteter tillsammans med BRG när det gäller företag och näringslivsutveckling på ett helt nytt sätt nu när vi är en förvaltning.

FÖRBÄTTRINGSFÖRSLAG RIKTADE TILL BRG

När det gäller det gemensamma arbetet och BRGs roll som programledare är alla tydliga med att de förväntar sig att nästa handlingsplan blir ännu mer strategisk och har fokus på att göra det mest viktiga. Allt som tänktes från början kanske inte är rätt längre, och därför är det viktigt att våga ompröva löpande enligt flera.

I nästa handlingsplan måste vi bil ännu vassare och hitta några få saker att fokusera på. Då orkar vi! Det ska vara ännu färre än nu och sådant som verkligen

gynnar programmets mål. Kanske behöver vi prioritera ännu hårdare bland insatserna och rent av ta bort något helt och hållet.

En utmaning, enligt de flesta, är att det är svårt att veta hur effektsambanden egentligen ser ut och vad som är viktigast att göra för att nå målen. Deltagarna önskar sig därför än mer djuplodande diskussioner, gärna med stöd av bra analyser och extern kunskap, både vid framtagandet av den tredje handlingsplanen, men även medan arbetet med att genomföra handlingsplanen pågår. Två delar upplevs i detta sammanhang viktiga att förstå bättre tillsammans: omvärldens snabba utveckling och Göteborgs Stads egna kapacitet att arbeta med näringslivsfrågor.

Vi har många duktiga analytiker både på BRG och hos oss. Men vi behöver göra analyserna synliga för fler, använda dom mer i vårt arbete.

När det gäller omvärlden pekar flera på att det är viktigt att analysera de snabba förändringar som ses i omvärlden gällande säkerhet, ekonomi och klimatfrågan. Turbulensen i omvärlden gör att några strategiska områden eller vissa insatser kanske behöver särskild prioritet? Eller så behöver vissa insatser rent av tas bort och bytas ut mot något annat? Flera påpekar därför att det är viktigt att det även framåt är högt i tak i processen, så att det finns utrymme även för sådant som är svårt och skaver.

Är det helt riskfritt i det nya säkerhetspolitiska läget att verka för att företag från Kina kommer hit? Hur pratar vi ens om sådana frågor? Det gör vi inte, men vi borde nog.

Vad gäller den egna kapacitet att bidra menar flera att det fortfarande är oklart vilka förändringar i den egna sätten att arbeta som är mest angelägna att utveckla. Det är också oklart hur en sådan kapacitetsökning bäst kan mätas. Flera menar ~~flera~~ att det är ett väl stort fokus på att mäta aktiviteter och framdrift i handlingsplanerarbetet. De ser gärna se att indikatorer som mäter resultat tas fram.

Det är väldigt svulstiga mål. Hur sätter vi mål som vi känner att vi når? Företagsklimatet påverkas ju faktiskt ganska lite av vad Göteborgs Stad gör, det vore intressant att se var vi har störst effekt. Göra någon form av effektanalys.

Flera pekar också på att de skulle vilja att programmet än mer lägger fokus på experimenterande och i högre grad fungerar som en utvecklingsarena. Här går dock meningarna isär något. Flera tycker också att det är viktigt att programmet stödjer redan pågående processer och speglar sådant som ändå görs. Det är angeläget att inte skapa dubbelarbete och parallella processer. Möjligheterna för att bedriva utvecklingsarbetet beskrivs som begränsade och eftersom programmet inte tillför nya resurser kan det inte leda till några extra insatser utöver det som ingår i förvaltningens eller bolagets plan.

Några talar slutligen om att BRG är viktiga i mötet med näringslivet och är duktiga på att kommunicera, men att en delvis justerad kommunikation är nödvändig för att lösa de intressekonflikter som programarbetet har inneburit. De efterfrågar framförallt en mer realistisk dialog. En sådan skapar rimliga förväntningar både internt och externt och förklarar hur programmet hänger samman med Göteborgs Stad samlade insatser och de avvägningar som kommunen behöver göra. Kommunen och företag har bitvis motstridiga behov och det är därför viktigt att BRG blir ännu bättre på att representera kommunen som helhet, genom att fortsätta sätta sig in i förvaltningars och bolags uppdrag, behov och realitet.

REFERENSORGANISATIONERNAS PERSPEKTIV

Intervjuerna med de tre referensorganisationerna ger en delvis annan bild av programarbetet än intervjuerna med Göteborgs Stads bolag och förvaltningar. De är nöjda med att programmet har blivit till och beskriver dialogen som unik i en svensk kontext och menar att det är angeläget att

arbetet fortsätter som planerat. Att få sitta ner i grupper och tala om utmaningar och få föra fram sina åsikter upplevs som viktigt. Samtidigt är det svårt för referensorganisationerna att ha synpunkter på Göteborgs Stads handlingsplaner, eftersom de menar att de saknar detaljerad kunskap om arbetet och att de inte har någon annan uppfattning än att programmet löper enligt plan. Än mindre upplever att de sig kunna säga något om huruvida handlingsplanerna har haft någon märkbar effekt för företagen i Göteborg. Orsakssambanden är även enligt referensorganisationerna komplexa och tidsperspektivet för kort. Intressant att notera är att programmet i första hand ses som ett sätt för näringslivet att ha synpunkter på eller påverka Göteborgs Stads arbete, snarare än som ett sammanhang för att tillsammans lösa frågor som är angelägna för Göteborg.

4. Sammanfattande analys

Det här sammanfattande avslutningskapitlet innehåller iakttagelser eller reflektioner om vad det insamlade materialet berättar om programarbetets effekter på Göteborgs Stads samlade förmåga att bidra till ett konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv. BRG har använt flera olika styrmekanismer, eller verktyg, i sitt arbete med att leda det näringslivsstrategiska programmet. Dessa utgörs i första hand av själva programdokumentet i sig, med mål, strategier och indikatorer, programprocessen med stormöten och arbetsgruppsträffar med mera och de aktiviteter som genomförts av bolag och förvaltningar inom ramen för programmets handlingsplaner. Men även kommunikation, analys och uppföljning är viktiga verktyg i arbetet. Tillsammans utgör ovanstående styrmekanismer det som i den här rapporten har kallats för ”programarbetet”.

PROGRAMMET HAR STÄRKT GÖTEBORGS STADS FÖRMÅGA ATT BIDRA TILL FÖRETAGANDE

Både enkäten och intervjuerna visar att det samlade arbetet med det näringslivsstrategiska programmet har påverkat hur chefer och ledare i Göteborgs stads förvaltningar och bolag förhåller sig till frågor som rör näringslivsutveckling. Programmets stormöten är en i flera avseenden uppskattad arena för att möta näringslivet och föra dialog med företag och det lokala näringslivets representanter om deras behov och syn på Göteborgs utveckling och Göteborgs Stad. Programmets målbild upplevs som tydlig och strategierna som rimliga. Handlingsplaneprocessen är i sin tur ett sätt att synliggöra och samordna och stärka sådant arbete som redan görs. Den är också ett sätt att diskutera gemensamma utmaningar, experimentera kring nya lösningar och lära av andras erfarenheter.

I sammanfattning har programmet stärkt förvaltningar och bolags kapacitet att arbeta med näringslivsutveckling på följande sätt:

1. *Bättre självkännedom och ökad motivation*
Programmet visar på målet och används för att legitimera arbetet med näringslivsutveckling. Det har tydliggjort bra insatser som redan görs på förvaltningar och bolag, gett en ökad förståelse för den egna verksamhetens roll när det gäller näringslivsutveckling och ökat viljan att genomföra åtgärder.
2. *Mer kontakt med och kunskap om målgruppen företag*
Genom stormöten och andra sammankomster har deltagande förvaltningar och bolag lärt om företagens behov.
3. *Snabbare takt*
Programmet har ökat takten i både det egna och det gemensamma arbetet och bidragit till att olika uppgifter prioriteras. Det har skett genom att programarbetet har uppmärksammat och satt fokus på frågor som rör näringslivsutveckling.
4. *Högre kvalitet genom samverkan med andra*
För många har programmet fungerat som en katalysator och förstärkt och förbättrat sådant som redan görs. Det har skett genom samordning med andra förvaltningar, men också genom att lära av varandra.
5. *Ökad kapacitet att utveckla helt nya initiativ*
För några har programmet också fungerat som en experimentverkstad. Programarbetet har lett till nya idéer, som har omsatts i utvecklingsprojekt och testverksamhet.

FLERA BERÄTTELSE OM VARFÖR PROGRAMMET FINNS OCH VILKEN FUNKTION DET FYLLER

Det finns inte en gemensam berättelse om det näringslivsstrategiska programmet inom Göteborgs Stad. Enkätsvaren och intervjuerna spretar åt olika håll. Programmets mål att Göteborg ska ha 120 000 nya arbetstillfällen till 2035 är känt för många. Däremot saknas ett tydligt narrativ om varför näringslivsutveckling är viktigt för Göteborgs Stad, som lyser igenom i intervjuerna. Det gör att tillväxt och nya jobb inte uppfattas som en ”ödesfråga” för Göteborgs Stad som organisation betraktat.

Figur 9 Programmet fyller flera olika funktioner enligt deltagarna.

Det blir också tydligt i intervjuerna att programmets roll och funktion i Göteborgs Stad uppfattas på flera sätt. Ibland ses programmet som ett sätt att möta omvärlden och uppfattas då lite mer som en arena för dialog för att förstå näringslivets behov och syn på olika frågor. Det ses också som ett skyltfönster där sådant som Göteborgs Stad gör kan visas upp. Samtidigt har programmet ambitioner att påverka hur Göteborgs Stad arbetar, och uppfattas därför också som en utvecklingsprocess. Då blir programmet till en experimentverkstad, där nya idéer växer fram och testas. Vissa uppfattar också programmet mer som en meningsskapande arena. En sådan gör det möjligt att diskutera målkonflikter och hitta sätt att förstå och länka samman olika frågeställningar.

VAG EFFEKTLOGIK

I princip alla intervjuer kommer på ett eller annat sätt in på frågan om programmets effektlogik och det faktum att det svårt att uttala sig om vad som egentligen påverkar vad. Till del beror denna frustration på att programmet hanterar målområden där Göteborgs Stads möjlighet att styra utvecklingen är begränsad. Det är många faktorer som påverkar näringslivets konkurrenskraft. De flesta av dessa ligger långt bortom en enenskild aktörs kontroll, så som pandemier, krig, globalisering och konjunktursvängningar.

Likväl kvarstår faktum att få verkar kunna förklara vad programmets ambition att ”*stärka Göteborgs Stads samlade arbete gentemot näringslivet för att skapa goda förutsättningar för företagande.*” egentligen innebär, än mindre hur denna förändring i förmåga kan beskrivas eller mätas. Aktiviteterna i handlingsplanerna beskrivs förvisso av alla som viktiga och i linje med programmet, men ändå efterfrågas någon form av mer strategiskt tänkande av flera. Det är också många som påpekar att det är ett stort fokus på framdrift och huruvida något är genomfört, snarare än vad det är som har åstadkommit och huruvida det gett effekt. En tolkning är att det finns en önskan att tydliggöra vad det innebär att bli bättre att samlat möta näringslivet. En annan tolkning är att det saknas någon form av mer kortsiktiga resultatindikatorer som specifikt mäter Göteborgs Stads prestation i programmet.

DE SEX STRATEGISKA OMRÅDENÄR OLIKA – STÄLLER KRAV PÅ ANPASSADE ARBETSSÄTT OCH AVANCERAD PROCESSLEDNING

Att samverka är utmanande både för den som leder processen och för de som medverkar. Framgångsrik samverkan bygger ofta på gradvis anpassning och kompromisser. Det är också ofta lättare att stödja och förbättra redan existerande processer än att försöka etablera helt nya sätt att samverka. Framgångsrik samverkan tar tid och förutsätter att samverkansobjektet, det vill säga det som man samverkar om, är tydligt och angeläget för alla. God samverkan kräver också att de som medverkar har vana av att samverka, har tillit till varandra och är beredda att ompröva sina egna utgångspunkter. Slutligen behövs en tydlig process som stödjer samverkan med god processledning. Typiskt behöver processledare ha god kunskap om det område inom vilken samverkan sker, ha ett stort förtroendekapital hos medverkande organisationer och ha en förmåga att både vara strategisk och taktisk.

De sex strategiska områdena skiljer sig åt på flera sätt. Det är olika slags förvaltningar som deltar, vilka alla förhåller sig till näringslivet på olika sätt. För vissa av Göteborgs Stads verksamheter är företag viktiga samverkansaktörer eller stödbjekt, för andra är företag konkurrenter, leverantörer, någon man utövar tillsyn på eller rent av ett särintresse bland flera. Vidare skiljer sig sättet på vilket olika sektorer arbetar och det finns ofta redan etablerade processer som det näringslivsstrategiska programmet behöver knyta an till. Konkurrerande initiativ påverkar också arbetet inom de strategiska områdena. Inom de stadsutvecklande förvaltningarna har exempelvis en stor omorganisation präglat arbetet under 2021-2022.

Erfarenheterna av att samverka inom området skiljer sig dessutom åt. Inom vissa områden finns redan sedan lång tid goda upparbetade samarbeten mellan BRG och övriga förvaltningar, en gemensam syn på vad som är viktigast att åstadkomma och välfungerande arenor för att möta näringslivet kring en viss frågeställning, medan andra områden präglas mer av tydliga målkonflikter och konkurrerande intressen.

GENOM ARBETET MED DET NÄRINGSLIVSTRATEGISKA PROGRAMMET HAR BRG UTVECKLAT GÖTEBORGS STADS VERKTYGSLÅDA FÖR PROGRAMSTYRNING

Det näringslivsstrategiska programmet är en del av Göteborgs Stads struktur med styrande dokument, och är därigenom ett sätt för staden att upprätthålla ett enhetligt förhållningsätt till viktiga utvecklingsfrågor. Samtidigt är programmen utmanande för förvaltningar och bolag eftersom de genom sitt horisontella angreppssätt gör styrningen av enskilda verksamheter mer komplex. De ställer krav på att målkonflikter hanteras och deras målbilder förutsätter ofta samverkan med andra för att nås.

I intervjuerna berättade deltagarna om flera mer generella utmaningar relaterade till stadens program. Programmen beskrivs som resurskrävande och fyllda med mål som ofta krockar med varandra. Dessutom upplever många att det finns så många mål och styrdokument i staden att det är omöjligt att som enskild förvaltning eller bolag engagera sig i alla. Det leder till tuffa prioriteringar och samordning av insatser, så att en viss aktivitet som redovisas inom ramen för ett program sammanfaller med uppdrag som ges via budgeten och andra program. Kopplingen mellan program och projekt beskrivs också som svag. Även kvalitetsarbetet eller den dagliga driften av verksamheten upplevs till del vara frikopplat från programarbetet.

Trots mängden program och deras status i organisationen, finns det få instruktioner och andra stöd för hur program ska implementeras och bedrivas. De som leder och medverkar i programarbetet behöver därför utveckla egna sätt att arbeta med allt från processen för att ta fram programmet, till sätt att arbeta med och styra programmets genomförande och uppföljning. Här har det näringslivsstrategiska programmet spelat en viktig roll, genom att

utveckla nya arbetssätt. Det gäller inte minst dialogprocessen med näringslivet, programmets yttersta målgrupp. Att detta sätt att arbeta på är nytänkande bekräftas också av omvärlden, genom Göteborgs näringslivsstrategiska program år 2020 vann EUs pris "European Entrepreneurial Region Award 2020".

BRG har också tagit initiativ till samverkan med övriga program inom staden och försökt samordna programarbetet med andra program. Här finns dock mycket kvar att göra, och det är svårt för ett enskilt program att påverka balansen mellan horisontell och vertikal styrning.

5. Rekommendationer till medverkande aktörer inför det fortsatta programarbetet

Nedanstående rekommendationerna riktar sig till tre centrala aktörer i programarbetet: BRG, de förvaltningar och bolag inom Göteborgs stad som medverkar i programmet och stadsledningskontoret. De uppmanar till en egen analys av genomförda kartläggning, och är medvetet del formulerade som frågor, snarare än som instruktioner.

REKOMMENDATIONER TILL BRG

Hitta sätt att stödja en mer samstämmig berättelse om programmet

Analysen visar det inte finns ett tydligt gemensamt narrativ om näringslivsfrågor eller det näringslivsstrategiska programmet bland medverkande förvaltningar och bolag. En gemensam berättelse kommer aldrig att finnas och är heller inte önskvärd. Det är dock möjligt och värdefullt att öka samstämmigheten.

Det näringslivsstrategiska programmet kan förstås som en gemensam förändringsprocess. Vid sådana är det viktigt att de som deltar upplever arbetet som meningsfullt och att det över tid växer fram en samlande berättelse som alla upplever som sin egen och kan luta sig emot. För att skapa mening ställer sig människor frågor som: Varför gör vi det här? Vad vill vi uppnå? Vilken roll spelar jag och min organisation? Svaren skiljer sig mellan deltagare och beror på flera faktorer. Exempelvis vad deras egna organisation har för mål, vad de har för tidigare erfarenheter och om det finns andra frågor som är mer angelägna.

Ett sätt att bidra till en mer sammanhållen berättelse kan vara att arbeta fram några gemensamma meningsskapande budskap och kommunicera dem medvetet. Ett annat sätt kan vara att avsätta mer tid för dialog som skapar mening och förståelse på programnivå och i de olika arbetsgrupperna. I båda fall kan följande frågor vara vägledande:

- Varför är det viktigt att Göteborgs Stad arbetar med att skapa bättre förutsättningar för företagande?
- Vilken funktion fyller det näringslivsstrategiska programmet?
- Vad bidrar Göteborgs Stad med för att nå programmets mål? Vilka resultat och delsegrar vill vi fira? Vilka goda exempel kan vi berätta mer om?

Fortsätt utveckla BRGs roll i staden

BRG får relativt gott omdöme av deltagarna. Processen upplevs som värdefull och angelägen. Samtidigt upplever flera att BRG inte alltid agerar samstämmigt och önskar att BRG än bättre förstår och agerar utifrån medverkande förvaltningar och bolags perspektiv. Några efterfrågar också mer stöd av BRG i arbetet, bland annat vad gäller analyser och kontakten med företag.

Att fortsätta utveckla BRGs roll i staden är således viktig. Ett sätt att göra så kan vara att involvera fler på BRG på ett aktivt sätt i programarbetet. Ett annat är att mer explicit analysera förutsättningarna inom respektive strategiskt område och fundera på om det finns luckor inom de olika områdena där BRG skulle kunna fylla en funktion?

Stärk programmets processledare

Programmets sex strategiska områdena är väldigt olika till sin karaktär. Arbetet sker i samverkan med ett stort antal förvaltningar och bolag inom Göteborgs Stad, tvärs organisatoriska gränser, och i dialog med omvärlden. Programmets mål är dessutom vaga och

av sådan karaktär att det är omöjligt att tydligt veta eller mäta hur enskilda aktörers agerande påverkar utvecklingen.

Praktiskt går program- och processledningen ut på att involvera aktörer att tillsammans arbeta för ett visst mål. Samtidigt saknar de som leder programmet och dess delprocesser litet, eller inget, mandat att fatta beslut. Istället handlar ledningsuppgiften om att motivera deltagarna, och på olika sätt stödja och underlätta det gemensamma arbetet. Det ställer stora krav på vad gäller ämneskunskap, strategiskt tänkande, taktiskt förmåga och relationsbyggande.

Frågor som kan ställas för att hitta sätt att stärka och utveckla processledarnas roll och kapacitet:

- Är processledningen inom de sex strategiska områdena organiserad på ett lämpligt sätt? Finns det anledning att arbeta på ett avvikande sätt inom något av de sex områdena?
- Har processledarna de resurser och uppmärksamhet som krävs?
- Behöver processledarnas kompetens stärkas eller kompletteras?

REKOMMENDATION TILL MEDVERKANDE FÖRVALTNINGAR OCH BOLAG

Skapa utrymme för att arbeta med det näringslivsstrategiska programmet på ett ändamålsenligt sätt

Rätt använt är det näringslivsstrategiska programmet en möjlighet för förvaltningar och bolag. Det kan höja kvaliteten i det egna uppdraget och leda till värdeskapande samverkan med andra. Samtidigt visar denna uppföljning att det finns utvecklingsmöjligheter i sättet som förvaltningar och bolag tar sig an programarbetet. Exempelvis lyfter flera av de intervjuade att det saknas intern samordning kring programarbetet. Andra pekar på att programmet inte är prioriterat av den egna förvaltnings- eller bolagsledningen.

Följande frågeställningar kan vara vägledande för att ytterligare förbättra det egna deltagandet i programarbetet:

- Varför är ett starkt näringsliv viktigt för Göteborgs Stad och vår verksamhet?
- Vilken roll spelar vår förvaltning eller bolag för att bidra till att målen i det näringslivsstrategiska programmet nås?
- Vad har vår medverkan i det näringslivsstrategiska programmet resulterat i så här långt?
- Hur är programarbetet integrerat med och stödjer vår övriga verksamhet? Har vi en ändamålsenlig organisering och har de som medverkar i olika aktiviteter de resurser som krävs?
- Hur kan vi ta en mer aktiv del i programarbetet framöver? Bör vi ta ansvar för en egen aktivitet?

REKOMMENDATION TILL STADSLEDNINGSKONTORET

Hitta sätt att stödja förvaltningar och bolag att utforma, implementera och utvärdera stadens program

Programstyrning berör alla förvaltningar och bolag i Göteborgs Stad, och det finns en stor frustration bland såväl de som förväntas implementera programmen, som de som äger och leder dem. Till del är det så här det är att arbeta i en politiskt styrd och såpass stor organisation som

Göteborgs Stad är. De som har medverkat i intervjuerna är som nämnts tidigare också professionella och skickliga på att navigera i systemet.

Samtidigt är det kanske rimligt att tänka att det går att förbättra programstyrningen, och att det finns anledning att lära mer tillsammans om programarbetet? Hur ett sådant stödjande lärande ska organiseras kan så klart diskuteras, men det bör bygga på Göteborgs Stads egna erfarenheter och gärna utgå från goda såväl som dåliga exempel från den egna verksamheten. Det bör vidare pågå över tid och vara kopplat till programarbetet.

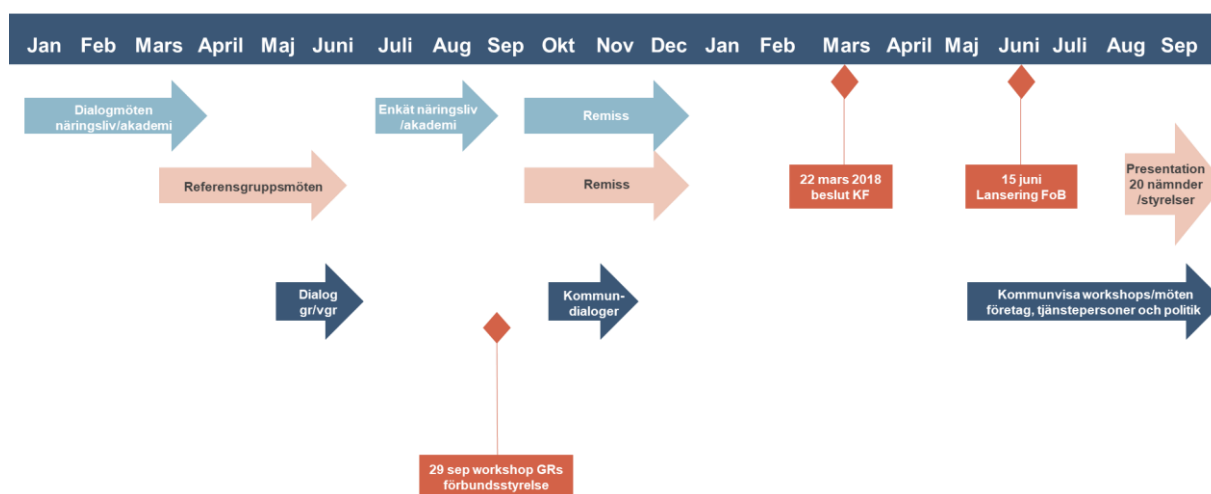
Bilaga 1 Programmets implementering

Följande text beskriver programmet implementeringsprocess. Beskrivningen är hämtad från programledningens beslutsunderlag, Revidering av näringslivsstrategiskt program, vilket lämnades till BRGs styrelse 2022 12 12.

Process programmets implementering sedan 2018

Direkt efter att programmet antogs i kommunfullmäktige mars 2018 lanserades programmet på ett av stadens möten för förvaltningar och bolagschefer. Därefter presenterades programmet i de nämnder och styrelser som getts delansvar att implementera programmet. Parallellt startade arbetet med att se hur alla kommuner i Göteborgsregionen kunde bidra till övergripande mål och engageras i arbetet.

Process framtagning samt lansering av program 2017-2018

Hösten 2018 startade arbetet med att ta fram den första handlingsplanen som skulle löpa 1 juli 2019–2021.

Drygt ett år efter att programmet antogs i kommunfullmäktige var den första 2-åriga handlingsplanen beslutad i de nämnder/styrelser som deltar i arbetet.

Då implementeringen påbörjats skapades en form för kontinuerlig dialog med näringslivet, akademin och arbetsmarknadens organisationer. Basen i det arbetet är en struktur med referensorganisationer.

Följande organisationer är programmets referensorganisationer:

Västsvenska Handelskammaren, Svenskt Näringsliv, Företagarna, LO, Unionen, Studentforum och Göteborgs universitet. Chalmers tillkom 2022.

Rollen som referensorganisation innebär att:

- Vara "bollplank" och löpande diskussionspartner för programmet
- Delta i förberedelser av det årliga stormötet samt rekrytera de företag och studenter som deltar i stormötet

Förväntad effekt:

Ökad kunskap om och informationsspridning av programmet

Upplägg:

Separata möten med respektive organisation årligen, där processledare deltar utifrån önskemål från referensorganisationen.

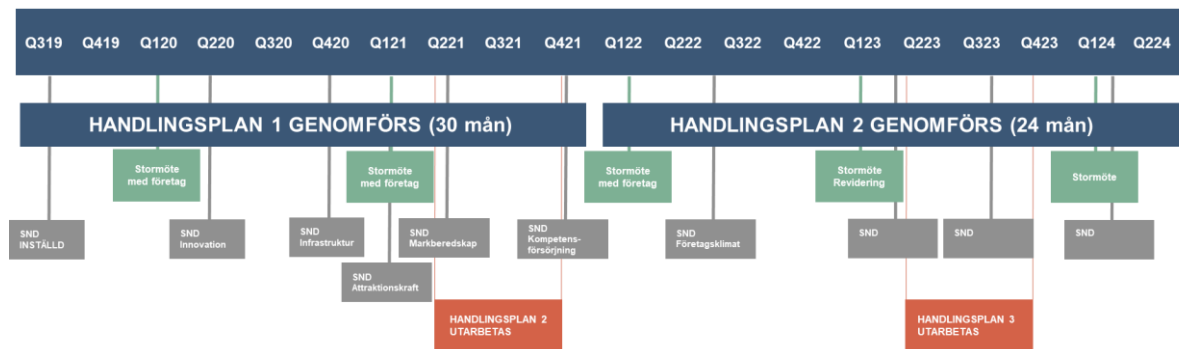
Årligt planeringsmöte där alla referensorganisationer deltar.

Struktur för löpande dialog med näringslivet

En årsstruktur för löpande dialog/avstämningar kring framdriften av programmet har etablerats. En gång per år sker stormöten med näringslivet och 2–3 gånger per år äger strategisk näringslivsdialog rum. Vid varje stormöte medverkar ett 80-tal företag och ett 20-tal studenter. Dessutom deltar representanter för referensorganisationerna. Stormötena innehåller en återkoppling kring vad som hänt i programarbetet sedan förra året följt av ett längre rundabordssamtal. De 24 parallella rundabordssamtalen ledd av en förvaltningsdirektör eller vd i staden. 3 företag, 1 student, 1 representant från en referensorganisation samt två repr från staden har fört samtal runt varje bord. Strategiska näringslivsdialoger (SND) där kommunstyrelsens arbetsutskott möter akademien och 8 vd:ar för att diskutera ett av de strategiska områdena har skett 2–3 ggr per år.

Se femårsplan nedan.

Tidplan

Uppföljning handlingsplan 1

I arbetet med att ta fram Handlingsplan 1 (2019–21) påbörjade förändringsarbetet med att försöka få alla delar av staden engagerade i att skapa bättre förutsättningar för företagande.

Aktiviteter som hade bäring på respektive insats samt relaterade till det övergripande målet 120 000 nya jobb formulerades. Handlingsplanen omfattade 91 aktiviteter och spände över många olika områden. 95 % av aktiviteterna genomfördes och nådde mål

trots pandemin. De som ej genomfördes blev ej genomförda i huvudsak pga pandemin.

Handlingsplan 2

Inför handlingsplan 2 försökte vi se hur vi kunde avgränsa och skapa mer skärpa i de aktiviteter vi tog fram. Vi började med att tydliggöra vilken funktion det övergripande programmet har samt vad respektive handlingsplan har för roll i framdriften av arbetet.

Programmets funktion-

- Stadens gemensamma karta för att skapa bättre förutsättningar för företagande
- I programmet ingår det *mesta* (utan trygghetsfrågan och bostadsfrågan)
- **Handlingsplanen (HP) funktion/roll:**
 - Här syns de *aktiviteter som vi gör tillsammans för att flytta fram positionerna och skapa ännu bättre förutsättningar för företagande de kommande två åren.*
 - **Respektive HP kommer inte:**
 - vara **heltäckande**
 - med säkerhet omfatta det **viktigaste** (det sker ibland i en förvaltnings kärnverksamhet)

Under programperioden 2018–2035 kommer åtta handlingsplaner genomföras. Intentionen är att varje handlingsplan ska etablera en starkare samsyn kring vad som behöver göras för att skapa bättre förutsättningar för företagande och därmed lägga grund för kraftsamling.

För att kunna kraftsamla bättre i handlingsplan 2 identifierades de indikatorer vi utifrån omvärldsanalys i första hand vill ha effekt på.

Under mål ett identifierades arbetslöshet, under mål 2; decouplingeffekt, under mål tre företagsklimat och privata kostnader för FoU.

För att begränsa antalet aktiviteter sattes följande begränsningar:

- Fokusera på det som är genomförbarhet på två år (2022–23)
- Säkerställa att aktiviteten ger effekt på övergripande mål
- Säkerställa att aktiviteten är kompatibel med målen i Agenda 2030

Rekommendation var även att:

- sträva mot högst två aktiviteter per insats samt skärpa utfallet

Handlingsplan 2 behandlades (mellan nov 2021 och maj 2022) i alla de 25 nämnder och styrelser som har delansvar för implementeringen av programmet. Handlingsplanen består av 46 aktiviteter.

Uppföljning av implementeringen av programmet

Hösten 2022 görs en extern uppföljning av arbetet med att implementera programmet. Syftet är att samla in, sammanställa och analysera medverkande aktörers erfarenheter

av arbetet så här långt och deras tankar om kommande handlingsplaner. Slutsatserna kommer implementeras i det framtida arbetet. Uppföljningen är klar januari 2023.

Bilaga 2 Informanter och grundfrågeställningar, semistrukturerade djupintervjuer

Informanter, Göteborgs Stads förvaltningar och bolag

Förvaltningen för arbetsmarknad och vuxenutbildning	Andreas Lökhölm
Utbildningsförvaltningen	Ann-Sofie Johansson
Kulturförvaltningen	Åsa Nohlström
Göteborgs Hamn	Fredrik Ternström
Stadsbyggnadskontoret	Anna Noring
Fastighetskontoret	Nina Skoger
Inköp och upphandlingsförvaltningen	Linda Nilsson
Miljöförvaltningen	Carin Ström
Förvaltningen för demokrati- och medborgarservice	Niclas Bengtsson
Trafikkontoret	Maria Ackeröth
Socialförvaltningen centrum	Helene Holmström

Grundfrågeställningar, intervjuer med förvaltningar och bolag:

- Vad har fungerat bra i processen med att ta fram, genomföra och revidera handlingsplanerna så här långt? Varför då?
- Vad har varit svårt? Varför då?
- Vad har ni i Göteborgs Stad lärt av arbetet med de två första handlingsplanerna? Vad behövs för att ni ska kunna arbeta på ett bra sätt framöver?

Informanter Referensorganisationer

Svenskt Näringsliv	Rudolf Antonio
Företagarna	Cathrine Dellborg
LO	Martin Karlsson

Grundfrågeställningar, intervjuer med referensorganisationerna:

- Vad är din bild av arbetet med det näringslivsstrategiska programmet? Vad har fungerat bra och vad har varit svårt?
- Hur har din bild av Göteborgs Stad förändrats under arbetet?
- Ser du några effekter av arbetet med programmet?
- Vad är viktigt att tänka på i det framtida arbetet?

Bilaga 3 Webenkätens frågor och svarsalternativ

Implementering av Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program

Den här enkäten följer upp hur Göteborgs Stad har arbetat med att implementera det näringslivsstrategiska programmet. Enkäten riktar sig till dig som medverkar eller har medverkat i en eller flera arbetsgrupper inom programmet under perioden 2018 - 2022. Uppföljningen är kvalitativ och din personliga bedömning är viktig. Tillsammans kan vi bli ännu bättre på att skapa förutsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv och finansieringen av vår gemensamma välfärd.

Undersökningen tar ungefär 4 minuter att slutföra.

* Obligatoriskt

1. Hur länge har du medverkat i en arbetsgrupp inom det näringslivsstrategiska programmet? *

- ☐ Mindre än ett år
- ☐ Mer än ett år, men ej sedan programmet startade
- ☐ Under hela programmet

2. Har du deltagit i något stormöte? *

- ☐ Ja
- ☐ Nej

3. I vilken grad upplever du att det näringslivsstrategiska programmet påverkat din förvaltnings/bolags förmåga att möta företag och bidra till ett konkurrenskraftigt näringsliv? *

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Inte alls

I stor utsträckning

4. Genom att vi medverkat i det näringslivsstrategiska programmet har vi på min förvaltning/bolag: *

	Inte alls	Kanske lite	Ja, delvis	Ja, absolut
Ökat vår kunskap om målgruppen företag	☐	☐	☐	☐
Förändrat hur vi ser på vårt uppdrag	☐	☐	☐	☐
Utvecklat våra rutiner och arbetsätt	☐	☐	☐	☐
Utvecklat vår samverkan med andra aktörer	☐	☐	☐	☐
Synliggjort sådant vi redan gör	☐	☐	☐	☐

5. I vilken grad upplever du att BRG har fungerat som ett stöd för din förvaltnings/bolags arbete med programmet? *

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Inte alls I stor utsträckning

6. Business Region Göteborg har i sin roll som samordnare: *

	Inte alls	Kanske lite	Ja, delvis	Ja, absolut
Gett oss värdefull kunskap om näringslivet	☐	☐	☐	☐
Bidragit med kontakter och sammanhang	☐	☐	☐	☐
Haft förståelse för vårt uppdrag	☐	☐	☐	☐
Ökat vår legitimitet gentemot näringslivet	☐	☐	☐	☐
Tagit en delvis ny roll i Göteborgs Stad	☐	☐	☐	☐

7. Hur ser du på nästa steg i arbetet med det näringslivsstrategiska programmet?

Vad tycker du exempelvis är viktigt att tänka på inför nästa handlingsplan? Är det något särskilt du skulle vilja att Business Region Göteborg gör? *

Ange ditt svar

Bilaga 4 Webenkätens fritextsvar

Fråga 7 i enkäten var formulerade enligt följande:

Hur ser du på nästa steg i arbetet med det näringslivsstrategiska programmet? Vad tycker du exempelvis är viktigt att tänka på inför nästa handlingsplan? Är det något särskilt du skulle vilja att Business Region Göteborg gör?

SVAR:

1. Att fokusera mindre på rapportering av redan pågående initiativ som skulle hänt ändå och mer försöka skapa nya initiativ och engagemang.
2. Upplever att BRG gör allt som kan förväntas, det är mer internt på hemmaplan vi behöver samordna oss inom programmet och aktiviteterna i handlingsplanen
3. Det är mycket resurser som läggs ner från kommunala bolag och förvaltningar. Därför är en utvärdering/förslag på aktiviteter från företagen är viktigt för att hamna rätt med förslag på aktiviteter.
4. Det är bra att fortsätta som idag, det ger en bra överhörning.
5. Att vi fortsätter att tydliggöra det robusta näringslivets roll i utvecklingen av kommunen. Hur viktigt det är att näringslivet vill och kan etablera sig i Göteborg och göteborgsregionen för att vi skall kunna vara en attraktiv kommun.
6. Om handlingsplanen även denna gång är 2 år kan jag tycka att den behöver den vara mer konkret än den förra.
7. Inget särskilt
8. Inte som jag kan komma på just nu.
9. -
10. BRG har en mängd testbäddar och innovationsprojekt som drivs i samverkan med näringslivet. Denna resurs skulle i större utsträckning kunna nyttjas för omställningslabb som involverade invånarna genom delaktighet och engagemang för en hållbar stad. (Det finns redan goda exempel, så tanken är alltså att fortsätta bygga på ett framgångsrikt koncept). Ett antal sådana omställningslabb/tesbäddar skulle kunna användas i tillfällig platsutveckling för en Attraktiv stad.
11. Alltid ha fokus på målgruppen/kunden, dvs det vi gör ska ge utdelning.
12. Svårt att komma på såhär. Vi behöver nog diskutera det tillsammans.
13. -
14. Jag tror det är viktigt att representationen i både styrgrupper och arbetsgrupper behöver uppdateras löpande eftersom ansvar och uppdrag förändras hela tiden. Så att vi får rätt folk på stolarna som har förutsättningar och förankring i sina organisationer för att vi skall få effekt. Ex nu när vi bygger en ny organisation för stadsutveckling är det viktigt att frågan prioriteras av samtliga fyra förvaltningar och att vi som deltar i programarbetet har förutsättningar för att kunna bidra.
15. X
16. Att vi fortsätter jobba tillsammans och minimerar dubbelarbete.
17. Tydliggöra roller och beslutsvägar och ingångar i staden för att underlätta för näringslivet.
18. Jobbar mer med uppföljning av arbetsmötena
19. BRG's representanter måste ha ett tydligt mandat till genomförande när aktiviteter är beslutade som ska samfinansieras av fler aktörer.
20. Mer fokus på faktiska resultat än processen i sig
21. Nej
22. Viktigt att förstå att t ex stadsutveckling är långåriga processer - viktigare att hålla i och hålla ut genomförandet av det som redan startats än att ta fram massa nya mål och

aktiviteter. NÄSP - precis som alla andra program som staden har behöver förhålla sig till varandra på ett realistiskt sätt. Alla program kan inte uttrycka att målet är att bli världsbäst. Viktigt med trovärdighet och att inte lova mer än vad som kan levereras - handlar inte om vilja utan om förmåga. Viktigt att jobba med förståelse av varandras uppdrag - det som en del av staden ser som genväg kan istället bli senväg och leda till besvikelse för företagen. Göteborgaren har svårt att förstå hur näringslivetableringar kan prioriteras när det fortfarande fattas skolor och förskolor för redan boende.

23. Att BRG kan vara kittet in i den nya NOS organisationen med aktiviteter förslag från grupperna i det näringslivsstrategiska programmet.

Göteborgs
Stad

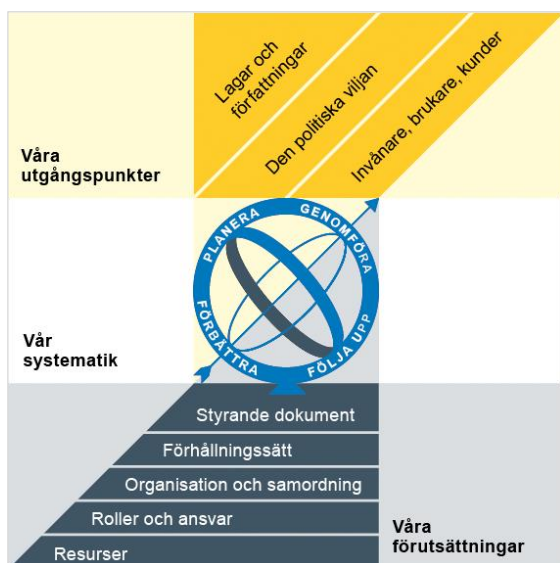
Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2023 – 2035

Planerande styrande dokument

Vision
► Program
Plan

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Beslutad av:
Kommunfullmäktige

Gäller för:
Stadens nämnder och
bolagsstyrelser

Diarienummer:
0271/23

**Datum och paragraf för
beslutet:**
[Text]

Dokumentsort:
Program

Giltighetstid:
2023 – 2035

Senast reviderad:

Dokumentansvarig:
[Funktion]

Bilagor:

1. Arbetsprocess, 2. Mål och indikatorer, 3. Förklaring av begrepp

Innehållsförteckning

Läsanvisning.....	5
Sammanfattning.....	6
1. Målbild och mål för stadens näringslivsutveckling	7
Målbild 2035	7
Mål och indikatorer	8
Mål 1: Kompetensförsörjning och attraktionskraft	9
Mål 2: Samhällsplanering	9
Mål 3: Företagsklimat och innovationskraft	10
2. Sex strategier för att stärka näringslivets förutsättningar	11
Utmaningsdrivna strategier med globala mål	12
Specifika och strategiska insatser	13
Strategi 1: Kompetensförsörjning	14
Strategi 2: Attraktionskraft.....	15
Strategi 3: Infrastruktur och tillgänglighet.....	15
Strategi 4: Markberedskap och fysisk planering	16
Strategi 5: Företagsklimat	16
Strategi 6: Innovationskraft.....	17
3. Syftet med detta program	17
Vem omfattas av programmet.....	18
Bakgrund.....	18
Koppling till andra styrande dokument.....	18
Styrdokument på övergripande nivå.....	18
Styrdokument inom strategiska områden	19
Genomförande och uppföljning av programmet	19
Samverkan med näringslivet vid implementering av programmet.....	21
4. Utgångspunkter	21
Tillväxt genom förnyelse	21
Globala trender	22
Regionalt perspektiv; Göteborgsregionen.....	24
Lokala förutsättningar	25
Göteborgsregionens styrkor	25

Göteborgsregionens utmaningar	28
Bilaga 1: Arbetsprocess vid implementering samt revidering	32
Bilaga 2: Mål och indikatorer	35
Mål 1: Kompetensförsörjning och attraktionskraft Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som är bäst på att tillvarata kompetens och attrahera talang.....	36
Mål 2: Samhällsplanering	37
Mål 3: Företagsklimat och innovationskraft.....	46
Bilaga 3: Övriga styrdokument i staden av betydelse för näringslivets utveckling	53
Bilaga 4: Förklaringar av begrepp.....	55

Läsanvisning

Avsnitt 1	Beskriver programmets målbild och mål för stadens näringslivsutveckling.
Avsnitt 2	Beskriver strategier och insatser för att målbild och mål ska uppnås.
Avsnitt 3	Beskriver syftet med detta program
Avsnitt 4	Beskriver programmets utgångspunkter.
Bilaga 1–4	Beskriver arbetsprocess, mål och indikatorer samt förklaringar av begrepp.

Sammanfattning

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program antogs mars 2018 av kommunfullmäktige. Syftet med programmet är att tydliggöra och stärka Göteborgs Stads samlade arbete gentemot näringslivet för att skapa goda förutsättningar för företagande.

Övergripande mål är 120 000 nya jobb räknat från 2016 till 2035. 2022 kom siffror från 2021 som visar att 40 000 nya jobb etablerats. Det innebär att 80 000 nya jobb kvarstår att etablera till 2035.

Arbetet bedrivs i sex strategiska områden. Det innebär att Göteborg ligger i fas med programmets övergripande mål. Totalt 25 förvaltningar och bolag i staden deltar i arbetet.

Handlingsplan 1 genomfördes 2019–2021 och omfattade 91 aktiviteter varav 95 % gick i mål. Handlingsplan 2 genomförs 2022–2023 innehåller 46 aktiviteter. December 2022 går 80 % av dem enligt plan men alla förväntas genomföras. Fram till 2035 planeras totalt åtta handlingsplaner vara genomförda. Programmet revideras 2023 för att sedan löpa 2023–2026, med möjlig revision vart fjärde år som initieras av Business Region Göteborg.

Arbetet följs upp av indikatorer som är kopplade till de tre målen i programmet. De är:
En av de storstadsregioner i Europa som ...

1. är bäst på att tillvarata kompetens och attrahera talang.
2. erbjuder bäst förutsättningar för en hög och hållbar tillväxt.
3. har bäst klimat för företagande och innovation.

Nedan syns förflyttning av indikatorerna efter fem års arbete. (2018–2022)

Indikatorer i näringslivsstrategiska programmet

	Indikatormål	Lång sikt (jämfört 5 år tillbaka)		
		Försämrats	Oförändrat	Förbättras
Mål 1	Arbetslöshet (GR)	2022 jmf 2018		
	Flyttnetto högutbildade (GR)	2021 jmf 2017		
	RCI (Västssverige)			2019 jmf 2013
	BRP per capita (GR)	2020 jmf 2016		
Mål 2	Euro per capita (Västssverige)	2019 jmf 2015		
	Decoupling (GR)			2020 jmf 2016
	Folkmängd (LA Göteborg)			2021 jmf 2017
	Sysselsatta (LA Göteborg)			2021 jmf 2017
	Folkmängd (GR)			2021 jmf 2017
	Sysselsatta (GR)			2021 jmf 2017
Mål 3	Insiktsmätning (GR)			2021 jmf 2017
	Svenskt Näringslivs mätning (GR)			2022 jmf 2018
	FoU-utgifter per sysselsatt i privat sektor (VG)			2021 jmf 2017
	Varuexport per sysselsatt i privat sektor (GR)			2021 jmf 2017
	RIS (Västssverige)			2021 jmf 2017

Källa: Göteborgs Stads Näringslivsstrategiska Program 2023–2035 – uppföljning år 2022 (basår: 2016)

Viktigaste förändringarna i det reviderade programmet:

I det reviderade programmet har hållbarhetsperspektivet samt agenda 2030 arbetats in i programmet. Stycket globala trender är helt omskrivet. Vad gäller process så har samarbetet inom Göteborgsregionen intensifierats då alla kommunfullmäktigeförsamlingar i Göteborgsregionen beslutat att arbeta mot samma mål.

1. Målbild och mål för stadens näringslivsutveckling

Målbild 2035

Utifrån de nyckelord för Göteborgs näringsliv 2035 som formulerades i dialogen med näringsliv och akademi, samt efter ett nära arbete med berörda förvaltningar och bolag inom staden, har en målbild för 2035 formulerats. Målbilden uttrycker stadens viljeinriktning för vad som ska uppnås genom det samlade arbetet med näringslivsutveckling fram till år 2035. Måläret är satt i samklang med andra beslutade styrdokument.

Göteborg är en internationell förebild för förmågan att samarbeta – i en miljö där människor utvecklas och trivs. Näringslivet har fullt stöd från staden och kan känna stolthet över att verka i en av världens mest nytänkande storstadsregioner.

I målbilden uttrycks att Göteborg ska vara en internationell förebild för sin samverkansförmåga. Det innebär en utvecklad samverkan mellan staden, näringslivet, akademien och den ideella sektorn, samt med regionala aktörer, både nationellt och internationellt. Syftet med denna utvecklade samverkan är att skapa ett näringslivsklimat som präglas av nytänkande, där nya lösningar snabbt fångas upp och där människor kan utvecklas och trivas.

Målbilden uttrycker också att näringslivet ska ha fullt stöd från staden. Detta stöd kan bland annat manifesteras i det lilla, genom en effektiv handläggning av ärenden, positiva attityder och ett gott bemötande från både tjänstepersoner och politiker. Stödet kan också uttryckas i de övergripande processerna, till exempel genom en stadsplanering som skapar möjligheter för företag att växa, skolor som utvecklar bra kompetens, samt ett stort utbud av bostäder av olika slag.

Mål och indikatorer

Det övergripande målet för Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program är att skapa förutsättningar för:

Minst 120 000 fler jobb (2016 till 2035)

Med fler jobb avses minst 120 000 fler sysselsatta från 2016 till 2035 inom hela Göteborgsregionen. Det innebär en ambitionshöjning jämfört med den bedömda ökningen år 2016, 100 000 fler jobb, som förväntades med dåvarande befolkningsutveckling och sysselsättningsgrad.¹

Vid avräkning år 2019 hade Göteborgsregionen en ackumulerad jobbtillväxt motsvarande cirka 33 000 fler jobb mellan 2016 och 2019 (drygt 87 000 fler jobb kvar mot mål). Under covid-19-pandemins utbrott 2020 fick sig arbetsmarknaden i Göteborgsregionen en rejäl törn då drygt 12 500 jobb försvann sett till helåret. Därmed hade Göteborgsregionen vid avräkning år 2020 en ackumulerad jobbtillväxt på 20 500 fler jobb mellan 2016 och 2020 (cirka 100 000 fler jobb kvar mot det övergripande målet). 2021 har varit ett starkt år för arbetsmarknaden i Göteborgsregionen med cirka 18 000 fler jobb jämfört med år 2020. Vid avräkning 2021 var regionens ackumulerade jobbtillväxt mellan 2016 och 2021 drygt 38 000 fler jobb (drygt 80 000 fler jobb kvar mot det övergripande målet).

För att uppnå den långsiktiga målbilden och det övergripande målet, har tre underliggande mål formulerats. Målen tar fasta på de strategiska områden som det näringslivsstrategiska programmet omfattar. De tre underliggande målen är:

Mål 1: Kompetensförsörjning och attraktionskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som är bäst på att tillvarata kompetens och attrahera talang.

Mål 2: Samhällsplanering

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som erbjuder bäst förutsättningar för en hög och hållbar tillväxt.

Mål 3: Företagsklimat och innovationskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som har bäst klimat för företagande och innovation.

Till varje mål kopplas prioriterade indikatorer och önskvärt läge för dessa, för att kunna följa målens utveckling vid uppföljning.

I följande stycken beskrivs vart och ett av målen, de prioriterade indikatorer som används för att följa målens utveckling, samt önskat läge för dessa indikatorer.²

¹ En mer utförlig beskrivning av det övergripande målet för nuläget finns i Bilaga 2.

² En djupare analys av de prioriterade indikatorerna, nuläge och utveckling över tid finns i Bilaga 2.

Mål 1: Kompetensförsörjning och attraktionskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som är bäst på att tillvarata kompetens och attrahera talang.

Det första målet har fokus på människan och att tillvarata varje människas inneboende drivkraft och talang. För att Göteborgs Stad ska lyckas nå målet, krävs ett strategiskt arbete inom kompetensförsörjning och attraktionskraft.

Prioriterade indikatorer:

- Arbetslöshet
- Flyttnetto högutbildade
- Regional Competitiveness Index

Önskat läge:

- Arbetslösheten i Göteborg och Göteborgsregionen ska vara lägst bland svenska storstäder/storstadsregioner.
- Flyttnettot till Göteborgsregionen för högutbildade ska vara positivt för samtliga åldersspann.
- Göteborgsregionen³ ska ligga bland de tio bästa regionerna i EU enligt Regional Competitiveness Index (EU).

Mål 2: Samhällsplanering

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som erbjuder bäst förutsättningar för en hög och hållbar tillväxt.

Det andra målet har fokus att skapa en hållbar tillväxt ur samtliga dimensioner – den ekonomiska, den ekologiska och den sociala. För att Göteborgs Stad ska lyckas nå målet, krävs ett strategiskt arbete inom hela det regionala samhällsplaneringsområdet, inklusive infrastruktur, tillgänglighet, markberedskap och fysisk planering.

Prioriterade indikatorer:

- Produktivitet (BRP per invånare och BRP per sysselsatt)

³ Göteborgsregionen definieras här som NUTS2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Hallands län.

- Gapet mellan BRP-tillväxt och CO2-utsläpp ska fortsätta öka över tid i Göteborgsregionen. Gapet ska drivas av ökad ekonomisk tillväxt parallellt med kraftigt minskade CO2-utsläpp. Sysselsättningsgraden bland utrikes födda ska öka i motsvarande takt som den ekonomiska tillväxten.
- CO2-utsläpp i absoluta tal samt per invånare
- Antal invånare och sysselsatta i Göteborgs lokala arbetsmarknadsregion respektive Göteborgsregionen

Önskat läge:

- Göteborgsregionens produktivitet ska öka i samma takt som, eller snabbare än, liknande storstadsregioner⁴ i Europa.
- Gapet mellan BRP-tillväxt och CO2-utsläpp ska fortsätta öka över tid i Göteborgsregionen. Gapet ska drivas av ökad ekonomisk tillväxt parallellt med kraftigt minskade CO2-utsläpp. Sysselsättningsgraden bland utrikes födda ska öka i motsvarande takt som den ekonomiska tillväxten.
- Göteborgsregionens totala CO2-utsläpp ska minska kraftigt över tid - se Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram.

Göteborgs lokala arbetsmarknad ska utvidgas och Göteborgsregionen ska förtätas enligt målen i GR:s regionala utvecklingsplan ”Hållbar tillväxt”, som säger att:

- Göteborgs lokala arbetsmarknad ska omfatta 1,75 miljoner invånare år 2030.
- Göteborgs stadskärna ska mellan 2012 och 2030 stärkas med ytterligare 45 000 boende och 60 000 arbetstillfällen.
- Utöver att stärka Göteborgs stadskärna ska det sammanhängande stadsområdet, huvudstråken och kustzonens större tätorter stärkas med 135 000 boende och 50 000 arbetstillfällen fram till samma tidpunkt.

Mål 3: Företagsklimat och innovationskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som har
bäst klimat för företagande och innovation.

Det tredje målet har fokus på näringslivsklimatet och att skapa gynnsamma förutsättningar för nya företag att etableras, befintliga företag att växa och innovationer att utvecklas. För att Göteborgs Stad ska lyckas nå målet, krävs ett strategiskt arbete inom företagsklimat och innovationskraft.

⁴ Liknande storstadsregioner avser här t ex Stuttgart, München, Helsingfors, Wien, Oslo, Stockholm, Öresundsregionen, Hamburg och Milano.

Prioriterade indikatorer:

- Företagsklimat
- Utgifter för forskning och utveckling (FoU) i företag samt exportvärde per sysselsatt i företag
- Regional Innovation Scoreboard (EU)

Önskat läge:

- Göteborgs Stad och Göteborgsregionen ska ha bäst företagsklimat bland de svenska storstäderna respektive storstadsregionerna enligt Sveriges Kommuner och Regioners Insiktsmätning och andra mätningar, som Svenskt Näringslivs sammanfattande omdöme.
- Göteborgsregionens⁵ företag ska ha ett bättre resultat vad gäller utgifter för att bedriva FoU i relation till liknande storstadsregioner i Europa.
- Göteborgsregionens företag ska ha högst FoU-utgifter per sysselsatt och högst varuexportvärde per sysselsatt bland svenska storstadsregioner.
- Göteborgsregionen⁶ ska rankas som ”innovationsledare” enligt EU:s Regional Innovation Scoreboard.

2. Sex strategier för att stärka näringslivets förutsättningar

Utifrån de utmaningar som Göteborg och regionen står inför, samt de prioriteringar som framkommit i dialogen med näringsliv och akademi, har sex strategiska områden identifierats. För att Göteborgs Stad ska lyckas uppnå målbild och mål, måste ett strategiskt arbete drivas inom samtliga dessa områden:

- Kompetensförsörjning
- Attraktionskraft
- Infrastruktur och tillgänglighet
- Markberedskap och fysisk planering
- Företagsklimat
- Innovationskraft

⁵ Göteborgsregionen definieras här som NUTS2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Hallands län.

⁶ Även här definieras Göteborgsregionen som NUTS2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Hallands län.

Utmaningsdrivna strategier med globala mål

De sex strategiska områdena tar sin utgångspunkt i de utmaningar som identifierats i BRG:s skrift Näringsliv och Tillväxt 2022. Sedan 2020 har arbetet även anpassats närmare till Agenda 2030 i processen att implementera programmet. Åtta övergripande mål i Agenda 2030 har identifierats som programmet i första hand har bäring på.

Tabell 4.1 synliggörs vilket strategiskt område som adresserar vilka utmaningar respektive Agenda 2030-mål. Ett exempel är arbetet inom det strategiska området ”Kompetensförsörjning”. Här relaterar ”Kompetensförsörjning” till Göteborgs-regionens två utmaningar ”Utbilda, behålla och attrahera kompetens” samt ”Öka delaktigheten på arbetsmarknaden”. Samma strategiska område relaterar också till Agenda 2030 och de globala målen ”God utbildning för alla”, ”Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt”, ”Minskad ojämlikhet” och ”Genomförande och globalt partnerskap”. Samhällsvinsterna av att aktivt arbeta strategiskt inom de olika områdena skapar bättre förutsättningar för en ökad produktivitet, minskad miljöpåverkan samt bättre förutsättningar för en ökad inkludering.

TABELL 4.1 HUR GÖTEBORGSREGIONENS UTMANINGAR SAMT GLOBALA MÅL I AGENDA 2030 RELATERAR TILL STRATEGISKA OMRÅDEN

		Strategiska områden					
		Kompetensförsörjning	Attraktionskraft	Infrastruktur	Markberedskap	Företagsklimat	Innovationskraft
 Skärningspunkt där ett strategiskt område möter en utmaning eller ett mål i Agenda 2030.							
Utmanningar för Göteborgsregionen	Utbilda, behålla och attrahera kompetens						
	Öka delaktigheten på arbetsmarknaden						
	Planera för tillväxt						
	Möta klimatutmaningen – med näringslivet						
	Stärka arbetsmarknadsregionen och Göteborgs stadskärna						
	Stärka regionens globala tillgänglighet						
	Fler växande små och medelstora företag						
	Förbättra företagsklimatet						
	Stärka resurserna inom FoU						
Globala mål i Agenda 2030	God utbildning för alla (4)						
	Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (8)						
	Hållbar industri, innovationer och infrastruktur (9)						
	Minskad ojämlikhet (10)						
	Hållbara städer och samhällen (11)						
	Hållbar konsumtion och produktion (12)						
	Fredliga och inkluderande samhällen (16)						
	Genomförande och globalt partnerskap (17)						
Samhälls-vinster	Ökad produktivitet						
	Minskad miljöpåverkan för mindre klimatpåverkan						
	Ökad inkludering						

Specifika och strategiska insatser

Inom varje strategiskt område anges en huvudstrategi och ett antal insatser för att genomföra huvudstrategin. Dessa strategier och insatser är *specifika* för det näringslivsstrategiska programmet och finns inte lika tydligt uttryckta i något annat av Göteborgs Stads styrande dokument och program.

På motsvarande sätt innehåller Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program inte strategier och insatser som redan omfattas av befintliga styrande dokument och program. Insatser för att skapa en trygg stad med social hållbarhet och bygga fler bostäder hör till

denna kategori och finns därför inte med bland insatserna i det näringslivsstrategiska programmet, även om det är av största vikt för näringslivet att dessa insatser genomförs.

Särskilt betydelsefullt är också att det finns ett väl fungerande utbildningssystem av hög kvalitet, där en attraktiv internationell skola har stor betydelse för näringslivets möjligheter att rekrytera internationell kompetens. Även denna typ av insatser inryms i andra styrdokument och är därför inte inkluderade i det näringslivsstrategiska programmet.

Insatserna i programmet är vidare av *strategisk* snarare än operativ karaktär. Det operativa genomförandet av programmet, samt vilka konkreta åtgärder som ska vidtas, kommer att beskrivas i separata handlingsplaner då programmet är beslutat. Berörda nämnder och styrelser tar fram dessa inom ramen för sina uppdrag. Utifrån dialogen med näringsliv och akademi, är det avgörande att det operativa genomförandet präglas av mod, nytänkande, handlingskraft och samverkan. Dessa fyra aspekter bör genomsyra arbetet inom samtliga strategiska områden.

I följande stycken beskrivs vart och ett av de strategiska områdena, dess huvudstrategier samt insatserna de omfattar.

Strategi 1: Kompetensförsörjning

Göteborg tillvaratar och attraherar kompetens.

Tillgång till arbetskraft med relevant kompetens är en av de viktigaste förutsättningarna för att näringslivet i Göteborg ska vara konkurrenskraftigt och fortsätta utvecklas. För att säkra morgondagens kompetensförsörjning ska Göteborgs Stad arbeta aktivt med att identifiera och tillvarata den kompetens som redan finns här, samt attrahera kompetens nationellt och globalt.

Det gör Göteborgs Stad genom att:

1. Utveckla skola-näringslivssamverkan och låta entreprenörskap löpa som en röd tråd genom hela utbildningssystemet.
2. Utveckla relevanta utbildningar som arbetslivet efterfrågar på alla nivåer.
3. Aktivt stödja utvecklingen av akademien i staden.
4. Utveckla möjligheten till fortbildning och kontinuerligt lärande på arbetsplatsen.
5. Verka för bättre matchning och snabbare validering av kompetenser tillsammans med näringslivet för ökad delaktighet på arbetsmarknaden.
6. Satsa aktivt på att tillvarata och attrahera internationell kompetens och stödja initiativ som stärker den internationella gemenskapen (international community) i staden.

Strategi 2: Attraktionskraft

Göteborg är en attraktiv plats att verka och bo i, samt besöka.

Tillväxten har en regional logik och det är regioner snarare än kommuner som konkurrerar om kompetens och kapital. Som navet i Göteborgsregionen är därför Göteborgs attraktionskraft avgörande. Göteborg ska vara en plats som är attraktiv att verka och bo i, samt besöka. För att vara det behöver Göteborgs Stad både leverera en god samhällsservice och förmedla berättelsen om Göteborg som en attraktiv plats.

Det gör Göteborgs Stad genom att:

1. Utarbeta en välutvecklad process för att attrahera investeringar och stödja företagsetableringar.
2. Aktivt marknadsföra staden genom att utveckla berättelsen om Göteborg och det utvecklingssprång vi befinner oss i.
3. Skapa tillåtande miljöer som främjar entreprenörskap och där gräsrotsinitiativ får möjlighet att utvecklas.

Strategi 3: Infrastruktur och tillgänglighet

Göteborg har en fungerande infrastruktur och god tillgänglighet.

Med sitt geografiska läge mitt emellan Oslo och Köpenhamn, samt med hamnen som porten mot världen, har Göteborg en stark position som internationell logistiknod. För att stärka positionen ytterligare, ska Göteborgs Stad fortsätta utveckla en fungerande infrastruktur med god tillgänglighet för både människor och gods – såväl inom staden och regionen som till och från regionen.

Det gör Göteborgs Stad genom att:

1. Fortsätta utveckla Göteborg som Skandinaviens logistiknav, med Göteborgs Hamn och Göteborg Landvetter Airport som centrala hubbar.
2. Verka för effektiva, hållbara resor med alla trafikslag inom både stad och arbetsmarknadsregion.
3. Tillvarata Göteborgs unika kompetens inom hållbara transportsystem och mobilitetslösningar och låta det prägla stadens omvandling.
4. Stödja omställningen till en smart stad genom att tillvarata digitaliseringens möjligheter.

Strategi 4: Markberedskap och fysisk planering

Göteborg erbjuder bra lokaler och verksamhetsmark i rätt lägen.

Göteborg befinner sig i ett utvecklingssprång där mångmiljardbelopp kommer att investeras de närmaste tjugo åren. För att underlätta näringslivets etablering och expansion, behöver Göteborgs Stad, tillsammans med Göteborgsregionen, planera för tillväxt. Bland annat genom att skapa förutsättningar för fastighetsmarknadens aktörer att kunna utveckla lokaler för näringslivets behov, samt att i stadens planering erbjuda verksamhetsmark i lägen som stärker utvecklingen av en hållbar region.

Det gör Göteborgs Stad genom att:

1. Bedriva en mark- och lokalförsörjning med insikt om näringslivets etablerings- och expansionsbehov.
2. Stärka och utveckla strategiska lägen som möter näringslivets behov av tillväxt.
3. Utarbeta ändamålsenliga detaljplaner som fungerar för ett föränderligt näringsliv, vilket möjliggör snabbare etableringar och skapar förutsättningar för att arbeta nytänkande med stadens rum.

Strategi 5: Företagsklimat

I Göteborg är det enkelt att driva företag.

Ett positivt företagsklimat är en förutsättning för att näringslivet ska fortsätta välja Göteborg som bas för etablering och expansion. I Göteborg ska det vara enkelt att driva företag, det är ledstjärnan för alla våra kontakter med företagen. Varje möte ska präglas av ett positivt bemötande, vi ska alltid ha kunden i fokus och vi ska ha god kunskap om stadens erbjudande till företagen. Vid inköp och upphandling är det viktigt att små och medelstora företag ges rimliga möjligheter att delta.

Det gör Göteborgs Stad genom att:

1. Arbeta aktivt med attityder till och förståelse för företag och företagande hos politiker och tjänstepersoner.
2. Arbeta systematiskt med att förenkla stadens processer ur ett näringslivsperspektiv.
3. Tillse att stadens beslut i relevanta frågor innehåller en analys om hur det påverkar näringslivet.
4. Arbeta i samverkan med externa aktörer för att stödja nyföretagande samt utveckling av små och medelstora företag.

Strategi 6: Innovationskraft

Göteborg stärker näringslivets
förutsättningar för innovation.

Göteborg är navet i Sveriges viktigaste industriregion och basen för flera globala, kunskapsintensiva tillverkningsföretag. Det skapar unika förutsättningar för staden att vara testarena för utveckling av ny teknik, nya processer och affärsmodeller som kan lösa framtidens samhällsutmaningar. Göteborgs Stad ska stödja denna utveckling genom att stärka näringslivets förutsättningar för innovation och vara öppen för innovationer inom stadens verksamheter.

Det gör Göteborgs Stad genom att:

1. Initiera, utveckla och samordna klusterinitiativ och strategiska samverkansprojekt där kompetenser korsbefruktas.
2. Positionera staden som internationellt ledande test- och demomiljö för hållbara lösningar på samhällsutmaningar.
3. Stärka Göteborgs position som den innovativa motorn i svensk industri.
4. Satsa aktivt på kreativa näringar som katalysator för innovation.

3. Syftet med detta program

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program beskriver hur staden ska arbeta med strategiska näringslivsfrågor på ett konkret, långsiktigt och målinriktat sätt. Syftet med programmet är att tydliggöra och stärka Göteborgs Stads samlade arbete gentemot näringslivet för att skapa goda förutsättningar för företagande.

Programmet tar sin utgångspunkt i staden Göteborgs centrala roll i hela Göteborgsregionens utveckling och stadens betydelse för utvecklingen av Sverige som nation. Öppenhet för omvärlden och samarbete över gränser är grundläggande principer som både Göteborgs Stad och näringslivet omfattas av. I programmets perspektiv finns också ett ömsesidigt beroende och ett bra samarbetsklimat mellan alla kommuner i Göteborgsregionen.

Programmets målbild uttrycker stadens viljeinriktning för vad som ska uppnås genom det samlade arbetet med näringslivsutveckling fram till år 2035. Programmet innehåller konkreta mål och strategier för hur Göteborgs Stad ska arbeta för att uppnå målbilden.

Programmet togs fram 2017 i nära dialog med näringsliv, akademi, andra regionala aktörer med kopplingar till näringslivet, samt stadens förvaltningar och bolag som har täta kontakter med näringslivet.

Den första programperioden 2018–2022 har präglats av ett förstärkt samarbete med kommunerna i Göteborgsregionen samt en formaliserad dialog med näringslivet.

Vem omfattas av programmet

Det näringslivsstrategiska programmet är ett av stadens övergripande styrdokument och gäller för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser. Programmet antogs i mars 2018. Denna version är den reviderade versionen. Programmet revideras 2023 för att sedan löpa 2023–2026, med möjlig revision vart fjärde år som initieras av Business Region Göteborg.

Bakgrund

Ett starkt näringsliv med framgångsrika företag är en förutsättning för både stadens och regionens utveckling. Företagen skapar arbetstillfällen och tillväxt, staden skapar flera av de förutsättningar som näringslivet behöver för att utvecklas och växa. Göteborgs Stads arbete med näringslivsfrågor är därför av strategisk betydelse och inom staden finns många olika aktörer med ett konkret näringslivsuppdrag kopplat till det egna grunduppdraget.

Mot bakgrund av detta gav kommunfullmäktige 2016 Business Region Göteborg AB och kommunstyrelsen i uppdrag att, i samverkan med berörda aktörer i Göteborgs Stad och Göteborgsregionen, ta fram ett näringslivsstrategiskt program som tydliggör stadens samlade arbete gentemot näringslivet för att skapa goda förutsättningar för företagande.⁷

Koppling till andra styrande dokument

Styrdokument på övergripande nivå

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program tar sin utgångspunkt i att Göteborg är en hållbar stad som är öppen för världen. Hållbar tillväxt är en grundläggande förutsättning som genomsyrar hela programmet. En tillväxt med minskad miljöpåverkan, som ger förutsättningar för bättre välfärd.

På en övergripande nivå relaterar programmet till Göteborgs Stads budget, som beslutas i kommunfullmäktige och är överordnad alla andra styrdokument.

Utöver styrande dokument inom Göteborgs Stad, relaterar programmet på en övergripande nivå också till styrdokument som Göteborgsregionens kommunalförbunds strategisk inriktning 2020–2023 samt Hållbar tillväxt. Dessutom relaterar programmet till Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030. Båda dessa dokument omfattar åtgärder som bidrar till att stärka näringslivets förutsättningar i regionen.

⁷ Enligt beslut i kommunfullmäktige 2016-09-08

Styrdokument inom strategiska områden

Inom de sex strategiska områden som det näringslivsstrategiska programmet omfattar finns också kopplingar till en rad styrdokument, till exempel:

- **Kompetensförsörjning**
Göteborgs Stads program för en jämlik stad 2018–2026
- **Attraktionskraft**
Göteborgs Stads program för destinationsutveckling 2022–2030
Göteborgs Stads kulturprogram
- **Infrastruktur och tillgänglighet**
Göteborg 2035 Trafikstrategi för en nära storstad
Regional transportinfrastrukturplan för Västra Götaland 2022–2033
Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030
Göteborgs Stads Elektrifieringsplan 2022 – 2030
Göteborgs Stads Energiplan 2022–2030
- **Markförsörjning och fysisk planering**
Översiktsplan för Göteborgs Stad 2022
Strategi för utbyggnadsplanering 2014–2035
- **Företagsklimat**
Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling
- **Innovationskraft**
Göteborgs Stads innovationsprogram 2018–2023

(Flera av de styrande dokumenten har beröringspunkter till flera av de strategiska områdena.)

De styrande dokument som programmet har kopplingar till innehåller sammantaget ett mycket stort antal mål. Det finns därför en uppenbar risk att målkonflikter kan uppstå. Potentiella målkonflikter ska bedömas, prioriteras och hanteras i det efterföljande arbetet med att ta fram handlingsplaner inom programmet.

Genomförande och uppföljning av programmet

Business Region Göteborg AB (BRG) har ett övergripande samordningsansvar för programmets genomförande. Det innebär att BRG, i samråd med berörda nämnder och styrelser, ska säkerställa att handlingsplaner tas fram och genomförs inom de sex strategiska utvecklingsområdena. BRG:s uppdrag är här att koordinera och stödja arbetet.

Följande nämnder och styrelser har delansvar inom respektive strategiskt område:

- **Kompetensförsörjning**
Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, utbildningsnämnden, grundskolenämnden, förskolenämnden, socialnämnden Centrum samt styrelserna för Framtiden AB, Göteborg & Co AB och Business Region Göteborg AB samt Göteborgsregionens kommunalförbund, GR.
- **Attraktionskraft**
Kulturnämnden samt styrelserna för Göteborg & Co AB, Higab AB och Business Region Göteborg AB.
- **Infrastruktur och tillgänglighet**
Stadsbyggnadsnämnden, stadsmiljönämnden, exploateringsnämnden, samt styrelserna för Göteborg Energi AB, Parkeringsbolaget AB, Göteborgs Hamn AB och Business Region Göteborg AB.
- **Markberedskap och fysisk planering**
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden samt styrelserna för Göteborgs Hamn AB, Higab AB, och Business Region Göteborg AB
- **Företagsklimat**
Miljö och klimatinämnden, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, stadsmiljönämnden, nämnden för demokrati och medborgarservice, nämnden för inköp och upphandling, förbundsstyrelsen för Räddningstjänsten Storgöteborg samt styrelsen för Business Region Göteborg AB.
- **Innovationskraft**
Nämnden för inköp och upphandling, stadsbyggnadsnämnden, stadsmiljönämnden, miljö-och klimatinämnden, kulturnämnden samt styrelserna för Lindholmen Science Park AB, Sahlgrenska Science Park AB, Johanneberg Science Park AB och Business Region Göteborg AB.

BRG ansvarar för uppföljning av handlingsplanerna och redovisar programmets måluppfyllelse till kommunfullmäktige i samband med programmets revidering 2023 och därefter vart fjärde år. En årlig uppföljning av programmet redovisas i BRG:s årsrapport. Som grund för denna uppföljning redovisar respektive nämnd/styrelse som har delansvar årligen resultatet av handlingsplanernas arbete inom respektive strategiskt område till BRG, som koordinerar och sammanställer uppföljningen.

Sedan 2018 har tvååriga handlingsplaner upprättats. Den första gällde 1 juli 2019–31 december 2021 och innehöll 91 aktiviteter. 95 procent av dem genomfördes. Den andra implementeras nu och gäller 2022–2023. Den innehåller 46 aktiviteter. Inför varje handlingsplan görs en omvärldsanalys och prioritering av vilka indikatorer som handlingsplanen ska fokusera på. De aktiviteter som ingår i respektive handlingsplan formuleras av de förvaltningar och bolag som ska ansvara för respektive aktivitet. Slutligen görs avstämningar med alla de nämnder och styrelser som har delansvar i

implementeringen av programmet innan handlingsplanen sjösätts. De övergripande indikatorerna för programmet uppföljs årligen och presenteras för kommunstyrelsen och BRG:s styrelse. Hur indikatorerna utvecklats går att följa i bilaga 2.

Andra aktörer

För att lyckas med de strategier och mål programmet omfattar behöver dialog och samverkan ske med ett antal andra offentliga aktörer, bland annat Länsstyrelsen, Västra Götalandsregionen och dess kommuner, Trafikverket, med flera.

Samverkan med näringslivet vid implementering av programmet

Då programmet togs fram 2017 utgick arbetet från de inspel som kom från näringslivet i ett 40-tal dialoger. För att stämma av framdriften av programmet genomförs årligen ett stormöte med näringslivet, akademien och arbetsmarknadens organisationer. Stormötet arrangeras i samverkan med referensorganisationerna till programmet. De är Västsvenska Handelskammaren, Företagarna, Svenskt Näringsliv, LO, Unionen, Göteborgs universitet, Chalmers tekniska högskola och studentforum. De företag som deltar i stormötet rekryteras av Västsvenska Handelskammaren, Svenskt Näringsliv och Företagarna. Studenterna som deltar rekryteras av studentforum.

Två till tre gånger per år genomförs även strategisk näringslivsdialog. Då träffar representanter från kommunstyrelsen åtta företagsledare samt akademien för att diskutera en av de sex strategiska områden i programmet.

Inom ett flertal aktiviteter i respektive handlingsplan framgår hur näringslivet bidrar i arbetet.

4. Utgångspunkter

Tillväxt genom förnyelse

Ekonomisk tillväxt innebär att det samlade mervärdet från varor och tjänster ökar över tid. Det finns flera drivkrafter som gör att den ekonomiska tillväxten ökar. Några av de vanligaste är:

- incitament för att komma i kapp/förbi
- ökad konsumtion till följd av befolkningstillväxt (trend)
- förnyelse, det vill säga att med bättre produktionsmetoder och ökad produktivitet skapa varor och tjänster mer hållbart – för företag, miljö och arbetstagare.

Den ekonomiska tillväxt programmet eftersträvar drivs av förnyelse.

Göteborgsregionens företag har en stor förmåga att bedriva forskning och utveckling (FoU) på eget initiativ. Från tidigare empiriska studier uppvisas starka bevis för ett positivt samband mellan FoU i företag och förnyelse genom stärkt innovationspotential. Studierna visar också att om företagen ökar sin FoU så stärks även deras exportkapacitet, produktivitet, investeringsbenägenhet och hållbarhetsförmåga.

Därmed kan FoU-verksamheter i företag ses som strategiskt viktiga för en region då de ger stora spridningseffekter till övriga ekonomin i form av miljö- och klimatomfattigt

bättre produktionsmetoder, fler arbetstillfällen, stärkt produktivitet och en större internationell marknad. Offentliga aktörer kan åstadkomma mycket, bland annat genom att stödja och samverka med företag och akademi och därigenom understödja bildandet av starka kluster. Fler delade innovationsmiljöer kan skapas där varor, tjänster och produktionsprocesser kan testas i verkliga miljöer. I detta avseende är mötesplatser viktiga, för att samla FoU-kraften och verka tillsammans.

Målet är att tillsammans stärka Göteborgsregionens position som en världsledande region vars innovationer driver framtidens hållbara tillväxt – genom förnyelse.⁸⁹ Våra varor, tjänster och processer har hela världen som marknad – med förutsättningar om att de är både miljömarta och klimatteffektiva. Genom vår kunskap om förnyelse kan Göteborgsregionen bidra till en mer hållbar konsumtion och produktion med cirkulära affärsmodeller världen över och samtidigt få vår region att växa ekonomiskt. Genom att exportera våra innovationer, så att fler kan ta del av resultatet från vår kunskap och våra teknologier, kan den globala hälsan stärkas.

Globala trender

Ett starkt näringsliv med framgångsrika företag är en förutsättning för både stadens och regionens utveckling. Göteborgsregionen har ett starkt, diversifierat näringsliv som agerar på en global marknad. Därmed påverkas både näringslivet, staden och hela Göteborgsregionen av ett antal globala megatrender, som det näringslivsstrategiska programmet förhåller sig till.

Klimatutmaningen

En av vår tids stora frågor rör klimatförändringarna och hur länder världen över aktivt ska bidra till att minska de globala CO₂-utsläppen. Medvetenheten kring klimatförändringarna har fått stor spridning via media och tagit allt större plats på den politiska agendan (FN:s Agenda 2030). Även organisationers (till exempel Världsnaturfonden och Greenpeace) och enskilda personers (bland annat Greta Thunberg) kamp för klimatet har bidragit starkt till den ökade klimatmedvetenheten. Dagens vanor att konsumera och producera behöver snabbt förändras till att bli mer hållbara framåt. Fossila energikällor behöver fasas ut och ersättas med förnybar energi. Utvecklingen mot en mer cirkulär ekonomi och delningsekonomi ger upphov till helt nya affärsmodeller, som också kommer att vara en viktig del av lösningen som leder till ett minskat klimatavtryck.

Teknologi, digitalisering och omställning

Sedan 2010-talets början har den teknologiska utvecklingen gått allt snabbare, vilket har påskyndat digitaliseringens integrering i samhället. Aldrig någonsin har hushåll i allmänhet och företag varit mer uppkopplade än de är i dag. Allt fler varor och tjänster är helt beroende av teknisk hård- och mjukvara. Vissa varor och tjänster, med bara några år på nacken, har en prestanda som inte klarar dagens teknikkraV. Flertalet branscher, däribland fordonsindustrin, står inför en omfattande omställning. Integrering av AI för ökad effektivisering och 5G är några av de stora teknologierna som står på kö för att

⁸ Miljö och klimatnämnden ansvarar nu för att ta fram en Plan för ett hållbart livsmedelsystem ur ett cirkulärekoniskt perspektiv

⁹ Företagens FoU i Väst (2020), analysrapport av Business Region Göteborg.

implementeras brett. För att industrin ska bli mer smart och mer hållbar måste den klara just denna teknikomställning. Utöver den snabba teknologiska utvecklingen och den digitaliseringsvåg som nu sveper över samhället finns också ett omfattande kompetensomställningsbehov inom flertalet branscher. Bland annat kommer behovet inom fordonsindustri, bilverkstäder, logistik och detaljhandel att förändras kraftigt de närmaste tio åren.

Från globalisering till re-shoring

Globaliseringen har sedan mitten på 1990-talet drivits på av multinationella företag genom deras möjlighet att tillgängliggöra både kapital och arbetskraft globalt. På senare år har dock denna trend sakteligen vänt då allt fler företag haft intentioner att se över sina värdekedjor. Förutom utmaningar som långa ledtider i leveranser, spridning av teknologiska hemligheter, hållbarhetsperspektiv och kommunikationssvårigheter med underleverantörer i utlandet så har framför allt covid-19-pandemin satt företagens långa leverantörskedjor på prov. För att säkra företagens slutproduktion krävs kortare avstånd mellan producent och underleverantör och i vissa fall även hemflyttning av viktiga produktionsinsatser.

Förändrad geopolitisk situation påverkar ekonomin

Under det senaste året har den geopolitiska situationen i Europa och i vårt närområde förändrats i grunden. Det fulla konsekvenserna av detta går inte att överblicka idag men behöver bevakas noga framöver. På det ekonomiska planet finns kraftigt ökade energipriser, inflation och ökad osäkerhet om framtiden vilket just nu slår hårt mot ekonomin i hela Europa.

Förbättrad tillgänglighet och infrastruktur

Befolkningstäta regioner är unika platser för tillväxt och förnyelse. Det är också i dessa regioner som utbudet och efterfrågan är som störst. I takt med att kunskapsinnehållet inom produktionen ökar, blir tillgången till olika arbetskraftskompetenser allt viktigare för regionens möjlighet att växa. Bättre tillgänglighet och kortare pendlingssträckor inom en större arbetsmarknadsregion innebär ett större utbud av individer med arbetskraftskompetens. Därmed ökar sannolikheten för företag att hitta rätt arbetskraft.

Med teknikens framfart har efterfrågan på elektricitet ökat kraftigt från både hushåll och företag. Världen har blivit mer elektrifierad. 5G och AI har gjort att industrin fått bättre förutsättningar för att kraftigt kunna effektivisera produktionen genom automatisering. Fler fabriker vill ställa om från fossil energi till förnybar el. Samtidigt har hushållens elförbrukning ökat avsevärt i och med större tillgång till modern hårdvara, bland annat har antalet elbilar ökat kraftigt den senaste femårsperioden. Klarar den underliggande nätinfrastrukturen i Sverige den ökade efterfrågan från både företag och hushåll? Den underliggande svenska nätsinfrastrukturen är gammal och kräver upprustning samt har ett stort behov av att byggas ut för att klara en kapacitetshöjning som tillfredsställer den ökade efterfrågan.

Regionalt perspektiv; Göteborgsregionen

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program har ett regionalt perspektiv där Göteborg är motor i Göteborgsregionens och hela Västsveriges utveckling. Det regionala perspektivet utgår från Göteborgsregionens (GR:s) strategi ”Hållbar tillväxt”¹⁰.

GR:s 13 medlemskommuner verkar för att Göteborgsregionen ska vara en stark och hållbar tillväxtregion i Europa – en region som är attraktiv att leva och verka i samt besöka. En bärande del av denna utveckling är att stärka regionens kärna Göteborg. Kärnan utgörs av de centrala delarna av Göteborg som är lätt att nå från hela Göteborgsregionen.

Kärnans utveckling är av central betydelse för hela Göteborgsregionens utveckling. Det är en gemensam uppgift att verka för att skapa en attraktiv och lättillgänglig regional kärna, som utgörs av de centrala delarna av Göteborg. Här finns regionens bästa tillgänglighet till kommersiell service, kultur, nöjen och offentlighet, men också regionens största koncentration av arbetsplatser och en stor potential att skapa ett starkt nav för hela regionens och Västsveriges utveckling.

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program har fokus på det gemensamma ansvaret att utveckla Göteborgsregionen, då det omfattar strategiska insatser för att stärka Göteborgs attraktionskraft och tillgänglighet. Målen i det näringslivsstrategiska programmet är formulerade i samklang med GR:s strategiska mål för 2030, som säger att:

- Göteborgs lokala arbetsmarknad ska år 2030 omfatta 1,75 miljoner invånare.
- Göteborgs stadskärna ska mellan 2012 och 2030 stärkas med ytterligare 45 000 boende och 60 000 arbetstillfällen.
- Utöver att stärka Göteborgs stadskärna ska det sammanhängande stadsområdet, huvudstråken och kustzonens större tätorter till samma tidpunkt stärkas med 135 000 boende och 50 000 arbetstillfällen.

Genom samstämmiga mål och strategier för ökad attraktionskraft och tillgänglighet för regionens kärna Göteborg, harmonierar det näringslivsstrategiska programmet för Göteborgs Stad med den av GR överenskomna stukturbilden och strategin för hållbar tillväxt i GR.¹¹

Sedan programmet antogs av kommunfullmäktige i Göteborg mars 2018 har ett antal workshops och dialoger genomförts i alla kommuner i Göteborgsregionen. Det har lett till att alla kommuner vid 2021 års utgång i högsta beslutande instans beslutat att arbeta med programmets övergripande mål, de 6 strategierna och 15 av de 25 insatser som syns i programmet. Det lägger en stark grund för gemensamt arbete i Göteborgsregionen.

¹⁰ GR Hållbar tillväxt. Mål och strategier med fokus på regional struktur. Antagen av förbundsfullmäktige juni 2013.

¹¹ I bilaga 2 framgår målens utfall tom 2021.

Lokala förutsättningar

Utöver de globala trender som påverkar näringslivet och staden, samt det regionala perspektivet, tar programmet också utgångspunkt i Göteborgs lokala förutsättningar – både dess styrkor och dess utmaningar.

Göteborgsregionens styrkor

Göteborgsregionen är en av Europas mest snabbväxande storstadsregioner och befinner sig just nu mitt i ett utvecklingssprång, som drivs av stora investeringar i forskning och utveckling samt i regionala byggprojekt. Mellan 2016 och 2035 bedöms den totala investeringsvolymen i infrastruktur och annat byggande i Göteborgsregionen uppgå till cirka 1 000 miljarder kronor.¹²

I internationella jämförelser hamnar Göteborgsregionen, som i dessa jämförelser representeras av den större geografin Västsverige, högt när det gäller innovationspotential och konkurrenskraft, vilket illustreras av nedanstående punkter.

- **Innovationer (källa: EU-kommissionen)**

EU Regional Innovation Scoreboard 2021

Innovationsledare bland 253 regioner

Mäter innovationsförmågan i europeiska regioner. Västsverige framstår i rapporten som en innovationsledare i Europa. Bland annat får regionen högt betyg för:

- Välutbildad befolkning
- Export av högteknologiska varor
- Process- och produktinnovationer inom SME
- Ökande sysselsättning inom kunskapsbaserade yrken

- **Konkurrenskraft (källa: EU-kommissionen)**

Regional Competitiveness Index 2019

Plats 35 av 268 regioner

Mäter hur nära EU:s regioner är sina målstrategier för att uppnå förbättrad konkurrenskraft. Västsverige möter alla sina uppsatta EU-mål och får bland annat positivt omdöme för:

- Stark arbetsmarknad
- Högutbildad befolkning
- Teknologiska färdigheter och innovationspotential

Göteborgsregionens höga placering på internationella rankinglistor bygger på en rad styrkor ur ett näringslivsperspektiv, som också framkommit i dialogen med näringsliv och

¹² Fakta och statistik om Göteborgsregionens näringsliv 2022. Business Region Göteborg, 2022.

akademi i samband med programmets framtagande. Följande styrkor betonades särskilt i dialogen.¹³

Det geografiska läget

Göteborgsregionens strategiska läge i Skandinavien, en internationell flygplats och Skandinavien största hamn gör regionen tillgänglig för internationell arbetskraft, investerare och affärspartners. Inom en radie av 50 mil finns 70 procent av Nordens samlade industri.

Här finns Göteborgs Hamn, en viktig länk mellan Atlanten och Östersjöområdet, vars huvudsakliga upptagningsområde omfattar länderna i Norden och Baltikum. Korta avstånd mellan hamn och lager ger låga logistikkostnader och ett 25-tal direktlinjer för godståg mellan Göteborgs Hamn och olika inlandsterminaler i Sverige och Norge sparar på miljön.

I Göteborgsregionen finns även tillgång till internationell flygfrakt. På Göteborg Landvetter Airport finns godsterminaler och lager i nära anslutning till flygplatsen vilket ger den snabbaste omlastningen av gods i hela Europa. Sammantaget gör detta Göteborgsregionen till Sveriges främsta logistiknav.

Ett diversifierat näringsliv

Göteborgsregionen har varit Skandinavien nav för global handel sedan 1700-talet. Inom Göteborgsregionen finns i dag allt från multinationella företag till småföretagare och kluster med kompetens som efterfrågas på globala marknader.

I dag finns nära 750 olika branscher i Göteborgsregionen. Det motsvarar hela 92 procent av rikets alla branscher, vilket illustrerar mångfalden i regionens näringsliv. Fordonsindustri, transport och logistik, informations- och kommunikationsteknik samt life science är dominerande. Andra stora områden är maritima näringar, miljöteknik, besöksnäring och handel. Små och stora företag samverkar på ett fruktbart sätt i att utveckla, producera och marknadsföra nya tjänster, produkter och processer.

Göteborgsregionens diversifierade näringsliv är också i allra högsta grad globalt. Sedan 1990 har antalet utlandsägda företag i Göteborgsregionen nästan fyrdubblats och nu finns det drygt 3 000 utlandsägda arbetsställen som sysselsätter cirka 102 000 personer.

Motorn i Sveriges industri

Göteborgsregionens näringsliv kännetecknas av globala och kunskapsintensiva tillverkningsföretag. Tillverkningsindustrin står för nästan en fjärdedel av den totala omsättningen i Göteborgsregionens näringsliv och merparten av regionens största företag återfinns inom den högteknologiska industrin.

Den starka tillverkningsindustrin och den industrinära tjänstesektorn gör Göteborgsregionen till en forskningsintensiv region. Detta är särskilt framträdande inom tre områden; fordon, läkemedel/kemi och kunskapsintensiva tjänster. Regionens fordonsindustri står för drygt två tredjedelar av Sveriges totala utgifter för forskning och utveckling inom fordonssektorn. Inom läkemedel/kemi är motsvarande andel cirka två femtedelar. Kunskapsintensiva tjänster står för cirka en tredjedel av Sveriges totala

¹³ Fakta och statistik som beskriver respektive styrka kommer från Näringsliv & Tillväxt 2022, samt Fakta och statistik om Göteborgsregionens näringsliv 2022, Business Region Göteborg.

utgifter för forskning och utveckling inom kunskapsintensiva tjänster, vilket till stor del beror på våra stora teknikintensiva konsultföretag.

Göteborgsregionens starka industri gör också regionen till Sveriges ledande exportregion. Under 2021 exporterade regionens företag till ett värde motsvarande 624 000 kronor per sysselsatt. Exportvärdet per sysselsatt i företag är därmed klart högre än i de övriga två storstadsregionerna och Sverige. Till följd av covid-19-pandemin minskade regionens export med cirka 11 procent under 2020, men redan året därpå återhämtades minskningen då exportvärdet ökade med 11 procent. Regionens samlade exportvärde under 2021 uppgick till 248 miljarder kronor, vilket gav ett exportnetto på 54 miljarder kronor.

En hög kompetensnivå

Med två universitet och hundratals yrkesutbildningar finns välutbildad arbetskraft i Göteborgsregionen. Regionen har en större andel högutbildade jämfört med Sverige i stort och nästan hälften av alla i åldrarna 25 till 64 år i regionen har en eftergymnasial utbildning.

Inom Göteborgsregionen finns ett 140-tal yrkesutbildningar, utformade i samarbete med arbetsgivare för att matcha arbetsmarknadens kompetensbehov. Chalmers tekniska högskola och Göteborgs universitet samlar runt 66 000 studenter, många med internationell bakgrund. Vid de två lärosätena bedrivs spetsutbildningar samt tvärvetenskaplig forskning i samarbete med företag och myndigheter inom en rad olika områden.

Regionens näringsliv bidrar också i allra högsta grad till den höga kompetensnivån genom kontinuerlig kompetensutveckling av sin personal. Dessutom investerar företag i Göteborgsregionen runt 41 miljarder kronor i forskning och utveckling, vilket motsvarar drygt en tredjedel av Sveriges samlade utgifter för forskning och utveckling i företag. Det gör regionen till en av de mest forskningsintensiva regionerna i Europa

En miljonregion med unik samarbetsförmåga

Göteborgsregionen präglas av ett unikt samarbete mellan näringsliv, akademi och offentlig sektor. Nätverk, kluster och tre science parks skapar förutsättningar för innovation och spetskompetens. Inom flera områden finns världsledande forskning och produktutveckling. En stark tradition av samarbete mellan olika aktörer bidrar till framgångarna.

Göteborg är en växande storstadsregion med mer än en miljon invånare bosatta i regionen. Befolkningen är relativt ung och mer välutbildad än riksgenomsnittet. Det skapar fördelar bland annat i form av ökad tillgång till kompetens, kapital och idéer. Samtidigt är närheten mellan beslutsfattare och en väl utvecklad förmåga att samarbeta fördelar i konkurrensen med andra storstadsregioner. Tillväxten, investeringsmöjligheterna och koncentrationen av kompetens inom vissa områden väcker ett ökat nationellt och internationellt intresse. Framgångsrika samarbeten mellan näringslivet, akademien och samhällets andra aktörer ger också stor uppmärksamhet.

Göteborgsregionens utmaningar

Trots Göteborgs många styrkor ur ett näringslivsperspektiv, står regionen inför ett antal utmaningar de kommande åren. Business Region Göteborg har i rapporten "Näringsliv & Tillväxt 2022" identifierat nio långsiktiga utmaningar som behöver mötas för att Göteborg och Göteborgsregionen ska vara en produktiv och konkurrenskraftig region, även i framtiden. Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program utgår från dessa utmaningar.

Utbilda, behålla och attrahera kompetens

Framtidens kompetensförsörjning är den utmaning näringslivet framhåller som störst. Kampen om kompetensen hårdnar och Göteborg behöver utbilda, behålla och attrahera kompetens, såväl nationell som global. Ökad tillgång till bostäder och en tydligare bild av Göteborgs attraktivitet är två av de frågor som näringslivet framhåller som viktigast. Dit hör också utbildning och fortbildning som motsvarar näringslivets kompetensbehov nu och i överskådlig framtid. Samhället står inför stora förändringar kopplat till digitalisering och elektrifiering som kräver kompetensomställning även i befintliga verksamheter.

Strategiskt område(n):

Kompetensförsörjning

Globala mål Agenda 2030:

4:4 Öka antalet personer med färdigheter för ekonomisk trygghet, 8:1 Hållbar ekonomisk tillväxt, 8:2 Främja ekonomisk produktivitet genom diversifiering, teknisk innovation och uppgradering, 17:6 Samarbeta och dela kunskap kring vetenskap, teknik och innovation, 17:17 Uppmuntra effektiva partnerskap.

Öka delaktigheten på arbetsmarknaden

Nära kopplat till behovet av att säkra kompetensförsörjningen, är utmaningen att öka delaktigheten på arbetsmarknaden. 80 000 fler jobb behöver tillföras i Göteborgsregionen fram till 2035. För att nå detta mål behöver fler komma i arbete. Trots flera års ihållande högkonjunktur är arbetslösheten hög bland vissa grupper på arbetsmarknaden, framför allt bland utrikes födda. Covid-19-pandemin har dessutom lett till att många enklare jobb har försvunnit, vilket påfrestar utmaningen ytterligare. I ett läge där arbetslösheten i Göteborgsregionen är lägst bland Sveriges storstadsregioner, är det av största vikt att förbättra matchningen och aktivt jobba för att öka delaktigheten på arbetsmarknaden.

Strategiskt område(n):

Kompetensförsörjning

Globala mål Agenda 2030:

4:4 Öka antalet personer med färdigheter för ekonomisk trygghet, 8:1 Hållbar ekonomisk tillväxt, 8:2 Främja ekonomisk produktivitet genom diversifiering, teknisk innovation och uppgradering, 8:3 Främja politik för nya arbetstillfällen och ökad företagsamhet, 8:5 Full sysselsättning och anständiga arbetsvillkor med lika lön för alla, 10:2 Främja social, ekonomisk och politisk inkludering, 17:17 Uppmuntra effektiva partnerskap,

Planera för tillväxt

Mellan 2016 och 2035 planeras investeringar på 1 000 miljarder kronor i Göteborgsregionen. År 2035 kan cirka 1,2 miljoner invånare bo i regionen, vilket är en ökning med cirka 100 000 invånare jämfört med i dag. För att klara denna ökning tillsammans med de befintliga invånarnas behov behöver minst 80 000 fler jobb tillföras. Det ställer också stora krav på samhällsplaneringen och kommunernas förmåga att planera för tillväxt och skapa förutsättningar för elektrifieringsomställningen. Utan nya

arbetsplatser och bostäder kommer regionen att tappa konkurrenskraft. Behovet av ny verksamhetsmark, framför allt för verksamheter inom industri och varuhantering, är för närvarande stort.

Strategiskt område(n):

Infrastruktur, markberedskap

Globala mål Agenda 2030:

8:1 Hållbar ekonomisk tillväxt, 8:2 Främja ekonomisk produktivitet genom diversifiering, teknisk innovation och uppgradering, 8:3 Främja politik för nya arbetstillfällen och ökad företagsamhet, 9:2 Främja inkluderande och hållbar industrialisering, 11:2 Tillgängliggör hållbara transportsystem för alla, 11A Främja nationell och regional utvecklingsplanering, 12:1 Implementera det 10-åriga ramverket för hållbara konsumtions- och produktionsmönster, 12:2 Hållbar förvaltning och användning av naturresurser, 12:6 Uppmuntra företag att tillämpa hållbara metoder och hållbarhetsredovisning, 17:6 Samarbeta och dela kunskap kring vetenskap, teknik och innovation, 17:14 Stärk politisk samstämmighet för hållbar utveckling, 17:17 Uppmuntra effektiva partnerskap.

Möta klimatutmaningen – tillsammans med näringslivet

Samtidigt som Göteborgsregionen befinner sig i en tillväxtfas med planerade investeringar i mångmiljardklassen, är det avgörande att tillväxten är långsiktigt hållbar och att regionen möter klimatutmaningen tillsammans med företagen. Klimatet är en av vår tids stora frågor och är centralt inom FN:s Agenda 2030 och de globala målen. EU har tagit beslutet att CO₂-utsläpp i Europa ska minska med minst 55 procent fram till år 2030 (jämfört med nivån 1990). Göteborg är utvald att vara en av 100 europeiska städer som ingår i Net Zero Cities och aktivt arbeta för att bli en fossilfri stad. Klimatutmaningen kan endast lösas genom samverkan mellan offentlig sektor, näringsliv och akademi. Näringslivet i Göteborgsregionen ligger långt fram med lösningar. Tillsammans kan vi skapa lösningar som bidrar till att stärka regionens innovations- och attraktionskraft. Genom samarbete kan vi hitta nya vägar till att minska våra CO₂-utsläpp samtidigt som vår ekonomiska tillväxt ökar.

Strategiskt område(n):

Infrastruktur, markberedskap, innovationskraft

Globala mål Agenda 2030:

9:2 Främja inkluderande och hållbar industrialisering, 9:5 Öka forskningsinsatser och teknisk kapacitet inom industrisektorn, 11:2 Tillgängliggör hållbara transportsystem för alla, 12:1 Implementera det 10-åriga ramverket för hållbara konsumtions- och produktionsmönster, 12:2 Hållbar förvaltning och användning av naturresurser, 12:6 Uppmuntra företag att tillämpa hållbara metoder och hållbarhetsredovisning, 12:7 Främja hållbara metoder för offentlig upphandling, 16:7 Säkerställ ett lyhört, inkluderande och representativt beslutsfattande, 17:6 Samarbeta och dela kunskap kring vetenskap, teknik och innovation, 17:14 Stärk politisk samstämmighet för hållbar utveckling, 17:17 Uppmuntra effektiva partnerskap.

Stärka arbetsmarknadsregionen och Göteborgs stadskärna

Det finns starka samband mellan folkmängden i en region och dess förmåga att generera tillväxt. Ju större region, desto större utbud av arbetstillfällen, branscher, kompetenser, upplevelser, kultur, varor och tjänster – och desto större förutsättningar för tillväxt. För att Göteborgsregionen ska fortsätta vara en av Sveriges ledande tillväxtregioner, måste både arbetsmarknadsregionen utvidgas och Göteborgs stadskärna stärkas. I dag hämmas Göteborgsregionens tillväxt av en för liten arbetsmarknadsregion. Bättre pendlingsmöjligheter till Borås bidrar till ett större område för företag att rekrytera från. Detta bidrar i sin tur till en större och mer diversifierad kompetenspool, vilket på sikt ökar

produktiviteten. Samtidigt behöver Göteborgs stadskärna förtätas med fler bostäder och arbetstillfällen för att bli en mer attraktiv motor i en större region.

Strategiskt område(n):

Infrastruktur, markberedskap

Globala mål Agenda 2030:

8:1 Hållbar ekonomisk tillväxt, 8:3 Främja politik för nya arbetstillfällen och ökad företagsamhet, 11:2 Tillgängliggör hållbara transportsystem för alla, 11:A Främja nationell och regional utvecklingsplanering.

Stärka regionens globala tillgänglighet

Lika viktigt som att stärka tillgängligheten inom Göteborgsregionen, är det att stärka den till och från regionen. Göteborgsregionens tillgänglighet till omvärlden är god jämfört med liknande regioner. Samtidigt är förbättrad tillgänglighet via tåg, väg, hamn och flyg avgörande för vår framtida konkurrenskraft – inte minst med tanke på regionens exportberoende näringsliv. I takt med ökad konkurrens blir det också allt viktigare att regionens varumärke synliggörs och stärks internationellt för att attrahera mer kompetens, kapital och etableringar.

Strategiskt område(n):

Attraktionskraft, infrastruktur

Globala mål Agenda 2030:

9:3 Underlätta tillgången till finansiella tjänster och marknader, 11:2 Tillgängliggör hållbara transportsystem för alla, 11:A Främja nationell och regional utvecklingsplanering.

Fler växande små och medelstora företag

Små och stora företag är viktiga för Göteborgsregionens utveckling. Oftast är det dock de största företagen som syns. Men en betydande del av Göteborgs näringsliv består av små och medelstora företag som tillför stora värden till den regionala ekonomin. Drygt två femte-delar av regionens anställda arbetar i små och medelstora företag. Dessa företag svarar för mer än hälften av regionens samlade förädlingsvärde. Därför behöver dessa företag goda förutsättningar att växa, samtidigt som vi behöver underlätta för fler företag att flytta till vår region. Fler starka små och medelstora företag skapar också en bättre balans i näringslivet, vilket minskar sårbarheten i samband med sämre konjunkturer.

Strategiskt område(n):

Attraktionskraft, företagsklimat, innovationskraft

Globala mål Agenda 2030:

8:1 Hållbar ekonomisk tillväxt, 8:2 Främja ekonomisk produktivitet genom diversifiering, teknisk innovation och uppgradering, 8:3 Främja politik för nya arbetstillfällen och ökad företagsamhet, 9:2 Främja inkluderande och hållbar industrialisering, 9:3 Underlätta tillgången till finansiella tjänster och marknader, 9:5 Öka forskningsinsatser och teknisk kapacitet inom industrisektorn, 12:6 Uppmuntra företag att tillämpa hållbara metoder och hållbarhetsredovisning.

Förbättra företagsklimatet

Ett gott samspel mellan företag och kommun är viktigt för att ta vara på regionens tillväxtförutsättningar. Ett bra företagsklimat är därmed en viktig framgångsfaktor. Regionen behöver förbättra företagsklimatet ytterligare. Det handlar dels om att förbättra kommunernas service till företag, till exempel inom tillståndshantering, dels om att ha en tätare dialog mellan kommun och näringsliv om företagens aktuella behov.

Strategiskt område(n):

Företagsklimat

Globala mål Agenda 2030:

8:1 Hållbar ekonomisk tillväxt, 8:3 Främja politik för nya arbetstillfällen och ökad företagsamhet, 10:2 Främja social, ekonomisk och politisk inkludering, 16:7 Säkerställ ett lyhört, inkluderande och representativt beslutsfattande, 17:6 Samarbeta och dela kunskap kring vetenskap, teknik och innovation, 17:14 Stärk politisk samstämmighet för hållbar utveckling.

Stärka resurserna inom forskning och utveckling

Göteborgsregionen är en nationell hubb för innovation och utveckling med drygt en tredjedel av Sveriges samlade utgifter för forskning och utveckling (FoU) i företag. FoU-verksamheter är strategiskt viktiga och ger även stora spridningseffekter till övriga ekonomin i form av fler arbetstillfällen och stärkt produktivitet. En stark samverkan mellan företag, offentliga aktörer samt akademi kring innovation är viktig för den framtida utvecklingen. Genom samverkan kan vi skapa världsledande demonstrationsmiljöer där våra företag testar morgondagens innovationer i form av varor, tjänster samt processer för att framställa varor och tjänster.

Strategiskt område(n):

Innovationskraft

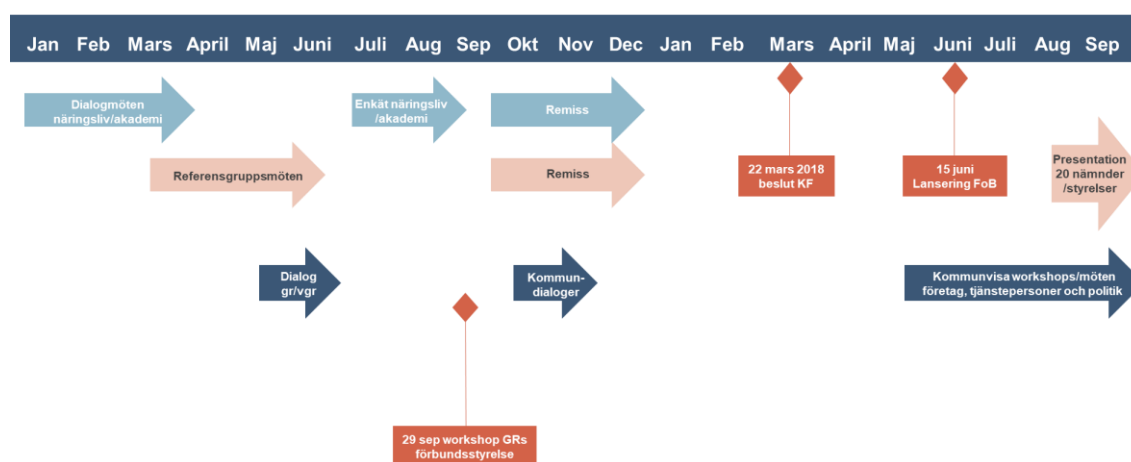
Globala mål Agenda 2030:

8:1 Hållbar ekonomisk tillväxt, 8:2 Främja ekonomisk produktivitet genom diversifiering, teknisk innovation och uppgradering, 9:5 Öka forskningsinsatser och teknisk kapacitet inom industrisektorn, 17:6 Samarbeta och dela kunskap kring vetenskap, teknik och innovation.

Bilaga 1: Arbetsprocess vid implementering samt revidering

Direkt efter att programmet antogs i kommunfullmäktige mars 2018 lanserades programmet på ett av stadens möten för förvaltningar och bolagschefer. Därefter presenterades programmet i de nämnder och styrelser som getts delansvar att implementera programmet. Parallellt startade arbetet med att se hur alla kommuner i Göteborgsregionen kunde bidra till övergripande mål och engageras i arbetet.

Process framtagning samt lansering av program 2017-2018

Hösten 2018 startade arbetet med att ta fram den första handlingsplanen som skulle löpa 1 juli 2019 – 2021.

Drygt ett år efter att programmet antogs i kommunfullmäktige var den första 2-åriga handlingsplanen beslutad i de nämnder/styrelser som deltar i arbetet. Då implementeringen påbörjats skapades en form för kontinuerlig dialog med näringslivet, akademin och arbetsmarknadens organisationer. Basen i det arbetet är en struktur med referensorganisationer.

Följande organisationer har valt att gå in i rollen som referensorganisationer: Västsvenska Handelskammaren, Svenskt Näringsliv, Företagarna, LO, Unionen, Studentforum och Göteborgs universitet. Chalmers tillkom 2022.

Rollen som referensorganisation:

Funktion:

- Vara ”bollplank” och löpande diskussionspartner för programmet
- Delta i förberedelser av det årliga stormötet samt rekrytera de företag och studenter som deltar i stormötet

Förväntad effekt:

Ökad kunskap om och informationsspridning av programmet

Upplägg:

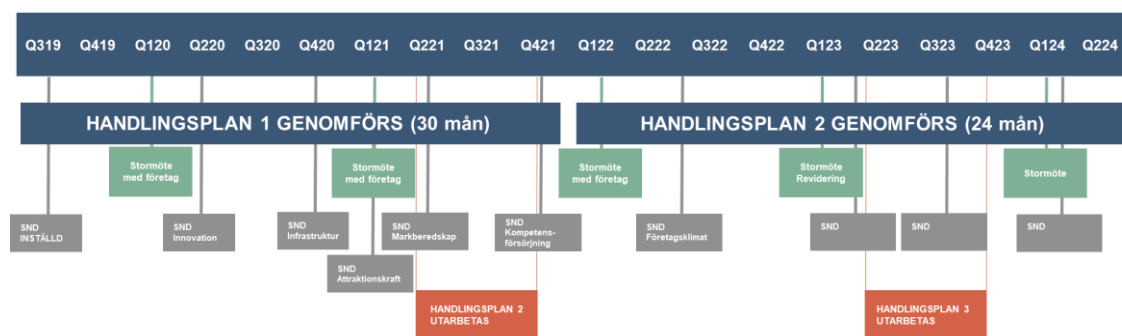
Separata möten med respektive organisation årligen, där processledare deltar utifrån önskemål från referensorganisationen.

Årligt planeringsmöte där alla referensorganisationer deltar.

Struktur för löpande dialog med näringslivet

En årsstruktur för löpande dialog/avstämningar kring framdriften av programmet har etablerats. En gång per år sker stormöten med näringslivet och 2–3 gånger per år äger strategisk näringslivsdialog rum. Vid varje stormöte medverkar ett 80-tal företag och ett 20-tal studenter. Dessutom deltar representanter för referensorganisationerna. Stormötena har innehållit en återkoppling kring vad som hänt i programarbetet sedan förra året. Huvudparten av stormötet har bestått av 24 parallella rundabordsamtal ledda av en förvaltningsdirektör eller vd i staden. 3 företag, 1 student, 1 representant från en referensorganisation samt två representanter från staden har fört samtal runt varje bord. Strategiska näringslivsdialoger (SND) där representanter för kommunstyrelsens möter akademin och 8 vd:ar för att diskutera ett av de strategiska områdena har skett 2-3 gånger per år. Se femårsplan nedan.

Tidplan

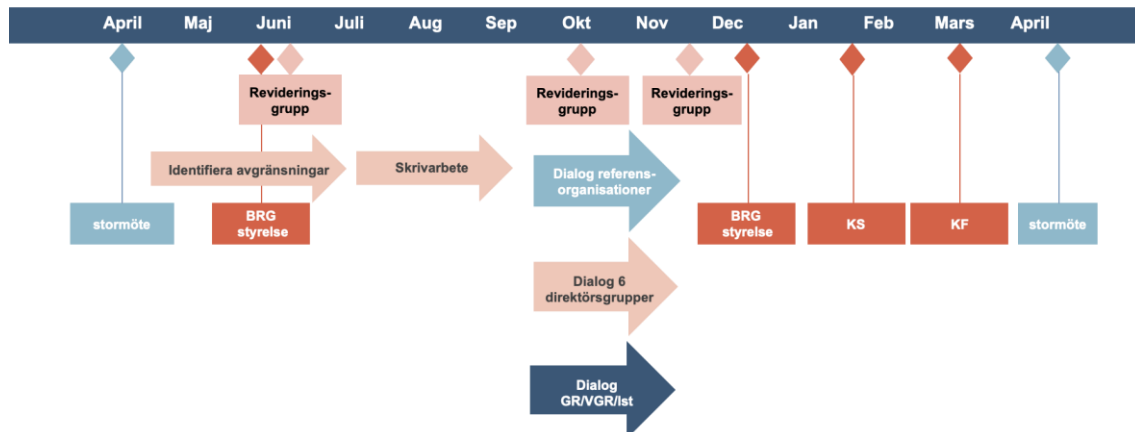

Revidering av programmet

Revideringen av programmet har letts av en revideringsgrupp bestående av: Eva Hessman (stadsdirektör), Magnus Sigfusson (direktör samhälle och omvärld), stadsledningskontoret, Göteborgs stad, Patrik Andersson (vd), Eva-Lena Albihi (vice vd), Business region Göteborg, Gitte Caous, förbundsdirektör GR (Göteborgsregionens kommunalförbund)

Revideringsprocessen startade med de inspel som framkom på stormötet 8 april. Inspelen processades sedan med styrgruppen för programmet (BRG:s ledningsgrupp) och förslag till avgränsningar presenterades som sedan godkändes av BRG:s styrelse och revideringsgruppen. Därefter vidtog skrivarbete och avstämningar med referensorganisationer samt regionala aktörer.

Revidering process

Avstämning med referensorganisationer samt regionala aktörer:

LO
 Chalmers
 Företagarna (styrelse)
 Göteborgs Universitet, (vicerektor, m.fl.)
 Göteborgsregionen (kommundirektörer)
 Göteborgsuniversitet
 Länsstyrelsen
 Studentforum
 Svenskt näringsliv (flera arbetsgivarorganisationer)
 Unionen (styrelse)
 Västra Götalandsregionen
 Västsvenska Handelskammaren

Bilaga 2: Mål och indikatorer

Övergripande mål

Det övergripande målet för Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program är att skapa förutsättningar för:

120 000 fler jobb (2016–2035)	Programmet – version 2 2023–2026
+40 000 jobb (2016–2021)	Programmet – version 1 2018–2022
80 000 fler jobb (2022–2035)	Jobbtillväxt 2016–2021

Efter avräkning för jobbtillväxt under perioden 2016–2021 (motsvarande cirka 40 000 fler jobb) avses fler jobb i det övergripande målet vara minst 80 000 fler sysselsatta från 2022 till 2035 inom hela Göteborgsregionen. Det innebär en ambitionshöjning jämfört med den bedömda ökningen, 55 000 fler jobb, som förväntas med nuvarande befolkningsutveckling och sysselsättningsgrad.

Nuläge:

- 2021 var antalet sysselsatta i åldern 16–74 år totalt 555 794 personer i Göteborgsregionen.
- Den totala folkmängden i åldern 16–74 år uppgick 2021 till 767 874 personer i Göteborgsregionen.
- Detta motsvarar en förvärvsgrad på 72,4 procent i åldern 16–74 år i Göteborgsregionen år 2021.

Så har målet på minst 80 000 fler jobb beräknats:

- Enligt SCB:s befolkningsprognos, kommer Göteborgsregionen år 2035 ha en folkmängd i åldern 16–74 år på 844 186 personer.
- Med en fortsatt förvärvsgrad i nivå med dagens 72,4 procent, skulle antalet sysselsatta i åldern 16–74 år vara 611 191 personer i Göteborgsregionen år 2035.
- I jämförelse med dagens antal sysselsatta på 555 794 personer, innebär det en ökning med drygt 55 000 personer från 2022 till 2035 ($611\,191 - 555\,794 = 55\,397$).
- En ökning med minst 80 000 fler sysselsatta innebär därför en höjd förvärvsgrad jämfört med dagens nivå.
- Utgångspunkten är att de strategier och insatser som finns beskrivna i det näringslivsstrategiska programmet mynnar ut i handlingsplaner, som i sin tur omfattar konkreta åtgärder som leder till att förvärvsgraden successivt höjs fram till 2035.

Mål 1: Kompetensförsörjning och attraktionskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som är bäst på att tillvarata kompetens och attrahera talang.

Prioriterade indikatorer

- Arbetslöshet
- Flyttnetto högutbildade
- Regional Competitiveness Index

Önskat läge

- Arbetslösheten i Göteborg och Göteborgsregionen ska vara lägst bland svenska storstäder/storstadsregioner.
- Flyttnettot till Göteborgsregionen för högutbildade ska vara positivt för samtliga åldersspann.
- Göteborgsregionen¹⁴ ska ligga bland de tio bästa regionerna i EU:s Regional Competitiveness Index.

Flyttnetto högutbildade

Göteborgsregionen hade till följd av pandemins utbrott under 2020 och 2021 ett negativt flyttnetto av högutbildade inom hela åldersspannet 21–64 år. Flyttnettot av högutbildade var däremot positivt för ålderskategorin 21–27 år, medan ålderskategorierna 28–44 år och 45–64 år fortsätter vara negativa. En liknande utveckling observeras även för Västra Götalands län (se Tabell 1.2).

TABELL 1.2 FLYTTNETTO AV HÖGUTBILDADE 21–64 ÅR

År	Göteborgsregionen				Västra Götalands län			
	21-64 år	21-27 år	28-44 år	45-64 år	21-64 år	21-27 år	28-44 år	45-64 år
2010	-149	253	-367	-35	-513	153	-591	-75
2011	236	368	-153	21	-99	352	-453	2
2012	133	452	-303	-16	-278	332	-603	-7
2013	32	357	-287	-38	-243	342	-484	-101
2014	233	382	-151	2	-193	232	-454	29
2015	54	469	-365	-50	-199	436	-535	-100
2016	356	580	-182	-42	102	491	-329	-60
2017	184	490	-206	-100	-251	290	-446	-95
2018	239	495	-176	-80	-53	317	-276	-94
2019	19	317	-249	-49	-310	253	-520	-43
2020	-507	265	-600	-172	-601	216	-670	-147
2021	-1 093	187	-1 055	-225	-1 083	67	-1 038	-112

¹⁴ Göteborgsregionen definieras här som NUTS2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Hallands län.

EU Regional Competitiveness Index

En ranking som mäter hur nära EU:s regioner är sina målstrategier för att uppnå förbättrad konkurrenskraft är EU Regional Competitiveness Index 2019 (RCI). Det regionala indexet undersöker totalt 268 europeiska regioner och har sedan 2013 publicerats vart tredje år. I RCI-mätningen för 2019 hamnar Göteborgsregionen¹⁵ på plats 35 (se Tabell 1.3). Göteborgsregionen möter alla sina uppsatta EU-mål i undersökningen och får bland annat positivt omdöme för en stark arbetsmarknad, en stor andel befolkning med högre utbildning, samt att regionen besitter en stark teknologisk färdighet med stor innovationspotential. Regionens svagheter i RCI-mätningen 2019 kopplas bland annat till en för liten marknadsstorlek, men även global tillgänglighet och infrastruktur är indikatorer som får ett svagare betyg. Nästa RCI-mätning, för 2022, förväntas publiceras i mars 2023.

TABELL 1.3 RANKINGLISTA REGIONAL COMPETITIVENESS INDEX 2019

Rank	Region, Nuts2
1	Stockholm, Sverige
2	Storlondon, Storbritannien
3	Utrecht, Nederländerna
4	Berkshire, Buckinghamshire och Oxfordshire, Storbritannien
5	Surrey, Östra och Västra Sussex, Storbritannien
35	Västsverige, Sverige

Källa: EU-kommissionen

Mål 2: Samhällsplanering

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som erbjuder bäst förutsättningar för en hög och hållbar tillväxt.

Prioriterade indikatorer

- Produktivitet (BRP per invånare och BRP per sysselsatt)
- Relationen mellan BRP tillväxt, Co2 utsläpp och sysselsättningsgrad för utrikesfödda
CO2-utsläpp i absoluta tal samt per invånare
- Antal invånare och sysselsatta i Göteborgs lokala arbetsmarknadsregion respektive Göteborgsregionen

¹⁵ Göteborgsregionen definieras här som NUTS2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Hallands län.

Önskat läge

- Göteborgsregionens produktivitet ska öka i samma takt som, eller snabbare än, liknande storstadsregioner¹⁶ i Europa.
- Gapet mellan BRP-tillväxt och CO2-utsläpp ska fortsätta öka över tid i Göteborgsregionen. Gapet ska drivas av ökad ekonomisk tillväxt parallellt med kraftigt minskade CO2-utsläpp. Sysselsättningsgraden bland utrikes födda ska öka i motsvarande takt som den ekonomiska tillväxten.
- Göteborgsregionens totala CO2-utsläpp ska minska kraftigt över tid.
- Göteborgs lokala arbetsmarknad ska utvidgas och Göteborgsregionen ska förtätas enligt målen i GR:s regionala utvecklingsplan "Hållbar tillväxt, som säger att:
 - Göteborgs lokala arbetsmarknad ska omfatta 1,75 miljoner invånare år 2030.
 - Göteborgs stadskärna ska mellan 2012 och 2030 stärkas med ytterligare 45 000 boende och 60 000 arbetstillfällen.
 - Utöver att stärka Göteborgs stadskärna ska det sammanhängande stadsområdet, huvudstråken och kustzonens större tätorter stärkas med 135 000 boende och 50 000 arbetstillfällen fram till samma tidpunkt.

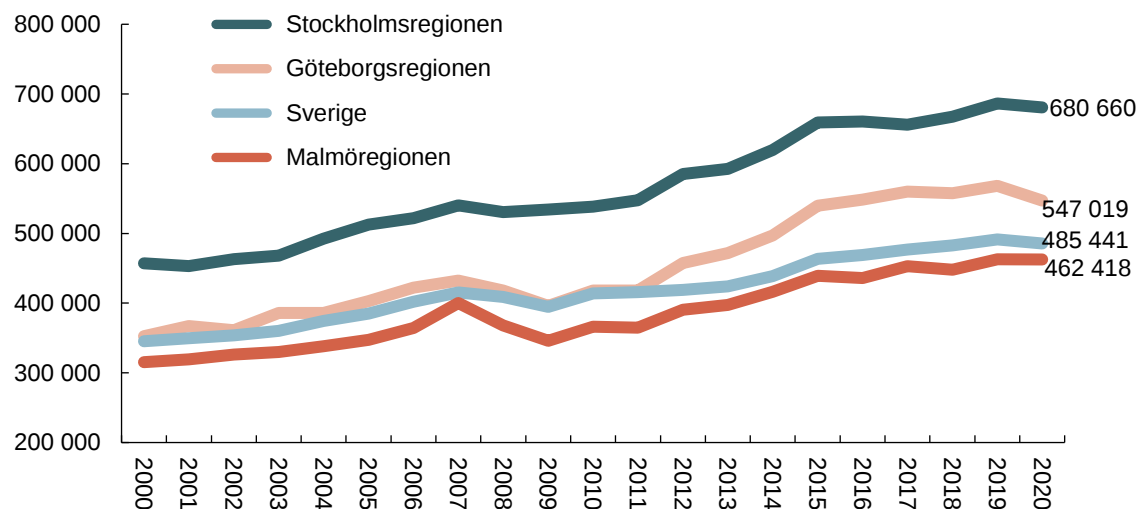
Nuläge

Produktivitet

Göteborgsregionens BRP per invånare har ökat med 55 procent realt mellan 2000 och 2020. Motsvarande förändring i Stockholmsregionen var 49 procent och i Malmöregionen 47 procent. Som en konsekvens av Covid-19 pandemin minskade Göteborgsregionens BRP per invånare, mellan 2019 och 2020, med 4 procent. I Stockholmsregionen minskade motsvarande med en procent och var oförändrad i Malmöregionen (se Figur 2.1).

¹⁶ Liknande storstadsregioner avser här t ex Stuttgart, München, Helsingfors, Wien, Oslo, Stockholm, Öresundsregionen, Hamburg och Milano.

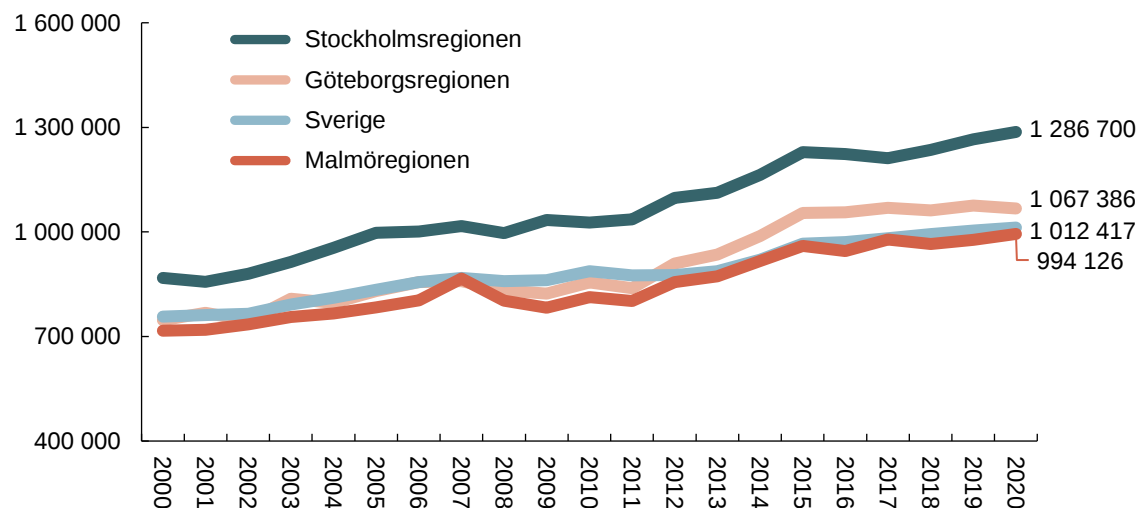
FIGUR 2.1 REALT BRP (FÖRÄDLINGSVÄRDE I KRONOR) PER INVÅNARE I STORSTADSREGIONER OCH SVERIGE 2000–2020

Källa: SCB

Göteborgsregionens BRP per sysselsatt har ökat med 43 procent mellan 2000–2020. Motsvarande förändring i Stockholmsregionen var 48 procent och i Malmöregionen 39 procent. Mellan 2019 och 2020 minskade Göteborgsregionens BRP per sysselsatt med 1 procent. I både Stockholmsregionen och Malmöregionen ökade dock BRP per sysselsatt med 2 procent (se Figur 2.2)

FIGUR 2.2 REALT BRP (FÖRÄDLINGSVÄRDE I KRONOR) PER SYSSELSATT I STORSTADSREGIONER OCH SVERIGE 2000–2020

Källa: SCB

I jämförelse med liknande storstadsregioner i Europa, ligger Göteborgsregionens procentuella produktivitetsökning mellan 2010–2019 i det övre spannet och överträffas endast av Stuttgart, Öresundsregionen, München och Hamburg (se Tabell 2.3).

TABELL 2.3 REALT BRP (FÖRÄDLINGSVÄRDE I EURO) PER INVÅNARE I VÄSTSVERIGE OCH JÄMFÖRBARA STORSTADSREGIONER ENLIGT NUTS2

Region	Euro per invånare			Förändring 2010–2019	
	2010	2014	2019	Euro	%
Stuttgart, Tyskland	41 000	47 000	54 000	13 000	32%
Öresundsregionen	55 300	60 000	68 900	13 600	25%
München, Tyskland	89 900	96 900	111 400	21 500	24%
Hamburg, Tyskland	55 000	58 900	67 300	12 300	22%
Västsverige, Sverige	37 900	43 200	44 600	6 700	18%
Helsingfors, Finland	47 900	49 600	56 500	8 600	18%
Stockholm, Sverige	55 500	63 500	64 700	9 200	17%
Wien, Österrike	46 100	47 600	52 700	6 600	14%
Oslo, Norge	90 400	100 600	98 200	7 800	9%
Milano, Italien	51 800	50 300	55 900	4 100	8%

Källa: Eurostat

Not: Tabellen är sorterad efter störst procentuell tillväxt för perioden 2010–2019

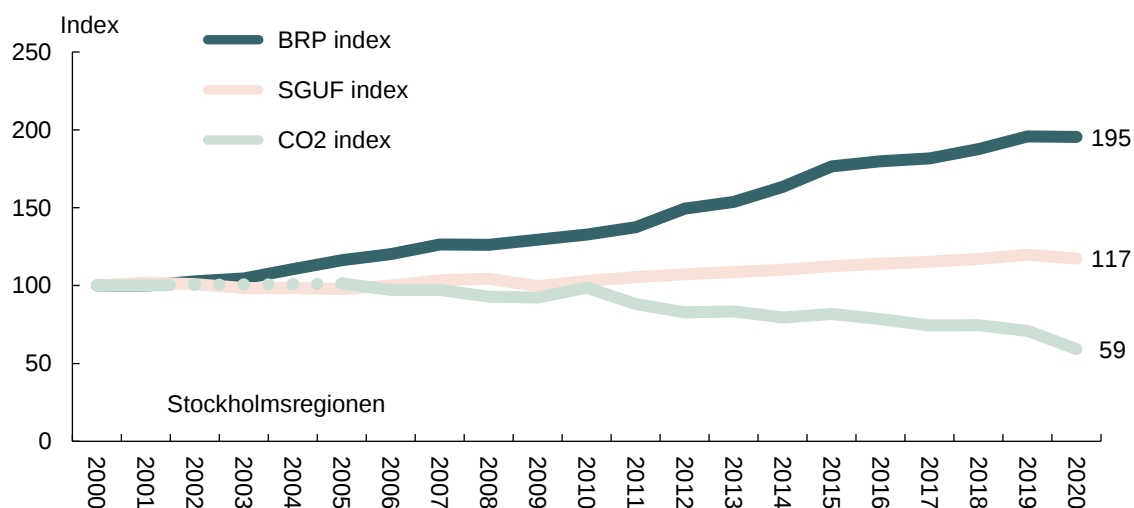
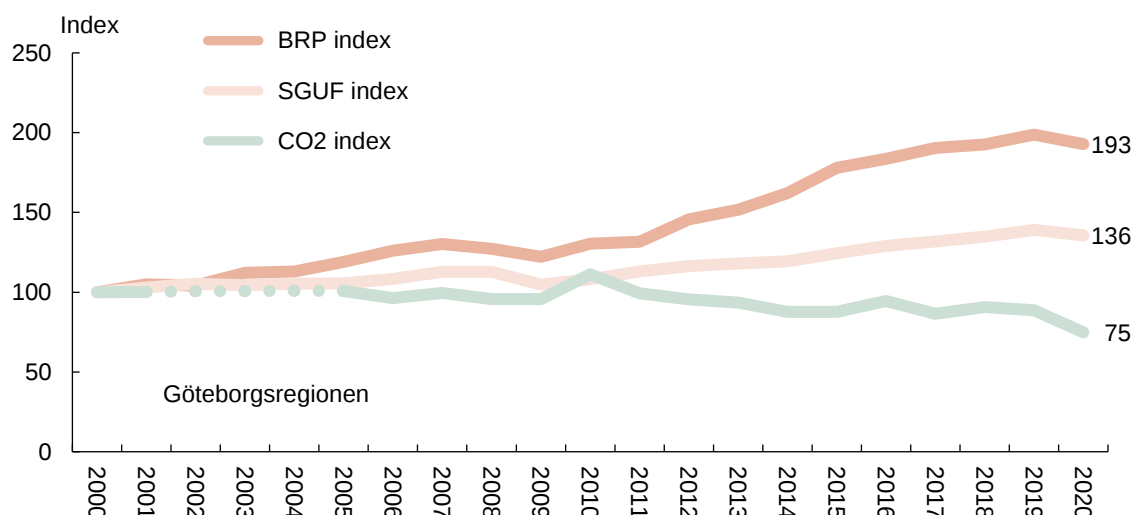
Relationen mellan BRP tillväxt, Co2 utsläpp och sysselsättningsgrad för utrikes födda

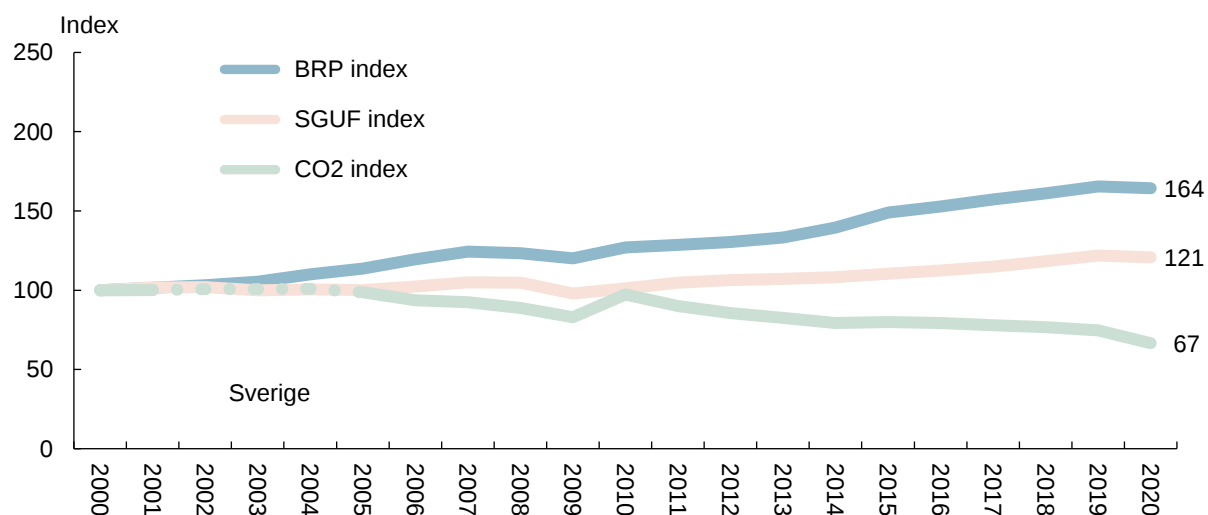
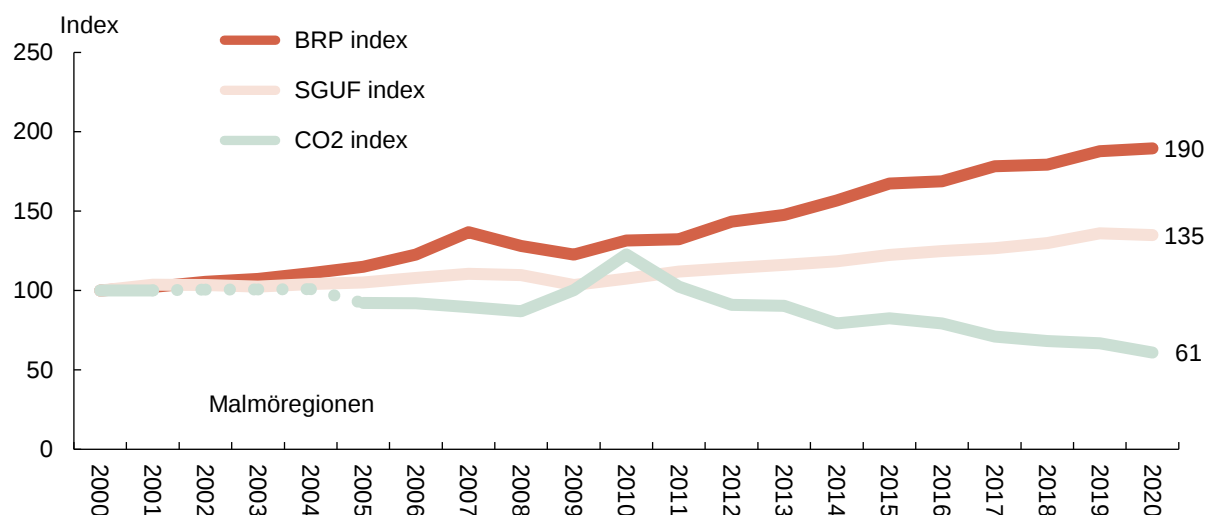
I Göteborgsregionen har gapet mellan BRP-tillväxt och CO₂-utsläpp, den så kallade decouplingeffekten, ökat över tid. Dock är gapet framför allt drivet av en mycket kraftig ekonomisk tillväxt där BRP nästintill fördubblats i reala termer mellan 2000 och 2020 (se Figur 2.4). Indexet som visar sysselsättningsgraden bland utrikes födda i Göteborgsregionen (SGUF) indikerar en ökning parallellt med regionens BRP-tillväxt, dock har SGUF en något svagare tillväxttakt jämfört med den ekonomiska tillväxten. Om tillväxttakten för ekonomin växer med, till exempel 5 procent, ska även SGUF-indexets tillväxttakt ligga på en liknande nivå. Målet är att SGUF-indexet följer BRP-indexet. En ekonomisk tillväxt som inte inkluderar de som står utanför arbetsmarknaden är inte önskvärd. Gentemot de övriga två storstadsregionerna framstår SGUF-indexet som starkare växande i Göteborgsregionen jämfört med Stockholmsregionen och något starkare än i Malmöregionen.

Nivån på koldioxidutsläppen i Göteborgsregionen har varit någorlunda konstant under stora delar av 2000-talet och har fallit från 2011 och framåt. Samma mönster gäller för övriga storstadsregioner och Sverige som helhet (se Figur 2.4). Senaste året för officiell statistik över CO₂-utsläpp är 2020, vilket är ett svårtolkat år då både produktion och rörelsemönster skiljer sig gentemot tidigare år. Pandemins utbrott under 2020 har därmed en påverkan på de minskade CO₂-utsläppen, regionalt och för Sverige i stort.

Utvecklingen går dock ändå i rätt riktning för Göteborgsregionen och CO2-utsläppen har minskat med 25 procent sedan början av 2000-talet. Jämfört med de övriga två storstadsregionerna så går det dock betydligt långsammare i Göteborgsregionen. I Malmöregionen har CO2-utsläppen minskat med 41 procent sedan år 2000 och motsvarande i Stockholmsregionen visar på en minskning med 39 procent. Göteborgsregionen måste bli bättre på att minska CO2-utsläppen i snabbare takt. Graferna nedan, för respektive storstadsregion och Sverige i stort, vill på ett tydligt sätt synliggöra tre dimensioner av hållbarhet i en och samma figur.

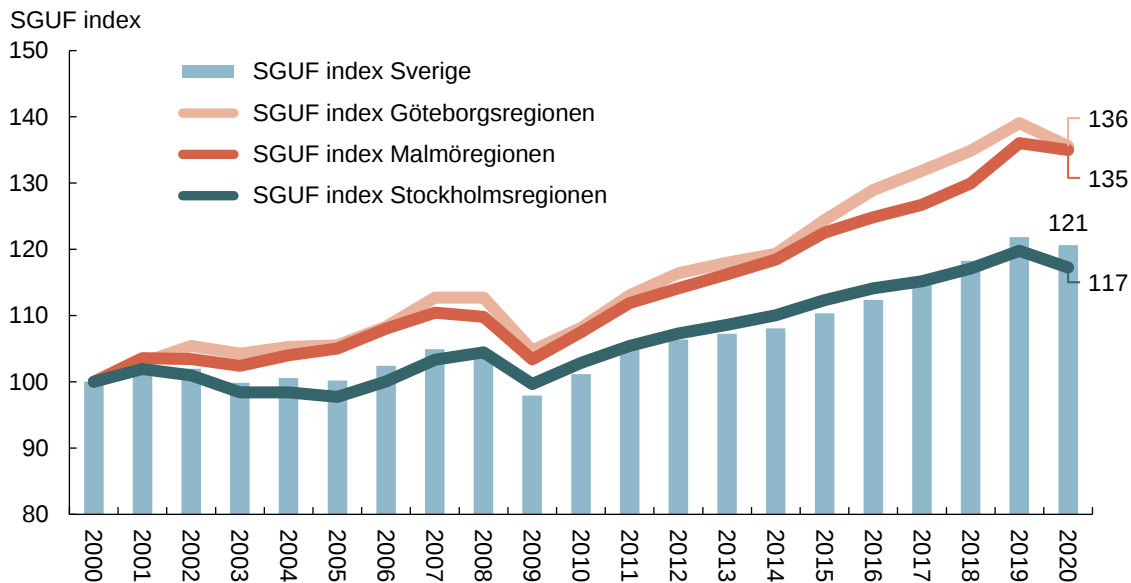
FIGUR 2.4 REALT BRP, SGUF OCH CO2-UTSLÄPP I STORSTADSREGIONER OCH SVERIGE 2000–2020 (INDEX 2000=100)

Källa: SCB och Nationella emissionsdatabasen (SMHI)

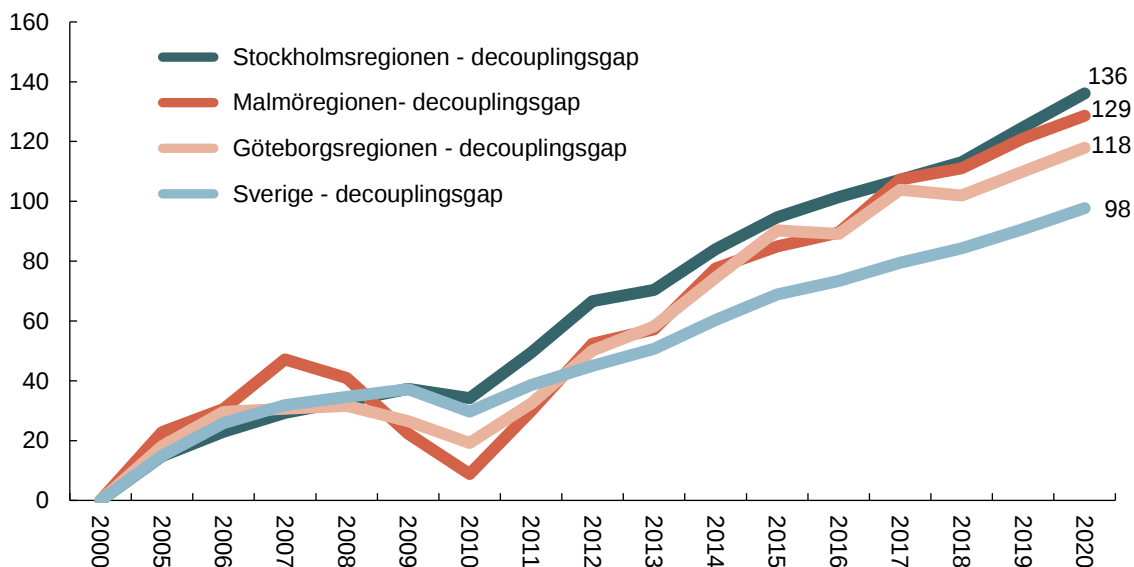
JÄMFÖRELSE ÖVER SGUF-INDEXETS UTVECKLING I STORSTADSREGIONER OCH SVERIGE, FRÅN 2000

Källa: SCB

Mätt i termer av decouplingsgap så visar statistiken att Göteborgsregionen ligger steget efter de övriga två storstadsregionerna. I Göteborgsregionen har framför allt den ekonomiska tillväxten varit starkare än i de övriga två storstadsregionerna. I Stockholms- och Malmöregionen har BRP-tillväxten varit god, men jämfört med Göteborgsregionen har CO₂-utsläppen minskat kraftigare. Gapet är därmed mer miljömässigt hållbart i Stockholmsregionen och Malmöregionen än i Göteborgsregionen (se Figur 2.5).

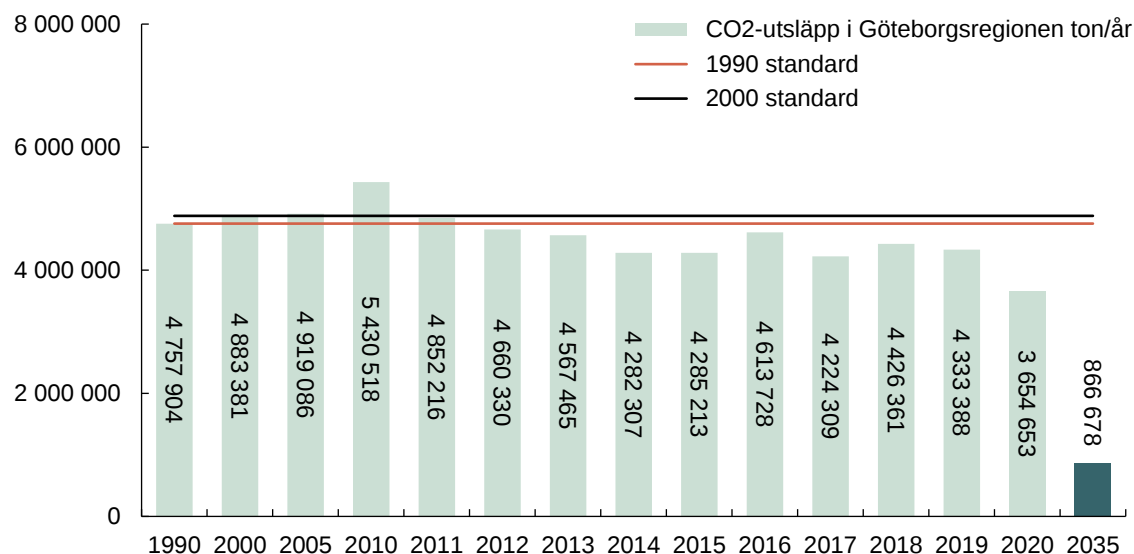
FIGUR 2.5 DECOUPLINGSGAP MELLAN INDEX FÖR REALT BRP OCH CO₂-UTSLÄPP – STORSTADSREGIONER OCH SVERIGE, FRÅN ÅR 2000

Källa: SCB och Nationella Emissionsdatabasen (SMHI)

Göteborgsregionen hade år 2020 CO2-utsläpp motsvarande cirka 3 655 miljoner kilo. Jämfört med 1990 års CO2-utsläpp har de minskat med 1 103 miljoner kilo (-23 procent). Om jämförelsen i stället görs med år 2000 har CO2-utsläppen minskat med 1 229 miljoner kilo, vilket motsvarar en minskning på 25 procent (se Figur 2.6). Minskningen mellan 2019 och 2020 är dock till stor del påverkad av Covid-19 pandemin. En minskning av CO2-utsläpp med 80 procent till 2035 skulle innebära en nivå på cirka 867 miljoner kilo, jämfört med 2019 (då 2020 års CO2-utsläpp är ett skevt basår, så används här i stället 2019 för framskrivningen).

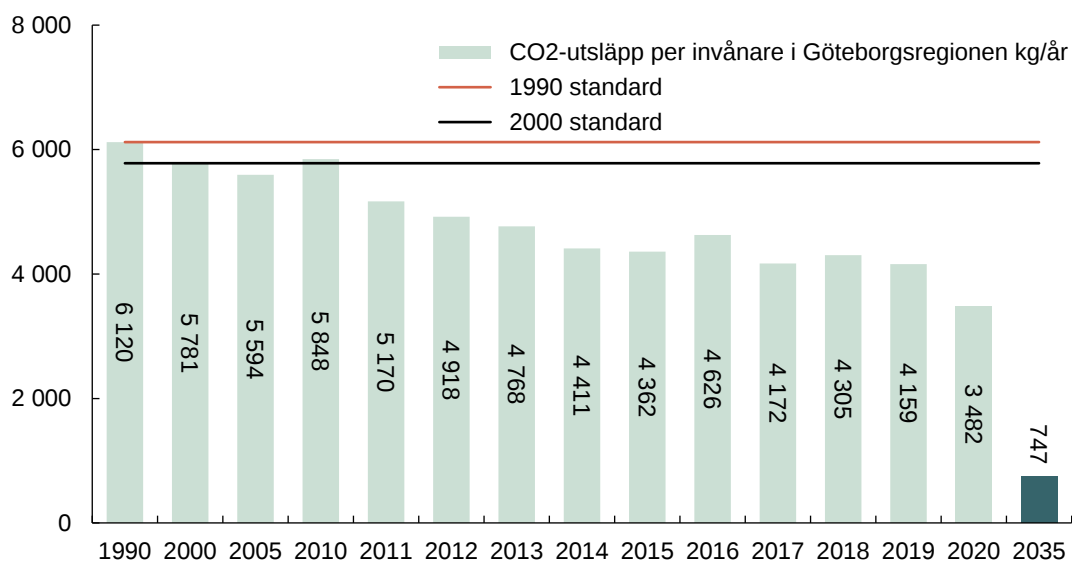
FIGUR 2.6 CO2-UTSLÄPP I GÖTEBORGSREGIONEN (TON PER ÅR), 1990, 2000, 2005 OCH 2010–2020

Källa: Nationella emissionsdatabasen (SMHI)

Göteborgsregionen hade år 1990 drygt 6,1 ton CO2-utsläpp per invånare, medan motsvarande siffra för år 2000 var cirka 5,8 ton per invånare. 2020 hade CO2-utsläppen per invånare i Göteborgsregionen minskat till cirka 3,5 ton. En minskning av CO2-utsläpp med 80 procent till 2035 skulle innebära att regionens CO2-utsläpp per invånare behöver minska till cirka 0,75 ton jämfört med 2019 års siffror (se Figur 2.7).

FIGUR 2.7 CO₂-UTSLÄPP PER INVÅNARE I GÖTEBORGSREGIONEN (TON PER ÅR), 1990, 2000, 2005 OCH 2010–2020

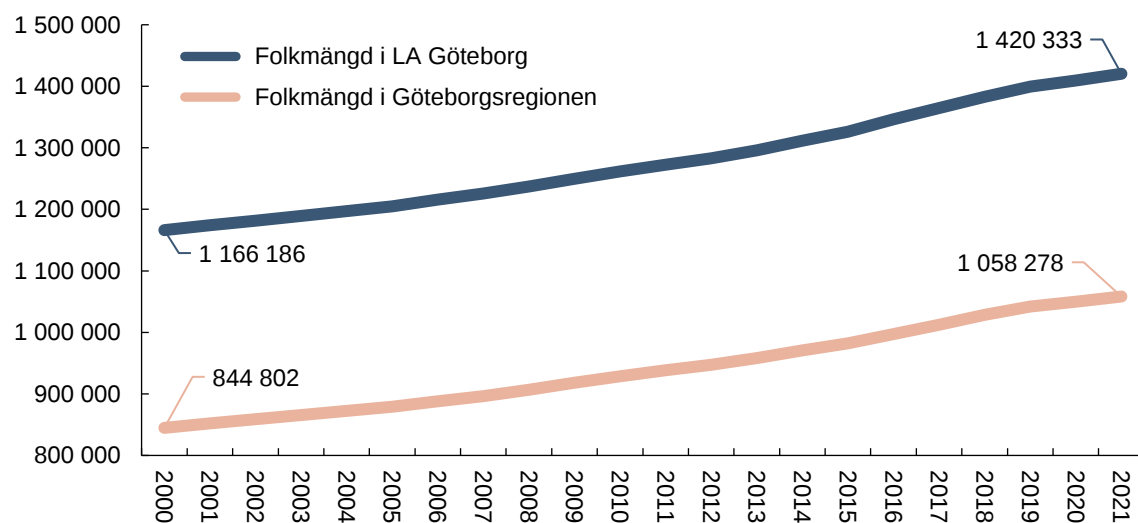
Källa: Nationella emissionsdatabasen (SMHI)

Invånare och sysselsatta

Invånare

År 2021 var folkmängden i Göteborgsregionen drygt 1 058 000, vilket jämfört med år 2000 är en ökning med drygt 213 000 invånare (+25 procent). För Göteborgs arbetsmarknadsregion (LA) har folkmängden ökat något svagare procentuellt jämfört med Göteborgsregionen. Folkmängden i LA Göteborg var drygt 1 420 000 år 2021. Jämfört med år 2000 är det en ökning med drygt 254 000 invånare (+22 procent) i Göteborgs arbetsmarknadsregion (se Figur 2.7).

FIGUR 2.7 FOLKMÄNGD I GÖTEBORGSREGIONEN OCH GÖTEBORGS ARBETSMARKNADSREGION (LA) 2000–2021

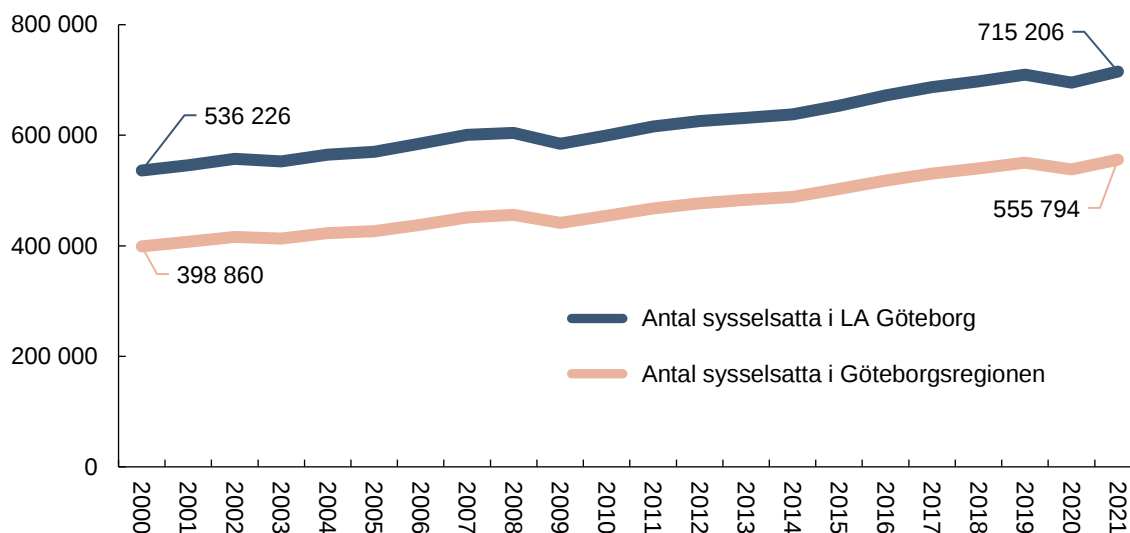

Källa: SCB

Sysselsatta

Antalet sysselsatta i Göteborgsregionen år 2021 var cirka 556 000. Antalet sysselsatta har därmed ökat med cirka 157 000 (+39 procent) sedan år 2000. I Göteborgs arbetsmarknadsregion (LA) var drygt 715 000 sysselsatta år 2021. Jämfört med år 2000 har antalet sysselsatta i arbetsmarknadsregionen ökat med omkring 179 000, drygt 33 procent (se Figur 2.8).

FIGUR 2.8 SYSSELSATTA I GÖTEBORGSREGIONEN OCH GÖTEBORGS ARBETSMARKNADSREGION (LA GÖTEBORG) 2000–2021

Källa: SCB

Mål 3: Företagsklimat och innovationskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som har bäst klimat för företagande och innovation.

Prioriterade indikatorer

- Företagsklimat
- Utgifter för forskning och utveckling (FoU) i företag samt exportvärde per sysselsatt i företag
- Regional Innovation Scoreboard (EU)

Önskat läge

- Göteborgs Stad och Göteborgsregionen ska ha bäst företagsklimat bland de svenska storstäderna respektive storstadsregionerna enligt Sveriges Kommuner och Regioners Insiktsmätning och andra mätningar, som Svenskt Näringslivs sammanfattande omdöme.

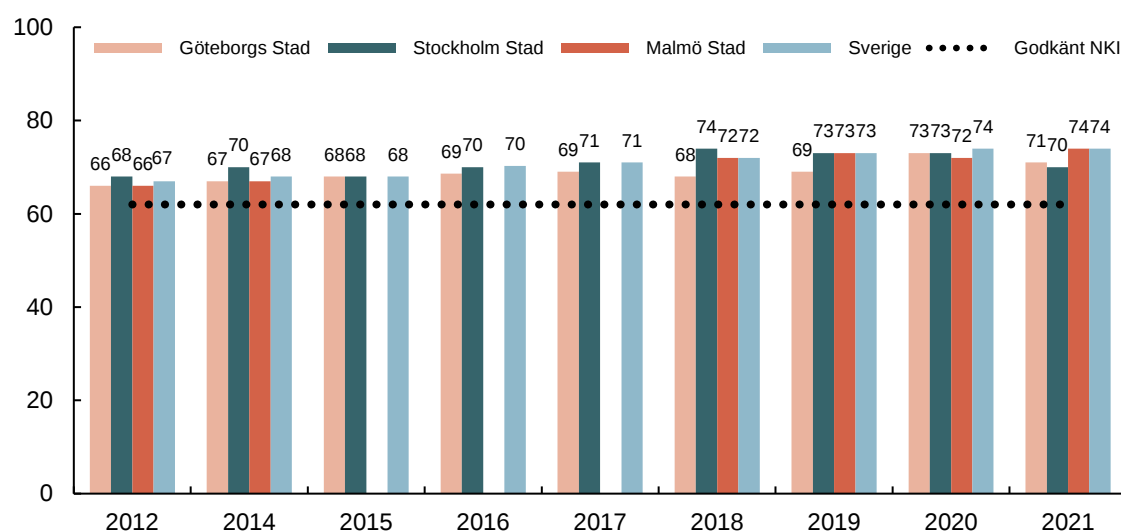
- Göteborgsregionens¹⁷ företag ska ha ett bättre resultat vad gäller utgifter för att bedriva FoU i relation till liknande storstadsregioner i Europa. Göteborgsregionens företag ska ha högst FoU-utgifter per sysselsatt och högst varuexportvärde per sysselsatt bland svenska storstadsregioner.
- Göteborgsregionen¹⁸ ska rankas som ”innovationsledare” enligt EU:s Regional Innovation Scoreboard.

Nuläge

Företagsklimat

Göteborgs Stad får i 2021 års Insiktsmätning från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) ett NKI på 71. Göteborgs resultat ligger därmed klart över gränsen för godkänt betyg som SKR satt upp för undersökningen (godkänt = 62–69). Göteborgs resultat ligger dock 3 enheter lägre än NKI för både Malmö Stad och för samtliga Sveriges kommuner, som har ett NKI på 74. Jämfört med Stockholm har Göteborg ett NKI som är 1 enhet högre. Sedan 2012 har Göteborgs Stad ökat sitt NKI med 5 enheter, från 66 till 71 (se Figur 3.1).

FIGUR 3.1 SAMMANFATTANDE NKI FÖR KOMMUNAL SERVICE I STORSTADSKOMMUNERNA OCH SVERIGE, 2012–2021

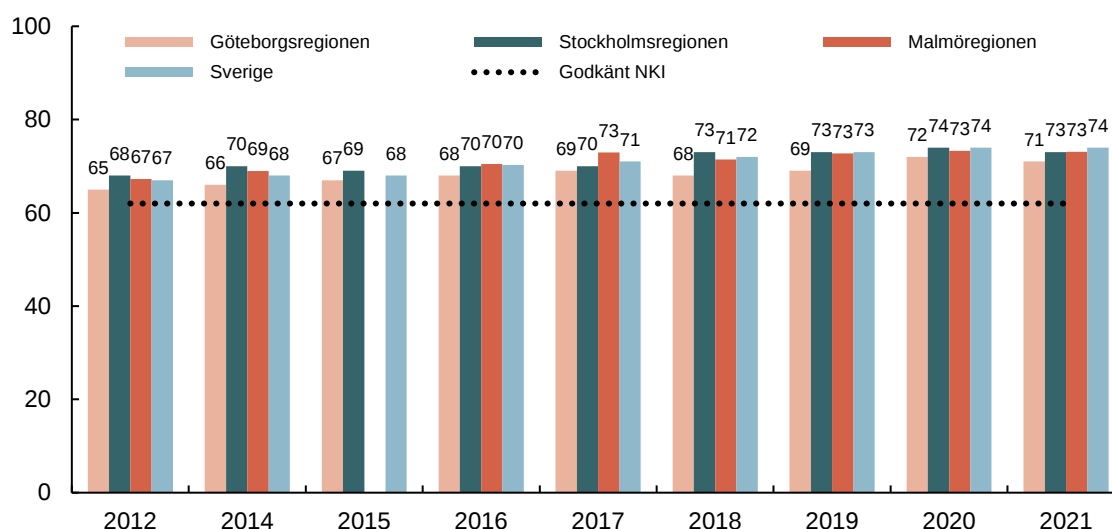
Källa: Sveriges Kommuner och Regioner

¹⁷ Göteborgsregionen definieras här som NUTS2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Hallands län.

¹⁸ Även här definieras Göteborgsregionen som NUTS2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Hallands län.

Göteborgsregionen får i 2021 års Insiktsmätning från SKR ett NKI på 71. Resultatet ligger därmed klart över gränsen för godkänt betyg som SKR satt upp för undersökningen (godkänt = 62–69). Göteborgsregionens resultat är dock 2 enheter lägre än NKI för Malmöregionen och Stockholmsregionen, som båda har ett NKI på 73. Jämfört med Sverige i stort har Göteborgsregionen ett NKI som är 3 enheter lägre. Sedan 2012 har Göteborgsregionens NKI ökat med 6 enheter, från 65 till 71 (se Figur 3.2).

FIGUR 3.2 SAMMANFATTANDE NKI FÖR KOMMUNAL SERVICE I STORSTADSREGIONERNA OCH SVERIGE, 2012–2021

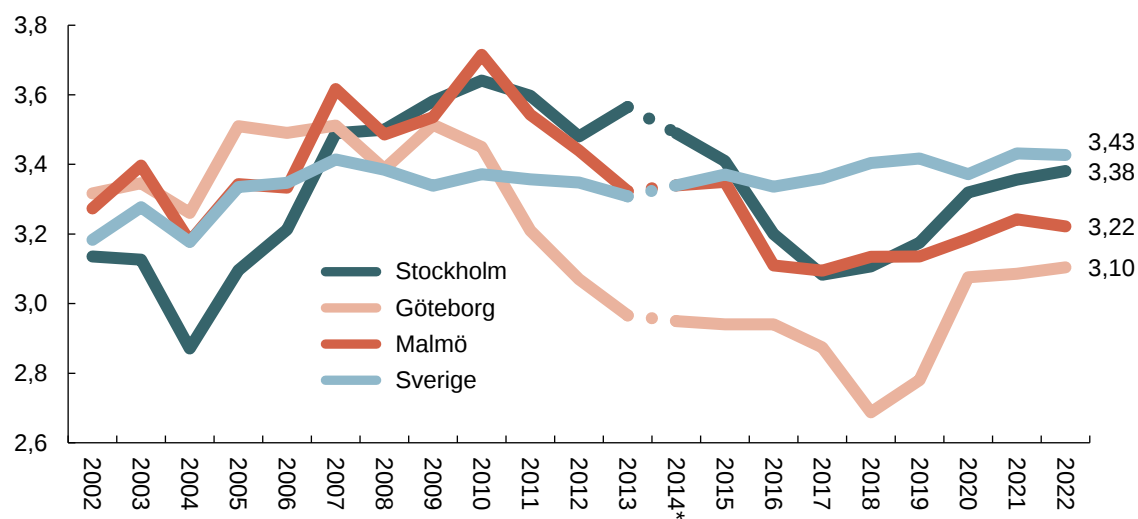

Källa: Sveriges Kommuner och Regioner

Svenskt Näringslivs mätning visar att företagsklimatet i både Göteborgs Stad och Göteborgsregionen har kraftigt försämrats från 2009. Men sedan 2018 har företagsklimatet successivt förbättrats i både Göteborgs Stad och i Göteborgsregionen.

Figur 3.3 visar att det sammanfattande omdömet om företagsklimatet i Göteborgs Stad låg på 3,10 år 2022, vilket dock är ett sämre resultat än i både Malmö Stad (3,43) och Stockholms Stad (3,38).

FIGUR 3.3 SAMMANFATTANDE OMDÖME, FÖRETAGSKLIMATET I SVERIGES STORSTÄDER, 2002–2022

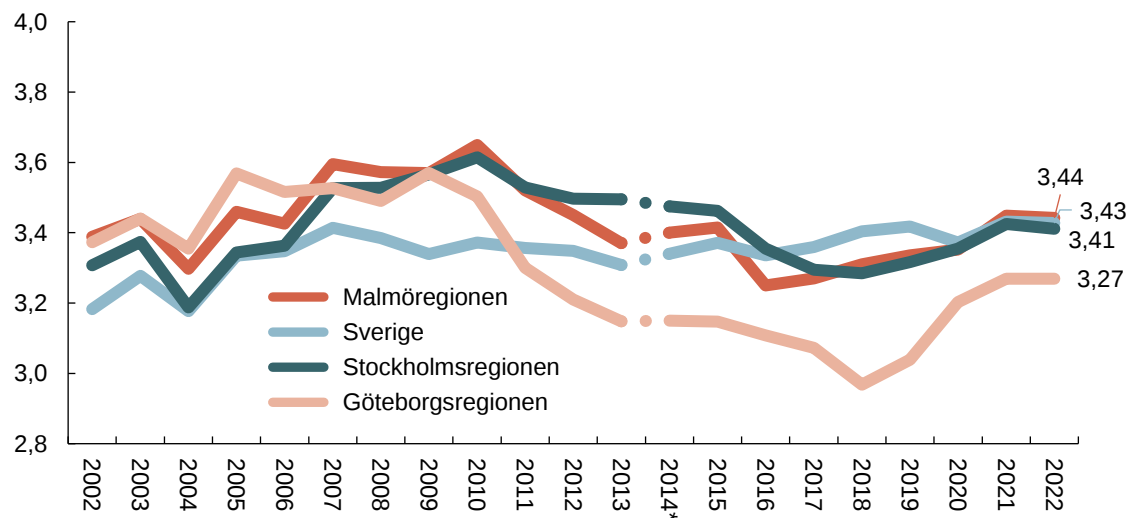

* Undersökningen genomfördes inte under 2014

Källa: Svenskt Näringsliv

Motsvarande omdöme för hela Göteborgsregionen låg 2022 på 3,27. Det placerar Göteborgsregionen sämst bland Sveriges storstadsregioner (se Figur 3.4).

FIGUR 3.4 SAMMANFATTANDE OMDÖME, FÖRETAGSKLIMATET I SVERIGES STORSTADSREGIONER, VIKTAT UTIFRÅN FOLKMÄNGD, 2002–2022

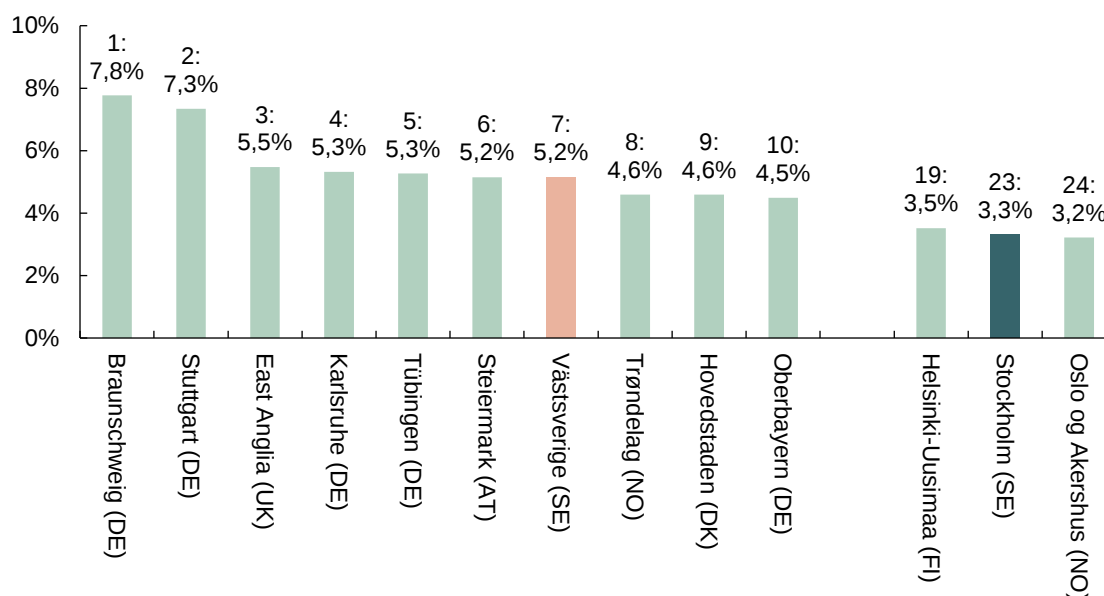
* Undersökningen genomfördes inte under 2014

Källa: Svenskt Näringsliv

Utgifter för forskning och utveckling (FoU)

Göteborgsregionen (som här avser Västsverige) hör till de regioner inom EU som har de högsta utgifterna för FoU i förhållande till bruttoregionalprodukten (BRP). År 2019 var regionens andel FoU-utgifter hela 5,2 procent av BRP. Detta innebär att Göteborgsregionen har den sjunde största FoU-budgeten i relation till BRP inom EU. Stockholm hamnar med sin andel på 3,3 procent på plats 23 (se Figur 3.5).

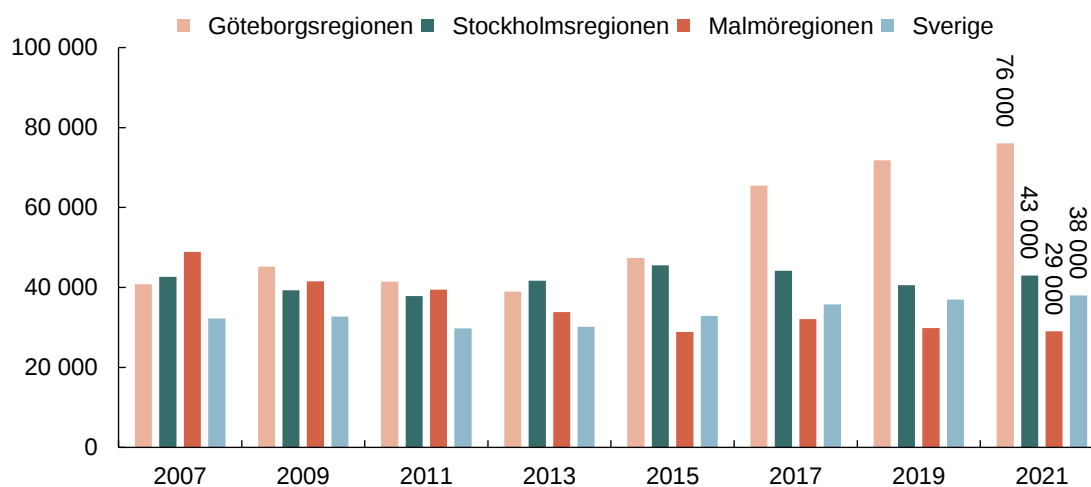
FIGUR 3.5 FOU-UTGIFTER FÖR REGIONER INOM EU27 – PROCENT AV BRUTTOREGIONALPRODUKTEN (BRP), 2019

Källa: Eurostat

Göteborgsregionens reala FoU-investeringar per sysselsatt i företag låg 2021 på 76 000 kronor. Göteborgsregionen placerar sig därmed klart högre än de övriga två storstadsregionerna samt Sverige i stort (se Figur 3.6).

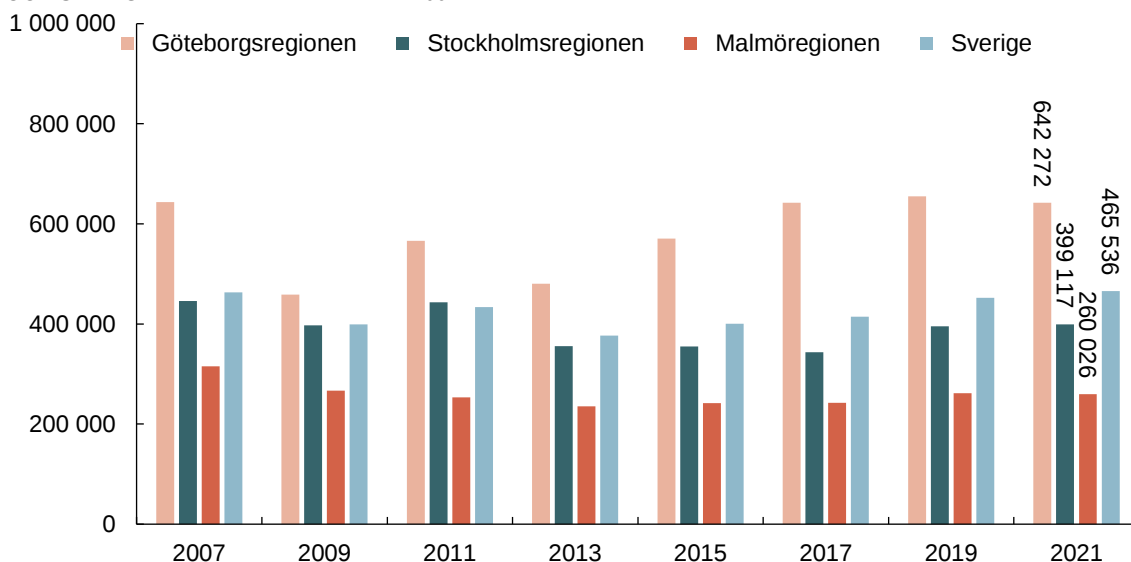
FIGUR 3.6 REALA FOU-KRONOR PER SYSSELSATT I FÖRETAG I STORSTADSREGIONER OCH SVERIGE – VARTANNAT ÅR FRÅN 2007

Källa: SCB

Göteborgsregionens varuexportvärde per sysselsatt i företag låg 2021 på drygt 642 000 kronor, vilket är betydligt högre än de övriga storstadsregionerna samt riket (se Figur 3.7).

FIGUR 3.7 REAL VARUEXPORT (I KRONOR) PER SYSSELSATT I FÖRETAG I STORSTADSREGIONER OCH SVERIGE – VARTANNAT ÅR FRÅN 2007

Källa: SCB

Regional Innovation Scoreboard (EU)

I Regional Innovation Scoreboard 2021 mäts innovationsförmågan i 253 europeiska regioner. Här framstår Göteborgsregionen som en innovationsledare i Europa. Bland annat får regionen högt betyg för företagens egna FoU-utgifter, en stor bas av individer med exceptionella färdigheter inom digitalisering, välutbildad befolkning, produktinnovationer inom små och medelstora företag samt sampublikationer mellan privata och offentliga aktörer. Indexet visar också att vissa delkomponenter får sämre betyg i mätningen som till exempel designapplikationer, att marknadsföra och sälja innovationer som är nya för marknaden och nya för företaget samt FoU-utgifter inom offentlig sektor.

I mätningen 2021 hamnar Göteborgsregionen på 11:e plats i Europa med ett resultat på drygt 158 (notera att resultatet i mätningen avser indikatorer för Västsverige, se Tabell 3.8).

TABELL 3.8 EUROPAS REGIONER ENLIGT REGIONAL INNOVATION SCOREBOARD (EU) 2021

Rank	Region	Land	Innovations-potential	Värde
1	Stockholm	Sverige	Ledare	177,5
2	Helsinki-Uusimaa	Finland	Ledare	174,2
3	Oberbayern	Tyskland	Ledare	173,5
4	Öresundsregionen	Danmark	Ledare	171,1
5	Zürich	Schweiz	Ledare	168,2
6	Karlsruhe	Tyskland	Ledare	165,4
7	Berlin	Tyskland	Ledare	165,2
8	Ticino	Schweiz	Ledare	163,9
9	Sydsverige	Sverige	Ledare	162,9
10	Nordwestschweiz	Schweiz	Ledare	158,6
11	Västsverige	Sverige	Ledare	158,2
12	South East (UK)	Storbritannien	Ledare	158,0
13	Zentralschweiz	Schweiz	Ledare	156,1
14	Région de Bruxelles-Capitale	Belgien	Ledare	155,2
15	Tübingen	Tyskland	Ledare	154,7

Källa: EU-kommissionen

Bilaga 3: Övriga styrdokument i staden av betydelse för näringslivets utveckling

De sex strategiska områden som programmet innehåller är betydelsefulla för att skapa bättre förutsättningar för företagande. I avstämningar med näringslivet under de första fem åren har några områden lyfts som inte omfattas av arbetet med det näringslivsstrategiska programmet. Dessa områden är trygghetsskapande arbete, bostadsförsörjning samt kvalitativ skola. Nedan framgår hur staden arbetar med dessa frågor samt på vilket sätt Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program relaterar till det arbetet.

- **Trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete**

I det näringslivsstrategiska programmet finns inte någon separat del som behandlar trygghetsfrågan, däremot syns aktiviteter som har bäring på trygghetsfrågan i respektive handlingsplan under nedanstående insatser:

Kompetensförsörjning

Insats 1: Utveckla skola-näringslivssamverkan och låta entreprenörskap löpa som en röd tråd genom hela utbildningssystemet.

Insats 5: Verka för bättre matchning och snabbare validering av kompetenser tillsammans med näringslivet för ökad delaktighet på arbetsmarknaden.

Attraktionskraft

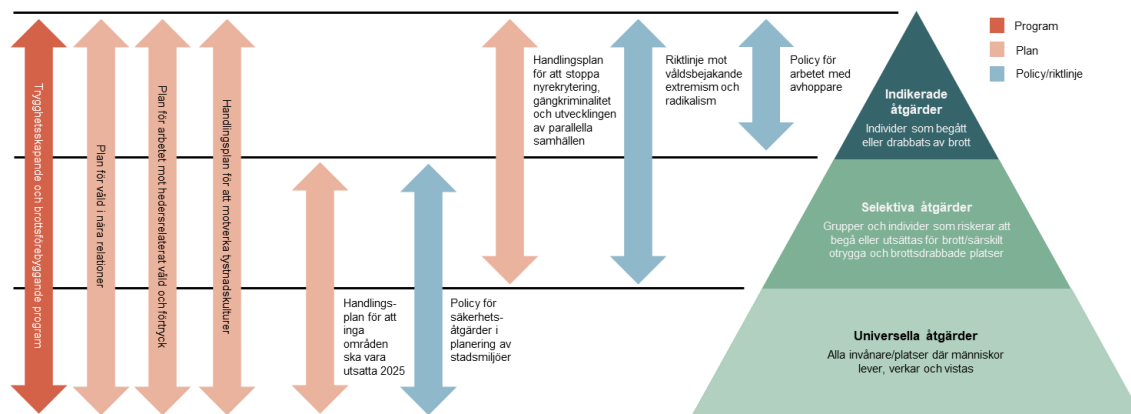
Insats 3: Skapa tillåtande miljöer som främjar entreprenörskap och där gräsrotsinitiativ får möjlighet att utvecklas.

Innovationskraft

Insats 2: Positionera staden som internationellt ledande test- och demomiljö för hållbara lösningar på samhällsutmaningar.

Stadens styrande dokument vad gäller direkt trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete sammanfattas i Figur 1.1 nedan.

FIGUR 1.1 STYRANDE DOKUMENT INOM DET DIREKT TRYGGHETSSKAPANDE OCH BROTTSFÖREBYGGANDE OMRÅDET

Källa: Göteborgs Stad

- **Trygghetsskapande och brottsförebyggande**

Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022–2026

Göteborgs Stads program för en jämlik stad 2018–2026

- **Bostadsförsörjning**

Ansvar för stadens bostadsförsörjning finns hos stadsbyggnadsnämnden som genom den fysiska planeringen skapar förutsättningar för bostadsbyggande. Kommunens bostadsförsörjningsansvar inom ramen för lagstiftning finns också hos stadsbyggnadsnämnden.

Antal färdigställda bostäder 2019 - 2022 bedöms bli enligt mål, d v s 20 000.

Målet för 2023 - 2035 är 50 000 färdigställda bostäder.

Arbetet med bostäder ligger inte som en del i arbetet med näringslivsstrategiska programmet, dock syns aktiviteter för att *förenkla och bidra* till bättre bostadsförsörjning under:

Markberedskap

Insats 2: Stärka och utveckla strategiska lägen som möter näringslivets behov av tillväxt.

Företagsklimat

Insats 2: Arbeta systematiskt med att förenkla stadens processer ur ett näringslivsperspektiv.

- **Kvalitativ skola**

Kommunen är ansvarig för utveckling av skolverksamheten så att den håller hög kvalitet. Det arbetet styrs till största delen av statliga regler och lagstiftning.

Bilaga 4: Förklaringar av begrepp

Akademi – Högre läroanstalt.

Cirkulär ekonomi – Ett uttryck för ekonomiska modeller för affärsmöjligheter där cirkulära kretslopp i ett företag, samhälle eller en organisation används inspirerat av naturens kretslopp. Strävan är att avfall inte ska existera, utan ses som en råvara.

Delningsekonomi/kollaborativ ekonomi – System för privatpersoner att dela på resurser genom att hyra, hyra ut, byta eller låna tillgångar och tjänster av varandra.

Diversifierat (näringsliv) – Ett näringsliv med stor branschbredd.

Entreprenöriell förmåga – Förmåga att generera mervärde av sina kunskaper och färdigheter.

Företagsklimat – De samlade förutsättningarna för att driva företag, som omfattar summan av de institutioner, attityder, regler och kunskaper som möter företagaren i vardagen.

Företagstjänster – Tjänster som säljs av ett företag till ett annat, till exempel bemanningstjänster, redovisningstjänster och kommunikationstjänster.

Förvärvsgrad – Andel sysselsatta av dagbefolkningen i arbetsför ålder (16–64 år).

Göteborgsregionen – Den geografiska yta som omfattar de 13 kommunerna som samverkar inom Göteborgsregionens Kommunalförbund, GR. Dessa kommuner är Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö.

Göteborgsregionens Kommunalförbund, GR – En samarbetsorganisation för 13 kommuner i Västsverige med uppgiften att verka för samarbete över kommungränserna och vara ett forum för idé- och erfarenhetsutbyte inom regionen.

Hållbar tillväxt – När vi kan tillfredsställa våra behov i dag – ekonomiskt, miljömässigt och socialt – samtidigt som vi ger förutsättningar för kommande generationer att tillgodose sina behov.

Innovation – En innovation kan definieras som en ny idé, till exempel en produkt, lösning, affärsidé, tjänst, kemisk formel, matematisk metodik eller teknologi som visar sig lovande eller fungerar och som är ny.

Internationella gemenskapen / international community – Ett sammanhang där yrkesmänniskor, som tack vare sin unika kompetens valt att arbeta utanför sitt hemland, engageras och upplever gemenskap.

Kreativa näringar – Näringar där kärnverksamheten utgår ifrån expressiva värden som estetiska aspekter och upplevelser. Det innebär att kreativa näringar kan omfatta allt ifrån konstnärlig verksamhet till turism och sport.

Kunskapsintensiva tillverkningsföretag – Tillverkningsföretag som konkurrerar med kunskapsintensiva, högt specialiserade varor och tjänster och där kompetensnivån därför ökat stadigt.

Logistiknod – En plats där många förbindelser för varuflöden korsar varandra och därför skapar förutsättningar för flera olika verksamheter och företag inom transport och distribution.

Lokal arbetsmarknad (LA-region) – Geografisk indelning som baseras på pendlingsnivåer mellan två eller flera kommuner. För att knytas till en lokal arbetsmarknad utanför den egna kommunen krävs en utpendling av mer än 20 procent av den förvärvsarbetande nattbefolkningen under minst fem år. Största delen av dessa ska pendla till det som definieras som det lokala centrumet (till exempel Göteborg) eller någon av de kommuner som är knutna till det lokala centrumet.

Matchning – Hur effektivt utbud och efterfrågan möts på arbetsmarknaden.

Mobilitetslösningar – Möjligheter för människor att förflytta sig inom ett område.

Social ekonomi – Organiserade verksamheter som primärt har samhällseliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn.

Test- och demomiljö – En fysisk eller virtuell miljö där företag, akademi och andra organisationer kan samverka vid utveckling, test och införande av nya produkter, tjänster, processer eller organisatoriska lösningar.

Tillgänglighet – Den lätthet med vilken medborgare och näringsliv kan nå det utbud och de aktiviteter i samhället som de har behov av.

Validering – En process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Västra Götalandsregionen – Är en av 21 regioner i Sverige. Västra Götalandsregionen består av följande 49 kommuner: Ale · Alingsås · Bengtsfors · Bollebygd · Borås · Dals-Ed · Essunga · Falköping · Färgelanda · Grästorp · Gullspång · Göteborg · Götene · Herrljunga · Hjo · Härryda · Karlsborg · Kungälv · Lerum · Lidköping · Lilla Edet · Lysekil · Mariestad · Mark · Mellerud · Munkedal · Mölndal · Orust · Partille · Skara · Skövde · Sotenäs · Stenungsund · Strömstad · Svenljunga · Tanum · Tibro · Tidaholm · Tjörn · Tranemo · Trollhättan · Töreboda · Uddevalla · Ulricehamn · Vara · Vårgårda · Vänersborg · Åmål · Öckerö.

Observera att Kungsbacka ingår i Göteborgsregionen och tillhör Halland.